

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu
www.lammasyhdistys.fi

4|2021

Lammas & vuohi

Lempeä lampaanmaito
Panosta bioturvallisuuteen
Perinneparkkaus

Villanka

Villat meille – langat teille!

Aidosti suomalaisesta villasta

Olemme ottaneet jo 70 vuoden ajan vastaan suomalaista villaa ja valmistaneet siitä laadukasta huovutusvillaa, hahtuvaa, hahtuvalankaa sekä karsta- ja kampalankaa. Tuo villat meille omaeräkehuuseen (väh. 20kg), saat omat tuotteet meiltä sovitulla tavalla.

Ostamme laadukasta villaa!

Villan ostohinnan merkittäväällä korotuksella turvaamme laadukkaan villan saannin, tuemme lampurien työtä ja lisäämme maaseudun elinvoimaa.

Suomenlammas valkea, musta ja ruskea sekä kainuunharmaa
1. laatu 4.00 eur / villakilo, 2. laatu 2.50 eur / villakilo

HUOM. Ostamme myös texel-villaa.

Olethan yhteydessä meihin etukäteen isompia villaeriä tuodessasi: puh. 010 617 3030
tai kehraamo@pirtinkehraamo.fi

Tutustu
tuotteisiin
myös verkko-
kaupassamme:

www.pirtinkehraamo.fi
[/verkkokauppa](https://www.pirtinkehraamo.fi/verkkokauppa)

Pirtin Kehräämö

Villatarinoita voit seurata
myös Facebookissa sekä Instagramissa!

Päätoimittajalta

TIETO JA KOKEMUKSET
KIERTÄMÄÄN!

SUOMEN LAMMASYHDISTYKSEN kevätkokous ja lampureiden kesäretki pidettiin Portaan kylässä Tammelassa heinäkuun lopulla. Juttu päivästä löytyy tämän lehden sivuilta 14-15. Suurkiitokset vielä **Katja** ja **Hannu-Pekka Syrjälälle**, kun päästitte meidät katsomaan uskomattoman upeaa taloanne, tuotantorakennuksia, laitumia ja lampaita. Kiitokset myös **Seppo Kujalalle** Portaan kylän ja sen historian hauska esittelystä sekä **Eliisa Malinille** erinomaisesta esityksestä koskien peltomaiden ja laiduntien hiilensidontaa.

Eliisa toi puheenvuoronsa lopussa esiin yhden hyvin tärkeän asian – tiedon jakamisen. Sekä teoriatieto että käytännön menetelmät kehittyvät jatkuvasti. Uudet tutkimustulokset tai arjen aherruksessa keksityt kuningasideat eivät kuitenkaan auta montaakaan, jos tietoa niistä ei saada jaettua eteenpäin. Netti on toki tulvillaan tietoa, mutta sieltä voi olla hankala löytää haluamaansa tai varmistua tietolähteen luotettavuudesta. Puhumattakaan tilanteesta, ettei edes tiedä, että uutta tietoa tai innovaatioita olisi saatavilla. Lammas & vuohi –lehden tärkein tehtävä onkin tuoda uutta tutkimustietoa ja käytännön vinkkejä kaikille lampaiden ja vuohien kanssa toimiville. Toivottavasti olemme onnistuneet tässä. Ja jotta voisimme onnistua mahdollisesti vieläkin paremmin, otamme enemmän kuin mielellämme vastaan palautetta sekä ideoita lehden sisällöstä. Palautteet voi lähettää sähköpostilla: lammaslehti@gmail.com .

Kuva: Heidi Jaarinen

Kaunista syksyä
ja hyviä lukuhetkiä!

Marjo Simpanen

LAMMAS & VUOHI NRO 5/2021
Ilmestyy 10.12.2021 • Aineistopäivä 3.11.2021
Teema: Talous

Tässä numerossa

- 4–5 Edunvalvonta: CAP-ohjelmaehdotus
- 6–7 Tuoretta sataa
- 8 Lallin Lammas investoi aurinkoenergiaan
- 9 Meri-Lapin karitsaklubin retki
- 11 Uusi e-rekisteri julkaistu
- 12–13 Eläintuonnissa alkaa uusi aikakausi
- 14–15 Lampureiden kevätkokous ja kesäretki
- 16 Laitumelta lautaselle: Irakilainen lammasquzi
- 17 Aidan toiselta puolen
- 18 Poikkeuksen pakina

TEEMANA LAMMAS- JA VUOHITUOTTEET

- 19 Pääkirjoitus
- 20–21 Luostarimaisen hoitoa
- 22–23 Pekkolan tila tuottaa maitoa
- 24–25 Oma puoti myyntikanavana tuotteille
- 26–27 LaTu-hankkeen tuotekoulutus
- 28–30 Nahkojen parkkaus perinteisin menetelmin

- 31 Sairaudet syynissä: Sorkkamätä
- 32–33 Eläinlääkärit: Tilan bioturvallisuus
- 34–35 Eroon kurapepuista laidunnussuunnitelmalla
- 36–37 Leikkiminen tukee kehitystä ja terveyttä
- 38–39 Pennusta paimenkoiraksi osa 4/5: Vuohien paimentaminen
- 40 Suomenvuohipukkien tyttären maitotuotokset
- 41–43 Vuohien kantakirjarekisterin vuosiyhteenveto 2020

KANNESSA

Lampaat ovat tänä kesänä laiduntaneet luostarin mailla.

Kuva: Eila Pennanen

WWW.LAMMASYHDISTYS.FI

Lammas & vuohi

Kustantaja
Suomen Lammasyhdistys r.y.

Tilaushinta
79 €/vuosikerta (5 numeroa),
sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyys 300 €/vuosi
Lehden tilaukset ja jäsenasiat
marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi

Taitto Tipos Ab
Paino Grano, Vaasa
ISSN 0785-7276

Päätoimittaja
Marjo Simpanen
puh. 044 973 7000
marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi
Toimitussihteeri
Anna Kujala
Puh. 044 520 5436
lammaslehti@gmail.com
Ilmoitusmyynti
Eila Pennanen
puh. 044 236 9902
ilmoitukset@lammasyhdistys.fi

Kirjoittajat ja kuvaajat 4/2021
Nina Aalto, Milla Alanco-Ollqvist,
Carita Jalkanen, Silja Jokimies,
Leena Jussila, Ann-Helena Hokkanen,
Anniina Holopainen, Heidi Jaarinen,
Kati Kaisajoki, Teija Kokkonen,
Miia Kontturi, Anna Kujala,
Satu Kumpulainen, Jarmo Latvanen,
Katja Laurila, Petri Leinonen,
Kristiina Lähteenkorva, Eeva Mustonen,
Saija Niemi-Erkkilä, Päivi Nietosvaara,
Hanna Nore, Josefín Norrback,
Anne Närhilä, Saara Patama,
Eila Pennanen, Mikko Poikkeus,
Eero Rautiainen, Johanna Rautiainen,
Ali Saleem al-Ibraheem, Riitta Saloniemi,
Marjo Simpanen, Siri Taalas, Terhi Torikka,
Sanna Varjus

Suomen CAP-luonnos lammastalouden näkökulmasta

Maatalouspolitiikan uuden ohjelmakauden valmistelussa on edessä vielä pitkätkö loppukiri. Suomen CAP-strategialuonnos vuonna 2023 alkavan uuden ohjelmakauden osalta oli vastikään lausuntokierroksella. Lausuntokierros päättyi 10.9 ja tämän jälkeen Maa- ja metsätalousministeriössä on käsillä kiireinen aika lausuntojen purkamisessa ja Suomen CAP-strategian hiomisessa. Valtioneuvosto käsittelee ja hyväksyy strategian ennen vuodenvaihdetta ja tavoitteena on lähettää Suomen CAP-strategia komissiolle heti vuodenvaihteen jälkeen.

Teuraskaritsan lautupalkkion mahdollinen poistuminen on lammassektorin näkökulmasta CAP-strategialuonnoksen keskeisin ja kriittisin muutosehdotus. MTK:n lammaskorvostoko on vastustanut palkkion poistumista vedoten muun muassa palkkion aikaansaamiin positiivisiin vaikutuksiin karitsoiden laadun, tilityshintojen ja eläinten hyvinvoinnin kannalta. Lautupalkkion poistumisen mahdollinen vaikutus markkinoihin epäilyttää myös ja lisäksi uhka kohdistuu myös laajemmalti kotimaiseen pienteurastamoteollisuuteen. Pienteurastamoyhdistys ja Lihakeskusliitto ovat myös ilmaisseet vastustavansa teuraskaritsan lautupalkkion poistumista.

Tuotantosidonnaisten tulotukien osalta kokonaisuus on CAP-strategialuonnoksessa nykyistä pelkistetympi. Lammas- ja vuhisektorilla tämä tarkoittaisi, että manner-AB-alueen, AB-ulkosaariston ja Ahvenenmaan uuhi- ja kuttupalkkiot yhdistetään yhdeksi palkkiotoimenpiteeksi. Tämän myötä MTK:n lammaskorvostoko näkee, että palkkiojärjestelmän yksinkertaistamisessa

lammassektori kantaa riittävän suuren vastuun tukijärjestelmän yksinkertaistamisessa, vaikka teuraskaritsan lautupalkkio säilyttäisi.

Luonnonhaittakorvauksen kotieläinrotuksen poistumisesta on tehty MTK:n lammaskorvostossa laskelmia. Korotuksen poistumisen vaikutukset ovat luonnollisesti erilaiset erilaisille tiloille pellon ja eläinmäärän suhteen. Kotieläinrotuksen poistuminen ei lammaskorvostossa saanut kannatusta, sillä kompensatio tuotantopalkkioiden kautta kattaisi vain 50 % nykyisestä kotieläinrotuksesta, vaikkakin korotus maksettaisi uudessa mallissa peltohehtaarien sijaan eläinyksiköiden kautta, jolloin tuen voitaisi katsoa kohdentuvan nykyistä paremmin eläintuotannon tukemiseen.

Eläinten hyvinvointikorvauksessa MTK:n lammaskorvostoko näki CAP-strategialuonnoksen mukaiset korvaustasot työmääriin nähden riittämättöminä ottaen huomioon lisätyön määrä sekä valvontariski. Sitoutumisasteen arvioitiin jäävän alhaiseksi esitetyillä korvaustasoilla. Eläinten hyvinvointikorvausjärjestelmä tulee myös pelkistymään ja nykyisen ohjelmakauden toimenpiteitä on niputettu yhteen. Eläinten hyvinvointikorvaukseen tuleva hyvinvointisuunnitelma tulee tilatasolla käyttöön jo ensi vuonna. Syksyn aikana asiasta saadaan käytännön tasolla lisätietoa.

Alkuperäisrotutuen suhteen MTK:n lammaskorvostoko on kannattanut yksivuotiseen sopimusmalliin siirtymistä. Samalla on ehdotettu, että tuki maksettaisi ruokintapäivien perusteella, jolloin tuki ei sotkisi markkinoita ruuhkauttaen poistouhien

tarjontaa vuodenvaihteen jälkeiseen aikaan. Alkuperäisrotutuen ehtoissa esitetty karitsointivaatimus rajaisi ensikotituen ulkopuolelle ja rajoittaisi ympäri vuotista karitsanlihan tuotantoa syyskaritsoivien ensikkouhien alhaisemman tiinehtyvyyden vuoksi. Esitettiin, että karitsointivaatimus ei koskisi alle 3-vuotiaita eläimiä.

Luomu-kotieläintuotannon toimintaedellytyksistä tulee pitää jatkossa huolta. Luomun kantavana ajatuksena on ravinteiden kierrätys, ja kotieläimet kuuluvat siihen olennaisena osana. MTK:n CAP-kannanotossa on otettu kantaa siihen, että luomusekatilat tulisi sallia myös tulevaisuudessa.

Kotieläintuotantoon ja eläintuotantoon kohdistuvien muutosten lisäksi yleiskuvana todettakoon, että CAP-luonnoksessa on nykyistä enemmän ympäristönsuojeluun ja ilmastonmuutoksen torjuntaan tähtäviä toimia. Uuden ekojärjestelmän sekä ympäristökorvausjärjestelmän painotuksista käydään vielä keskustelua. Moni yksityiskohta CAP-valmistelussa on yhä avoinna. Valmistelu jatkuu kiivaana syksyn aikana muun muassa lausuntokierroksella saatujen evästyksien myötä.

Saara Patama
MTK

MTK kartoittaa lammastilojen petovahinkoja

MTK KARTOITTA tänä ja viime vuonna tapahtuneita petovahinkoja lammastiloilla lampureille suunnatulla lyhyellä kyselyllä. Tarkoituksena on kartoittaa tapahtuneiden susien ja muiden petoeläinten aiheuttamien vahinkojen määrää ajantasaisesti, koska vahinkotilastoista ei selviä kaikki

tapaukset. Linkki kyselyyn löytyy Facebookissa ryhmissä Lampola ja Suomen ammattilampurit. Linkin kyselyyn saa myös lähettämällä sähköpostia **Saara Patamalle**, saara.patama@mtk.fi. Kyselyyn voi vastata tämän syksyn aikana.

Maatilan hiililaskuri julkaistu

MTK on julkaissut Maatilan hiililaskurin. Se on MTK:n jäsenten käytettävissä Oiva-portaalissa. Laskurin avulla saadaan esille satotasojen yhteys hiilensidontaan. Laskurin tavoitteena on tehdä maatilojen hiilivirrat näkyviksi, lisätä hiilensidontaan liittyvää asiantuntijuutta ja vauhdittaa maatilojen hiilensidontaan liittyvää keskustelua.

CAPina jatkuu

Maa- ja metsätalousministeriön esitys tulevan kauden maatalouspolitiikan käytännöstä eli CAP-suunnitelmasta oli esillä kesän, lausuntoaika loppui syyskuussa. Ihailtavan moni lampuri kävi lausuntopalvelussa esittämässä mielipiteensä, joita ministeriössä parhaillaan luetaan ja pohditaan muutosesityksiä pohjaesitykseen. Esitys on kauttaaltaan "jatkuvuutta korostava", eli uusia avauksia vaikkapa paljon keskustelua herättäneistä ilmastotoimista ei juurikaan ole.

Viereisellä sivulla Saara Patama on tiivistänyt lampurien kannalta kriittisiä kohtia. Lammastalouden kannalta esitys teuras-karitsan laatupalkkion poistamisesta ja useiden tukitasojen lasku ovat huolestuttavimpia uutisia. Toisaalta esityksessä oli myös useita parannuksia tämänhetkisiin ehtoihin.

Lausuntoa on valmisteltu tiiviissä yhteistyössä muun muassa ProAgrian, Luomuliiton, Luonnonlaidunlihan tuottajien ja monien muiden kanssa. Lisäksi lampurit ovat aktiivisesti kommentoineet ehdotuksia ja myös MMM:n virkahenkilöitä on konsultoitu asiaan liittyvästä lainsäädännöstä. Tavoitteena on ollut esittää mahdollisen rajoissa olevia muutoksia.

Tämän lehden ilmestyessä valmistelumuylly lienee käynnistynyt uudelleen. CAP-esitys oli vahvasti MMM:n virkakunnan ja ministerin (esikunnan) käsialaa, mutta lopullinen, valtioneuvostosta vuoden lopussa Brysseliin lähtevä esitys tulee käymään läpi normaalin poliittisen mankelin. Lukuisat lausunnot helpottavat tätä; esimerkiksi lammastalouteen myötämielisesti suhtautuvat Eduskunnan Maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenet saavat sieltä taustatukea lopullisen esityksen muotoiluun.

Pohjaesitys on aina pohjaesitys, eli muutoksia haetaan suhteessa siihen. Tällä hetkellä olen itse vielä optimistinen; uskon, että ahkeralla vaikuttamisella pystytään yhä vaikuttamaan ehtoihin tavalla, joka mahdollistaa lammastalouden jatkuvuuden. Nyt on huolellisesti käytävä lausuttu läpi ja mietittävä vaikutuskanavat kuntoon.

"Mistään ei ole sovittu, ennenkuin kaikki on sovittu". Paljon on torjuttavaa, vielä enemmän voitettavaa. CAPina jatkuu vähintään vuodenvaihteeseen.

Petri Leinonen
Suomen
Lammasyhdistys

Kuva: Eila Pennanen

SLY:n hallituksen märepalat

- CAP-esityksen kommentointi** on vienyt paljon aikaa ja energiaa. Asiaa on valmisteltu yhdessä useiden muiden järjestöjen kanssa, jotta kantamme on saatu yhteneväisiksi ja näin niiden vaikuttavuus mahdollisimman hyväksi.
- Petotulilla** pyritään kiinnittämään huomiota laiduntajien petoahdinkoon
- Koronan jäljiltä palailu** herättää toivoa, muun muassa Lammaspäivät pitkästä aikaa! Syyskokouksessa valitaan myös uusi puheenjohtaja SLY:lle, nykyisen pj:n virkakauden tullessa päätökseen.

KOONNUT: **Petri Leinonen**

ALUEKERHOJEN JA -YHDISTYSTEN YHTEYSTIEDOT

Etelä-Pohjanmaan Lammaskerho ry.
siht./rahastonhoitaja Sanni Kaitamäki,
sanni.kaitamaki@gmail.com, puh. 040 717 7116

Keski-Pohjanmaan Lammaskerho
siht. Leila Niemelä, leila.niemela@kotinet.com
puh. 040 570 1599

Keski-Suomen Lampurit
pj. Mari Seppälä, mari.seppala@hotmail.com
puh. 040 824 1518
siht. Sirpa Virpi Räisänen,
ks.lampurit@gmail.com, puh. 050 302 139

Kaakon lampurit ry pj.
Maija Knuuttila, maija-knuuttila@outlook.com
puh. 040 575 8848
siht. Marja Jalo, marja.jalo@proagria.fi
puh. 040 572 838

Lapin Lampurit ry.
siht. Petri Leinonen, petri.leinonen@elomestari.fi
puh. 040 581 8477

Pirkanmaan Lammaskerho
pj. Ira Hellsten, ira.hellsten@kurjentila.fi
puh. 041 528 9672

Pohjois-Karjalan Lampurit
pj. Heli Jolkkonen, tmsitalammasta@gmail.com
puh. 050 373 4041
siht. Eila Pennanen, pk.lampurit@gmail.com
puh. 050 361 4144

Pohjois-Savon Lammaskerho/LF-team
siht. Niina Lohva, niina.lohva@kiuruvesi.fi
puh. 040 752 1860

Satakunnan Lammaskerho
siht. Hanna-Leena Juhola,
hanna-leena.juhola@eurajoki.fi
puh. 044 312 4272

Suur-Savon Lampurit ry.
pj. Kirsi Vertainen, kirsi.vertainen@elisanet.fi
puh. 040 590 6959

Uudenmaan Lampurit ry. – Nylands Fårfarmare rf.
siht. Mikko Idlax, idlaxgard@gmail.com
puh. 040 738 1371

Varsinais-Suomen Lammaskerho
siht. Terhi Oinonen,
terhi.oinonen@kolumbus.fi, puh. 0400 881 956

Ålands Fåravelsförening rf.
ordf. Mia Söderdahl, c/o Babbi Söderdahl,
alandsfaravel@gmail.com
Sjöhagavägen 71, 22 150 Jomala

Österbottens svenska fårörening rf.
ordf. Josefin Norrback,
josefinnorrback@hotmail.com
sek. Daniel Englund,
daniel.englund95@gmail.com,
tel. 044 256 2743

Suomen Vuohiyhdistys ry.
pj. Jonna Ukkola, jonna.ukkola@outlook.com
puh. 040 757 3757
siht. Markus Koivisto, koiviston.tila@hotmail.com
puh. 050 463 5354 Facebook

Ilmoitathan Eila Pennaselle (eila.pennanen@lammasyhdistys.fi), jos kerhon yhteystiedot ovat muuttuneet.

Saimas Spinnery panostaa pesulinjastoon

SAIMAS SPINNERY OY on Puumalaan ensi keväänä avautuva kehräämö, jossa tullaan kehräämään kaikkia eläinkuituja ja tulevaisuudessa kierrätystekstiiliä. Toiminnassa kiinnitetään huomiota myös jätevirran hyödyntämiseen sekä vihreään teknologiaan.

Arvokkaan lisän kehräämölle antaa oma pesulinjasto, joka pohjaa toimitusjohtaja ja perustaja **Sanski Matikaisen** vuosien varrella innovoimaan tekniikkaan. Henkilökunnan rekrytoinnit alkavat vuodenvaihteessa.

Saimas Spinnery Oy on syntynyt kolmen villa-alan asiantuntijan voimin: kehrääjä-värjäjä Matikaisen rinnalla seisovat kansainvälisen lankakauppakentän kotimainen uranuurtaja Titityy Oy:n **Tiina Huh-taniemi** sekä eläinlääkäri **Suvi Heinola**.

— Yli kymmenen vuoden opiskelu- ja suunnittelutyö konkretisoituu keväällä 2022 ja on hienoa luotsata kehräämöö ja koko alaa kohti uutta, iloitsee toimitusjohtaja Sanski Matikainen.

Yrityksen kaikkea toimintaa leimaavat vastuullisuus sekä ympäristö- ja eläinystävällisyys. Tavoitteena on, että kuluttaja tietää aina, mistä ja missä puikoilla kulkeva lanka on syntynyt.

Lapuan Kankurit investoi kotimaiseen lampaanvillan

LAPUAN KANKURIT rakentaa Lapuulle kahta uutta tuotantolaitosta: kudonta- ja viimeistelylinjastoa sekä villakehräämöö. Tuotantolaitokset valmistuvat ensi keväänä. Ensimmäisiä yrityksen suomenlampaanvillalangasta kudottuja tuotteita tulee myyntiin syksyllä 2022.

Lapuan Kankurit on myös investoinut massassa Lapuan kutomoon neljään uuteen jacquard-kutomakoneeseen, sekä palkkaamalla lisää työntekijöitä. Tavoitteena on myös rakentaa Suomeen teollinen villatekstiilien jatkuvatoiminen viimeistelylaitos. Yrityksen kutomolla käytetään vuosittain noin 130.000 kiloa erilaisia lankoja, ja suomalaisen lampaanvillan osuus on aluksi enintään 10.000 kiloa vuodessa. Yritys ostaa hyvää, puhdasta ja roskatonta suomenlampaan, kainuunharmaksen ja texelin lampaanvillaa suoraan lähiseudun lampureilta. Villamyynnistä kiinnostuneet voivat ottaa yhteyttä **Esko Hjeltiin**, info@lapuankankurit.fi.

NettiKatrash ohjelmisto käyttöön syksyllä

UUSI NETTIKATRAS on lammas- ja vuohitilan arkea helpottava, käyttäjäystävällinen ohjelmisto tuotannon seurantaan ja eläinvalintaan.

Huippulaatuisen tuotosseurannan lisäksi ohjelmisto tuottaa tilalle rotukantakirjan sekä automaattisen tietojen siirron Ruokaviraston lammas- ja vuohirekisteriin. Siirtyminen käytöstä poistuvasta WebLammas-ohjelmistosta Nettikatraaseen käy saumattomasti, koska kaikki historiatdata siirretään uuteen ohjelmaan. Indeksilaskentarutiini säilyy saman tyyppisenä kuin vanhassa ohjelmassa ja se tehdään edelleen yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen ja Mtechin kanssa. Saat Nettikatrash ohjelmiston käyttöösi ProAgrian lammaspalveluiden kautta. Lisätietoa <https://www.proagria.fi/hankkeet/lampaiden-ja-vuohien-kantakirja-ja-jalostusrekisteri-kare2020-13804>

VILLA-HANKE ALOITTA!

VILLALLE ON NYT KYSYNTÄÄ ja kotimainen villalanka viedään käsistä.

Villa-hanke ”Suomalainen villa hyötykäyttöön” selvittää villaketjun ongelmakohtia. Tavoitteena on, että mahdollisimman paljon kotimaista villaa saadaan hyötykäyttöön. Villan saatavuuden parantamiseksi hankkeessa luodaan toimintamalli yhteistyössä lampureiden, keritsijöiden, villan jatkojalostajien ja ProAgrian lammassiantuntijoiden kanssa. Hanke järjestää esimerkiksi villakoulutusta lampureille, tarjoaa kuluttajille lisää tietoa kotimaisesta villasta ja pyrkii edistämään villaketjun eri osapuolten välistä vuoropuhelua ja yhteistyötä.

Villa-hanke toimii Pirkanmaan, Varsinais-Suomen, Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan alueilla, ja sitä toteuttavat ProAgria Etelä-Suomi ry ja ProAgria Etelä-Pohjanmaa ry. Hankkeen toiminta-aika on 1.8.2021–31.12.2022.

Hankkeen vetäjänä toimii villalampuri **Anu Pentti** (anu.pentti@proagria.fi)

Maatalouden aika nyt Digimuseossa

SUOMEN MAATALOUSHUSEO Sarka on ollut mukana Digimuseo.fi -palvelussa sen alusta asti Ennen koneita -näyttelyllään. Nyt museo on laajentanut virtuaalista tarjontaansa toisen näyttelyn verran, kun myös Maatalouden aika -näyttelyyn voi tutustua Digimuseo.fi -palvelun kautta.

Maatalouden aika -näyttely vie museokävijät 3000 vuoden aikamatkalle. Video-opaana matkalla toimii **Jussi Vatanen**.

Kaikki alkaa jyvistä: kasvu, maatalous ja näyttely. Aluksi viljelmät antavat vasta pienen osan elannosta. Vuosisatojen viereissä viljelykset laajenevat: Suomesta tulee peltojen ja kaskien maa. Härkäpari vetää kyntöauraa Lounais-Suomessa samaan aikaan, kun Itä-Suomen miehet kaatavat kaske järeään kuusimetsään. Isojako muuttaa maankäytön ja sysäa maatalouden kehityksen uuteen suuntaan.

Tuulimyllyn siipien huminassa mylläri kertoo tarinoitaan. Ajatusmaailma isäntien keskuudessa alkaa muuttua. Maitoa pitääkin tuottaa suuria määriä ja tehdä siitä voita myyntiin. Se tietää suuria talkoita heinämaalla pitkää poutajaksoa toivoen ja paarmoja hätistellen. Yhä laajenevat viljelykset käyvät raskaiksi hoitaa ihmisten ja eläinten voimin. Ensin asetellaan hevosen

perään niittokone ja haravakone. Tulevat ensimmäiset traktorit, maamoottorit, monet muut koneet ja laitteet.

Kehityksen katkaisee sota. Sodan jälkeen alkaa maan rakennus pienillä tiloilla. Lehmä on joka tilalla, mutta leipää on levennettävä metsätöillä ja muilla sivuansioilla. Ensin kaikesta on pula, sitten kaikkea on liikaa. Miten saadaan tuotannon ja kuluksen vaaka tasapainoon? Kaupungit houkuttavat nuorta väkeä. Olisiko aika laittaa pellot pakettiin ja ottaa lehmistä tapporaha. Suurempia pinta-aloja, suurempia koneita, tehokkaampaa tuotantoa, mutta vähemmän tiloja – sellainen on maatalousyrittäjän toimintaympäristö tässä ajassa. Näyttely päättyy nykyhetkeen. Maatalouden aika jatkuu. Mihin suuntaan?

Maatalouden aika -virtuaalinäyttelyssä vierailija kulkee oikean näyttelyn 360-panoraamakuvauksella toteutetussa toisinnossa esineisiin, kuviin ja äänitarinoihin tutustuen. Virtuaalinäyttelyssä on katsottavissa myös videoklippejä, joita ei fyysisessä näyttelyssä näe.

Uuteen virtuaalinäyttelyyn pääset tutustumaan osoitteessa <https://digimuseo.fi/nayttelyt/maatalouden-aika/>

Petotulilla huomiota lampureiden ahdingolle

SUOMEN LAMMASYHDISTYS ja paikalliset lammaskerhot järjestivät petotulitapahtuman osana eurooppalaisten lampaankasvattajien lanseeraamaa petotulikampanjaa. Petotulia sytytettiin lampureiden toimesta ainakin 9 paikkakunnalla samaan aikaan, perjantaina 17.9.2021 kello 19.

Mielenilmauksen merkinä lampurit sytyttivät laitumelle nuotiotulet ja vartioivat samaan aikaan eläimiään. Omille nuotioilleen lampurit kutsuivat alueen mediaa ja päättäjiä tiedon jakamiseksi.

Suomessa laidunnetaan lampailla etenkin jokirantoja ja perinnebiotooppeja. Jokirantojen laidunnus on yhteydessä suoraan Itämeren ravinnevalumien vähenemiseen, kun jokirantoja ei tarvitse pitää viljeltyinä ja lannoittaa. Perinnebiotoopit taas ovat usein Suomen uhanalaisimpia luontotyyppisiä, ketoja ja hakamaita, joita laidunnuksen käytyä mahdottomaksi uhkaa umpeen kasvaminen ja monien uhanalaisten ja vaarantuneiden hyönteis- ja kasvilajien häviäminen. Laidunnus lisää tutkitusti kotieläinten hyvinvointia, mutta sen pitää olla niille turvallista.

Suurpetoaidat eivät riitä pitämään petoeläimiä pois laiduntavien eläinten luota, vaan ne ovat oppineet kaivautumaan aitojen ali tai hyödyntämään ojien matalaa vettä päästäkseen laitumille. Osassa maata sudet ovat tunkeutuneet sisälle eläinsuojiiin ja saalistaneet sisätiloissa. Tilanne on kestävä.

Petotulikampanjalla Suomen Lammasyhdistys haluaa kohdistaa huomion tilanteen vaikeuteen. Petoeläimet kuuluvat Suomen luontoon, mutta niiden suojelun tulee olla kestävää myös kotieläintuotannon kannalta. Luonnon monimuotoisuus ei saa kärsiä

Kuva: Josefin Norrbock

ROVDJURSVAKA I NÄRPES med bra uppslutning av producenter och även media var på plats. Runtom i Europa tände producenterna brasor 17.9.2021 för att belysa de problem som rovdjur förorsakar för näringen.

petoeläinten aiheuttaman suuren paineen vuoksi ja kotieläintuotajille tulee taata mahdollisuus karjansa suojeluun.

Lampurit vaativat, että he saavat täysimääräisen korvauksen vahinkoja ennaltaehkäisevistä toimista ja itse vahingoista ja että pihapiiriin tulevat sudet saa poistaa nopealla ja yksinkertaisella menetelyllä, jotta susien ihmisarkuus säilyy.

Väliraportti susien suojelun määrittelytyöstä valmis

VIITEARVOJEN MÄÄRITTELYÄ tehdään kaksivuotisessa (2021–2022) Luonnonvarakeskuksen (Luke) hankkeessa. Syyskuussa julkaistu väliraportti kuvaa työn tämänhetkisen vaiheen. Tähän mennessä on määritetty viitearvojen pohjana käytettävät ekologiset parametrit, päivitetty Suomen susikannasta käytettävissä oleva tieto ja kehitetty työkaluja viitearvojen määrittämiseen. Työssä tuotetaan syyskuuhun 2022 mennessä työkalupakki, jonka avulla päättäjät voivat määrittellä susikannan suotuisan suojelutason viitearvot.

Viitearvo kuvaa populaatiokokoa, jolla suotuisa suojelutaso olisi turvattu Suomessa pitkällä aikavälillä.

– Väliraportti ei sisällä suotuisan suojelutason viitearvoa Suomen susikannalle, koska määrittelyssä käytettävien työkalujen kehittäminen on vielä kesken. Ei ole yhtä vakiintunutta tapaa määrittellä suotuisan suojelun viitearvoa, siksi raportissa esitellään useita tapoja määrittää viitearvo eri lähtökohdista, kertoo ohjelmajohtaja **Katja Holmala** Luken lehdistötiedotteessa.

Työ tehdään tieteellisin menetelmin ekologisen tutkimuksen pohjalta. Työhön ei sisälly yhteiskunnallista näkökulmaa susisysymykseen.

Työkalujen hyödyntäminen päätöksente-

ossa sisältää myös arvovalintoja. Siksi Luke käy vuoropuhelua toimeksiantajan, maa- ja metsätalousministeriön, kanssa ennen viitearvojen laskemista. Käyttäjän ratkaistavia arvovalintoja ovat esimerkiksi tarkasteltavan ajanjakson pituus ja riski, joka voidaan hyväksyä sille, että laji häviää tarkastelujakson aikana.

Pienin elinvoimainen populaatio viitearvon määrittämisen lähtökohdana

Tärkeä lähtökohta suotuisan suojelutason viitearvon määrittämiselle on pienin elinvoimainen populaatio. Sillä tarkoitetaan pienintä mahdollista kantaa, jolla laji säilyy tietyllä ajalla tietyllä todennäköisyydellä ilman, että se sattuman vaikutuksesta häviäisi tarkasteltavalta alueelta.

– Tähän mennessä hankkeessa on kehitetty pienimmän elinvoimaisen populaation määrittämistä kahdella tavalla: sekä geneettisten aineistojen että susikannan demografisten ominaisuuksien kuten syntyyden, kuolevuuden, ikä- ja sukupuolirakenteen ja muuttoliikkeen perusteella, Holmala kertoo.

Pienimmän geneettisesti elinvoimaisen populaation määrittely perustuu DNA-analyyseihin, joiden avulla voidaan

hin jatkoanalyysiin ja tutkimustietoon. DNA-analyseissa näytteitä on ollut Suomesta, Ruotsista ja Venäjältä.

– Mallinnustyökalun kehittäminen perustuu demografiseen aineistoon. Työkalu on teknisesti keskeneräinen, eikä sillä voida vielä tuottaa suotuisan suojelutason viitearvoa, kertoo Luken johtava tutkija Samu Mäntyniemi.

Työ jatkuu vuoden 2022 loppuun

Lopullisen viitearvon määrittämistä varten molemmat aineistot pyritään saamaan mallinnustyökaluun. Näin työkalun avulla voidaan laskea viitearvoja, jotka huomioivat yhtä aikaa sekä geneettisen että demografisen näkökulman.

Loppuraportti valmistuu syyskuuhun 2022 mennessä.

– Vaikka työ on vielä kesken, hanke on tuottanut tähän mennessä jo paljon uutta tietoa Suomen susikannasta ja sen perinnöllisen monimuotoisuuden nykytilasta. Olemme päässeet hyödyntämään viimeisintä tutkimustietoa, menetelmiä ja laajoja näyteaineistoja, Holmala toteaa.

Väliraportti löytyy PDF:nä osoitteesta:
<https://jukuri.luke.fi/handle/10024/547828>

Pohjanmaan Lammasosuuskunta kehittää jäsenetujaan

VIIME VUONNA toteutettu etukampanja Naturcom Oy:n kanssa uusitaan loppuvuodesta. Uutena yhteistyökumppanina mukaan tulee vuonna 2012 yhtiöitetty Seinäjoen elintarvike- ja ympäristölaboratorio Seilab, jonka kaikista analyysipalveluista osuuskunnan jäsenet saavat 10 prosentin alennuksen.

Yhteistyötä jatketaan entisten kumppaneiden kanssa. Maatilarehujen valmistajista mukana ovat Oy Feedex Ab ja Kinnusen Mylly Oy. Yhteistyöteurastamoita kuluvana vuonna 2021 ovat Ab Tajma Oy, Hahtolan Liha Oy, Liha Hietanen Oy, Lallin Lammas Oy ja Vainio Oy. Teuraille on kysyntää ja tuottajahintoihin on luvassa jälleen korotuksia.

Lammasosuuskunta haluaa kannustaa tuottajia panostamaan hyvään eläinainekseen ja tarjoaa jäsenilleen yhteistyöteurastamoiden kanssa 100 euron sponsorirahan kymmenen kalleimman pässin pääsihuutokaupasta huutaneelle.

Yhteistyöneuvottelut useamman yrityksen kanssa ovat käynnissä ja lisää kampanjoita on luvassa tulevaisuudessa. Lisäksi syksyllä uutuutena järjestetään jäsenristeilyä.

TULOSSA LAMPAANKASVATTAJAN PERUSTEOS LAMMASHAVAINTOJA

LAMMASHAVAINTOJA -KIRJASSA on laajasti katraan hallintaan liittyvää tietoa käytännönläheisesti esitettynä; katso, ajattele ja toimi. Kirjan tieto on helposti saatavilla ja sovellettavissa heti lampaankasvattajan päivittäisiin käytäntöihin ja vuoden aikana tapahtuviin töihin. Kirjan sisältö on tarkastettu ja Suomen oloihin sovellettu. Alkuperäinen teos Sheep Signals on alan suosituimpia teoksia useissa maissa. Kirja tilattavissa 7.10. alkaen proagriaverkkokauppa.fi

UUSINTAPAINOS OMAT LAMPAAT -KIRJASTA

Kirsti Hassisen ja **Jukka Tobiassonin** teoksesta Omat lampaat on otettu uusi painos. Omat lampaat käy läpi keskeiset asiat lampaiden hoidosta ja antaa vinkkejä kuinka käyttää lampaita esimerkiksi maisemahoidossa. Kirjaa myydään hyvinvarusteluissa kirjakaupoissa.

Kuva:Kati Kaisajoki / Lallin Lammas Oy

LALLIN LAMMAS investoi aurinkoenergiaan

Kesäkaudella paneeleilla voidaan täyttää ajoittain laitoksen koko sähköntarve.

LAMMASTEURASTAMO LALLIN LAMMAS OY Säskylän Köyliössä otti syyskuun alussa harppauksen kohti pienempiä päästöjä, kun yrityksen katolle asennettiin 50 aurinkopaneelia. Odotuksissa on, että paneeleilla voidaan tuottaa kesäkaudella ajoittain kaikki laitoksessa tarvittava sähkö. Kulutuspiikkien kohdalla sähköä joudutaan lisäksi ostamaan.

– Liha-alan yritys, jossa tarvitaan kesällä jäähdystystä, on ihanteellinen kohde aurinkoenergialle. Lisäksi meillä rakennuksen katto sattui olemaan juuri sopiva paneelien asentamiseen, Lallin Lampaan tuotantopäällikkö **Kati Kaisajoki** kertoo.

Paneelit sekä 25 kilovattitunnin invertteri on mitoitettu niin, että yritys pystyy käyttämään mahdollisimman suuren osan tuotannosta itse.

Kaisajoen mukaan investointia suunniteltiin useamman vuoden ajan. Tuona aika-

na paneelien hintataso ehti laskea selvästi. Nykyinen investointi maksoi noin 16.000 euroa, ja sen on tarkoitus maksaa itsensä takaisin kahdeksassa vuodessa. Paneelit hankittiin paikallisen sähköyhtiön kautta, ja ne asensi paikallinen sähköalan yrittäjä. Energia-avustusta investointiin sai 20 prosenttia.

Aurinkoenergiaan investoiminen oli Lallin Lampaalle sekä taloudellinen että ideologinen ratkaisu.

– Ruokaa on tuotettava ja tietyt siihen liittyvät päästöt pitää hyväksyä, mutta ruokaketjun päästöjä voi myös vähentää. Me haluamme tehdä muutenkin asiat aina niin, että asiakkaat ja yhteistyökumppanit voivat hyvillä mielin asioida meillä.

Jo aiemmin yrityksessä on ollut käytössä lämmön talteen ottava järjestelmä energian säästämiseksi.

– Haluan uskoa, että pienilläkin teoilla on merkitystä, Kaisajoki toteaa.

KIRJOITTAJA
Terhi Torikka

Maa- ja puutarhatalouden kannattavuus heikenee

LUONNONVARAKESKUS ennustaa, että heikoksi jäävä sato, kustannusten nousu ja alhaiset kotieläintalouden tuottajahinnat heikentävät maa- ja puutarhatalouden kannattavuutta tänä vuonna.

Yritysten keskimääräinen yrittäjätulo on 16200 euroa. Kannattavuuskerroin on 0,38, eli yrittäjätulo kattaa 38 prosenttia yrittäjäperheen oman työn palkkatavoitteesta ja oman pääoman korkotuottotavoitteesta.

Maatalousyrittäjän tuntipalkka jää 6,2 euroon ja oman pääoman korkotuotto 1,4 prosenttiin. Lammas-, vuohi- ja laidunkarjatilojen kannattavuuskerroin on ennusteen mukaan 0,30, mikä on hieman enemmän kuin vuosina 2020 (0,28) ja 2019 (0,23)

Vuoden 2021 ennustetulokset ovat löytyvät osoitteesta www.luke.fi/taloustohtori/maatalous

MERI-LAPIN KARITSAKLUBI kokoontui 15. kerran

Elokuisen tapaamiseen osallistui 30 lampuria Lapin ja entisen Oulun läänin puolelta. Rönkältä mukana olivat toimitusjohtaja Veikko Oljakka sekä hankinnasta Matti Heikkilä ja Anne Närhilä.

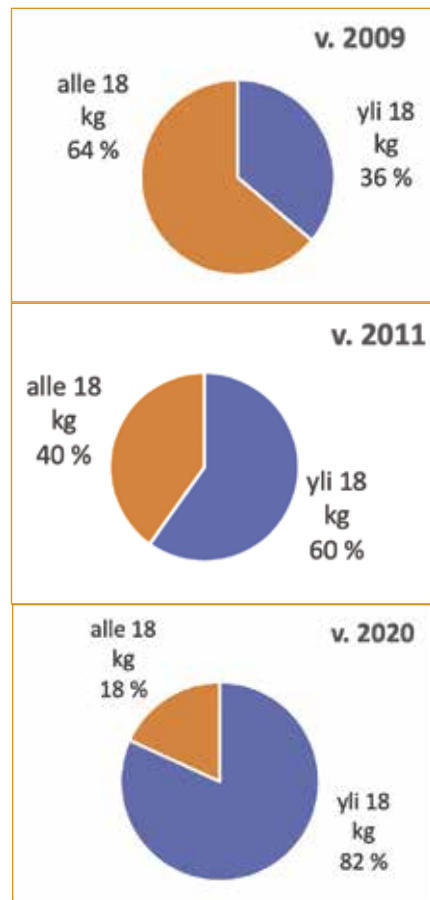
RÖNKÄN vuosittain sopimustuottajille järjestämä Meri-Lapin Karitsaklubi kokoontui 15. kerran ja juhlistimme tapaamista mukavalla yhdessäololla (klubi perustettu vuonna 2006). Tänä vuonna poikkeuksellisesti kesäaikaan pidetty kokous mahdollisesti kehittämispalaverin lisäksi ulkotapahtuman, eli Perämerensaaristoon suunnatun risteilyn.

Ennen risteilyä kokoonnuimme Merihoviin ajankohtaisten asioiden parissa. Olimme saaneet hajanaista tietoa MMM:ssä työn alla olevasta esityksestä teuraskaritsoiden laatupalkkiosta luopumisesta. Pikaisella aikataululla järjestetty etäyhteys Helsinkiin MTK:n asiantuntijoihin. MTK:n tutkimuspäällikkö **Juha Lappalainen** sekä MTK:n liha-asiantuntija **Saara Patama** kertoivat laatupalkkioon ja tukiasioihin liittyvistä muutoksista, joista erityisesti laatupalk-

kioon liittyvä muutosesitys herätti keskustelua. Me (Rönkä) esitimme huolestumme asiasta ja laadimme kannanotomme ministeriöön teurastamon ja lihatalon näkökulmasta tuotantoa unohtamatta.

Asian tiimoilta saimme sovittua tapaamisen kansanedustaja **Markus Lohen** kanssa. Esittelimme M. Lohelle Meri-Lapin Karitsan osalta pitkäjärjestyksestä tehtyä yhteistyötä, jossa lampurit ovat panostaneet laadukkaaseen raaka-aineeseen ympäri vuotuisen tuottamiseen.

Rönkällä on investoitu, tuotteistettu, markkinoitu ja saatu luotua myyntikanavat hyvälaatuiselle karitsanlihalle. Vähittäiskauppojen ja ravintoloiden asiakkaat ovat oppineet käyttämään ja nauttimaan raaka-aineesta ympäri vuotuisesti. Perustelimme muutoksesta johtuvaa uhkakuvaa, joka

Yli 18 kilogramman teuraspainojen seuranta todistaa miten laatupalkkio on vaikuttanut teuraiden keskipainon kehittymiseen Rönkällä ennen ja jälkeen teuraspalkkion.

koskisi koko Suomen lammastaloutta, jonka eteen ovat lukuisat EU-rahoitteiset lammastalouden kehittämishankkeet tehneet toimenpiteitä muun muassa teuraslaadun parantamiseksi. Myös lammastalouden mukaan vuonna 2007 asetettu tavoite 50 prosentin omavaraisuudesta on toteutunut.

Karitsan myynnin osalta **Veikko Oljakka** esitti positiivista viestiä, markkinat ovat vetäneet hyvin. Karitsa ei ole Rönkällä pääasiaisen sesonkituote. Karitsaa menee tasaisesti ympäri vuoden, joten tasainen saatavuus myös kesäaikaan on ensiarvoisen tärkeää.

Hankintapäällikkö **Anne Närhilän** esityksessä käytiin läpi mennyttä kautta EU-ROP-luokitusten ja kuukausittaisten teurasmäärien osalta.

Karitsaklubista jatkoimme päivää M/S Leilalla Kemian edustan upeaan saaristoon, jossa rantauduimme kuulemaan opas **Oscarin** kertomaa mielenkiintoista historiaa Laitakarin saaresta ja siellä toimineesta höyrystahasta. Helteisen risteilyn paluumatkalla maistui Leilan miehistön tarjoama kalakeitto lisukkeineen.

Kansanedustaja Markus Lohi tutustui tuotanto- ja jalostusketjun kanssa yhdessä rakennettuun Meri-Lapin Karitsaan toimitusjohtaja Veikko Oljakan sekä hankinta- ja laatupäällikkö Anne Närhilän esityksen pohjalta.

KIRJOITTAJA JA KUVAAJA
Anne Närhilä

Susiennuste ennakoi kuinka kanta muuttuu vuoden aikana

LUONNONVARAKESKUS (Luke) julkistaa vuosittain kesäkuun alussa tassuhavaintoihin, pannoitettujen susien liikkeisiin ja DNA-näytteisiin perustuvan suden kanta-arvion, joka kuvaa maaliskuun susitilannetta. Susikanta vaihtelee kuitenkin merkittävästi vuoden mittaan, minkä vuoksi Lukessa on kehitetty ennustemalli kannan koon ja rakenteen vaihtelun arviointia var-

ten. Ennuste laaditaan tietokonesimulaation avulla.

Johtava tutkija **Samu Mäntyniemi** Luonnonvarakeskuksesta (Luke) arvioi, että vuodesta 2018 käytössä ollut susiennuste on toistaiseksi onnistunut tavoitteessaan arvioida susikannan elämistä vuoden aikana. Koska malli ennakoi susien levittäytymistä uusille alueille, sitä voi hyödyntää esimer-

kiksi susivahinkoihin valmistautumisessa ja tiedottamisessa.

Vaikka ennuste on toiminut tavoitteiden mukaisesti, Mäntyniemi odottaa, että tulevaisuudessa sitä voitaisiin päivittää vuoden mittaan sitä mukaa, kun uusia susihavain-toja kertyy. Toistaiseksi se ei ole ollut vielä mahdollista käytössä olevalla tekniikalla.

Ostamme kaikenikäisiä lampaista ja vuohia teuraaksi ympäri vuoden.

**Lallin
Lammas**

Teurastus, lihanleikkaus
ja tyhjiöpakkaus
myös rahtityönä

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. 0400 884 335
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

KOKO SUOMEN LAMMASTEURASTAMO

Osto ja palautus
puh. Daniel 045 7342 6730
ja Magnus 040 596 0722

OSTETAAN karitsaa / lammasta ympäri Suomen

Hyvään hintaan!
Luomuhyväksyntä

puh. 010 229 1021, Orimattila
www.vainionteurastamo.fi

Lammasta lautaselle, karitsaa kaikkiin keittiöihin

Ostamme sekä
teemme rahtityötä.

Tilateurastamo Kouvossa
www.muhniemenlahtivaja.fi
puh. 040 578 6317

Tuottaja - tärkein yhteistyökumppanimme!

OSTAMME KARITSAA JA LAMMASTA

- Luotettava kumppanuus
- Sopimustuotanto takaa molemmin puolisen toimintavarmuuden
- Teuraskuljetukset hoitaa Tuoretie Oy:n ammattitaitoiset kuskit asianmukaisella kalustolla - teuraskuljetukset kuuluvat palveluumme
- Uudistettu hinnasto

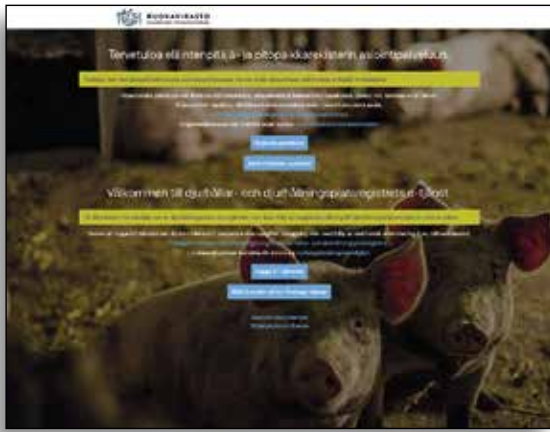
Veljekset Rönkä Oy, Kemi Anne Närhila p. 0400-374805, anne.narhila@ronka.fi, www.ronka.fi

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin e-asiointipalvelu on julkaistu

Ruokavirasto on avannut eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin sähköisen asiointipalvelun. Palvelu löytyy osoitteesta: <https://epr.ruokavirasto.fi>. Asiointipalvelun avulla toimijat pystyvät itse tekemään ilmoitukset eläinten pitopaikoista, eläintenpidosta sekä haas- kapaikoista.

Ruokavirasto kannustaa toimijoita kirjautumaan palveluun ja tarkistamaan pitopaikka- ja eläintenpitotietojensa ajantasaisuuden. Ajantasaiset tiedot eläinten pidosta ja pitopaikoista ovat välttämättömiä esimerkiksi eläintaudin puhjetessa. Pitopaikkojen rekisteröintivelvollisuus koskee kaikkia maaeläinten pitopaikkoja, lukuun ottamatta kotitalouksissa pidettäviä lemmikkieläimiä tai eläinlääkärien vastaanottoja. Pitopaikat tulee rekisteröidä, vaikka eläimiä pidettäisiin harraste-eläiminä tai lyhytaikaisesti. Rekisteröintivelvollisuus on laajentunut huhtikuussa 2021 kattamaan aiempien eläinlajien lisäksi myös esimerkiksi tuotantokanien, paliskuntien ulkopuolella pidettävien porojen sekä tiettyjen sukusolujen ja alkioiden pitopaikkoja.

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin asiointipalveluun kirjaututaan tunnistautumalla suomi.fi-palvelun avulla esimerkiksi pankkitunnuksilla. Pitopaikat ja eläintenpito- toiminta voidaan ilmoittaa

henkilötunnuksella, yritystunnuksella tai maatilatunnuksella. Pitopaikka voidaan rekisteröidä omaksi, tai eläimiä voidaan pitää toisen toimijan rekisteröimässä pitopaikassa. Sähköisen asioinnin kautta voi myös tarkastella ja päivittää aiemmin ilmoitettuja tietoja.

Myös eläinsuojelulain edellyttämä, aluehallintovirastoon tehtävä ilmoitus ammattimaisesta tai muutoin laajassa mitassa tapahtuvasta seura- ja harrastuseläinten pidosta, lihan, munien ja siitoseläinten tuotantotarhauksesta sekä riistanhoidollisesta tarhauksesta voidaan tehdä Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin sähköisen asiointipalvelun kautta.

Ennen asiointipalvelun avaamista toimijat ovat tehneet eläinten pitoon ja pitopaikkoihin liittyvät toimintailmoituksensa lomakkeella kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle, haaskaruokintapaikkoihin liittyvät ilmoitukset kunnaneläinlääkärille sekä eläinsuojelulain mukaan ilmoitusta vaativan toiminnan ilmoitukset aluehallintovirastoon. Halutessaan ilmoitukset voi jatkossakin tehdä lomakkeella viranomaisille. Samat viranomaiset myös neuvovat ja ohjaavat ilmoitusten tallentamisessa.

Djurhållar- och djurhållningsplatsregistrets e-tjänst har öppnats

Djurhållar- och djurhållningsplatsregistrets e-tjänst har öppnats på <http://epr.ruokavirasto.fi>.

Med hjälp av djurhållar- och djurhållningsplatsregistrets e-tjänst kan aktörerna själva lämna de anmälningar om djurhållningsplatser, djurhållning och kadaverplatser. Livsmedelsverket uppmanar aktörerna att logga in i tjänsten och kontrollera att uppgifterna om deras djurhållningsplats och djurhållning är uppdaterade.

Uppdaterade uppgifter om djurhållningen och djurhållningsplatserna är nödvändiga till exempel om en djursjukdom bryter ut. Skyldigheten att registrera djurhållningsplatserna gäller alla platser där landdjur hålls med undantag för sällskapsdjur som hålls i privathushåll eller veterinärens mottagningar. Djurhållningsplatserna ska registreras även om djur hålls som hob-

bydjur eller endast kortvarigt. Registreringsplikten breddades i april 2021 att utöver de tidigare djurarterna också omfatta djurhållningsplatser med till exempel produktionskaniner, renar som hålls utanför renbeteslag och vissa könsceller och embryon.

Man loggar in i djurhållar- och djurhållningsplatsregistrets e-tjänst med hjälp av tjänsten suomi.fi till exempel med bankkoderna. Djurhållningsplatser och djurhållningsverksamhet kan anmälas med personbeteckningen, FO-numret eller lägenhetsnumret. Djurhållningsplatsen kan registreras som egen eller så kan djuren hållas på en djurhållningsplats som en annan aktör registrerat. Via e-tjänsten kan man också kontrollera och uppdatera uppgifter som tidigare lämnats.

Den anmälan om yrkesmässig eller annars storskalig hållning av sällskaps- och hobbydjur, farmer för produktion av kött,

ägg och avelsdjur och farmuppfödning i viltvårdssyfte som djurskyddslagen förutsätter kan också lämnas till Djurhållar- och djurhållningsplatsregistret via den elektroniska tjänsten.

Innan e-tjänsten öppnades har aktörerna lämnat sina anmälningar om verksamhet som hänför sig till djurhållning och djurhållningsplatser på en blankett till den kommunala landsbygdsnäringsmyndigheten, anmälningarna som hänför sig till kadaverplatser till den kommunala veterinären och anmälningarna om verksamhet som enligt djurskyddslagen kräver anmälning till regionförvaltningsverket. Om man så vill kan man också framöver lämna anmälningarna på en blankett till landsbygdsnäringsmyndigheterna. Samma landsbygdsnäringsmyndigheter ger också råd och vägledning om hur anmälningarna registreras.

Siitoslampaiden ja niiden sukusolutuotteiden siirrot Suomeen muista EU-jäsenmaista, Norjasta ja Sveitsistä

UUDEN ELÄINTERVEYSSÄÄNNÖSTÖN AIKAKAUSI

KIRJOITTAJAT

Nina Aalto (siirtojen terveysehdot) ja
Sanna Varjus (eläinjalostustoiminnan ehdot),
Ruokavirasto

EU:N UUTTA ELÄINTERVEYSSÄÄNNÖSTÖÄ (Animal Health Law) ja sen nojalla annettuja delegoituja asetuksia aletaan soveltamaan lampaiden ja niiden sukusolutuotteiden siirtojen osalta täysimääräisesti lokakuun 2021 puolivälistä alkaen. Eläinten siirtojen terveysehdoissa korostuvat jäsenmaille myönnettyjen virallisten tautipauksien huomioiminen, jotta siirrot eivät aiheuttaisi eläintautien leviämisen riskiä luetteloiduista taudeista vapaisiin jäsenmaihiin. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että eläinten siirto on kaikista yksinkertaisinta saman terveysstatuksen omaavien jäsenmaiden välillä.

Elävien siitoslampaiden ja niiden sukusolutuotteiden siirrot Ahvenanmaalta Manner-Suomeen ovat maan sisäisiä siirtoja, eikä niissä vaadita sisämarkkinakaupan terveysvaatimusten täyttämistä.

Siitoslampaiden siirroissa Suomeen rajoittavin tekijä tulee jatkossakin olemaan scrapie.

Siitoslampaiden siirroissa Suomeen rajoittavin tekijä tulee jatkossakin olemaan

scrapie, koska Suomella on sen suhteen mitättömän alhaisen riskin status. Tämä tarkoittaa sitä, että Suomeen on sallittua siirtää siitoslampaita vain mitättömän scrapie-riskin omaavista pitopaikoista. Ainoa poikkeus tähän ovat lampaat, jotka ovat ARR/ARR- genotyyppiä. Suomen kaltaisia mitättömän scrapie-riskin maita ovat tällä hetkellä ainoastaan Ruotsi ja Itävalta. Tietyissä muissa jäsenmaissa on yksittäisiä mitättömän alhaisen scrapie-riskin omaavia tiloja, jotka on julkaistu komission sivulla https://ec.europa.eu/food/safety/biological-safety/food-borne-diseases-zoonoses/control-tses/lists-holdings-status-classical_en.

Mikäli lampaat täyttävät siirtoehdot scrapien osalta, on aika tarkastella tiettyjä muita eläinterveysäännöstössä luetteloituja tauteja, joiden osalta Suomi on virallisesti tautivapaa. Näitä tauteja ovat lampaiden osalta erityisesti luomistauti ja sinikielitauti.

Jos lampaita siirretään Suomeen maasta/alueelta, jolla ei ole luomistaudista vapautatusta, eläinten siirto edellyttää lähes poikkeuksetta sitä, että tuotavat eläimet on osoitettu laboratoriotutkimusten avulla kielteiseksi kyseisen tautien varalta. Lampaiden siirto Suomeen alueelta, jossa esiintyy sinikielitautia, edellyttää puolestaan sitä, että siirrettävillä lampailla on joko voimassa oleva rokotesuoja tai positiivinen vasta-ainetutkimustulos kaikkia läh-
töalueella esiintyviä sinikielitautiviruksen serotyyppejä vastaan. Kastroimattomien pässien osalta vaaditaan lisäksi negatiivinen

tutkimustulos lampaan tarttuvan lisäkives-tulehduksen varalta. Tämä vaatimus koskee siirtoja kaikista maista.

On myös hyvä huomioida, että jos pitopaikkanne kuuluu kansalliseen ja vapaaehtoiseen maedi-visna -terveysvalvontaohjelmaamme, muista maista siirrettyjen lampaiden alkuperäpitopaikan on vastattava terveysluokkaan 1 kuulumiselle säädettyjä edellytyksiä.

Sukusolutuotteita saa siirtää vain viranomaisen sisämarkkinakauppaan hyväksymistä sukusolujen pitopaikoista.

Sukusolutuotteiden (pakastettu sperma ja alkiot) siirtojen osalta ennen eläinterveysäännöstön soveltamisen alkua kerättyjä tuotteita on sallittua siirtää jatkossakin muihin jäsenmaihiin, mikäli ne ovat täyttäneet aiemman EU-lainsäädännön mukaiset siirtoehdot. Eläinterveysäännöstössä säily perusperiaate siitä, että muihin jäsenmaihiin saa siirtää sukusolutuotteita vain viranomaisen sisämarkkinakauppaan hyväksymistä sukusolujen pitopaikoista (pässiasemat ja alkionkeräysryhmät).

Sukusolutuotteiden terveysehdot ovat luomistaudin ja lampaiden tartuttavan lisäkivestulehduksen osalta samat kuin aiem-

SUOSAAREN TEXEL
Jalostuslampola
www.suosaarentila.fi
040 565 3581
sarkka75@hotmail.com

massa lainsäädännössä. Lampaiden sperman ja alkioiden osalta on huomioitava, että myös niihin kohdistuu ehtoja scrapien ja sinikielitaudin osalta.

Kansalliseen maedi-visna -terveysvalvontaohjelmaan kuulumisen edellyttää myös muista maista siirrettävien sukusolutuotteiden osalta sitä, että niiden luovuttajaeläinten on oltava peräisin terveyslukkaa I vastaavista pitopaikoista.

Edellä on mainittu lampaiden ja niiden sukusolutuotteiden osalta keskeisimpiä tauteja, joiden leviämistä siirtojen välityksellä pyritään estämään lainsäädännöllisin keinoin. Siirroissa voi levitä myös muita kuin EU- lainsäädännön luetteloimia tauteja, ja tämän vuoksi tuontia suunnitellussa olisi hyvä olla yhteydessä myös Eläinten terveys ETT ry:n, josta on saatavilla ohjeistusta siitä, miten tuonnin mahdollisia muita tautiriskejä voidaan minimoida.

Kansallinen eläintautilakimme ei enää edellytä elävien eläinten tai niiden sukusolutuotteiden sisämarkkinatuojien rekisteröitymistä Ruokavirastoon. Tiedostamme kuitenkin erittäin hyvin sen, että uusi eläinterveyslainsäädännöstö voi alkulukumisella vaikuttaa vaikeaselkoiselta, kuten myös

uudet terveystodistussmallit ja toimiminen uudessa Traces NT -järjestelmässä. Tämän vuoksi suosittelemme etenkin tässä totutteluvaiheessa, että sisämarkkinatuontia suunnittelevat toimijat ovat yhteydessä Ruokavirastoon tarkempaa neuvontaa varten, jotta voimme yhdessä katsoa läpi sen, mitä terveystodistusta koskevia kysymyksiä kyseiseen siirtoon liittyy. Meidät tavoittaa sähköpostiosoitteesta: EU-elain@ruokavirasto.fi.

Tarkempaa ohjeistusta tullaan myöhemmin myös päivittämään Ruokaviraston verkkosivulle Ruokavirasto.fi > Yritykset > Tuonti ja vienti.

Eläinjalostuslainsäädännön vaatimukset

Jos toisesta maasta tuotavat jalostuseläimet on tarkoitus merkitä rodun kantakirjaan Suomessa, on eläinten mukana oltava vakimuotoinen jalostustodistus. Vastaava vaatimus koskee myös jalostuseläinten tuottamiseen tarkoitettujen sukusolujen ja alkioiden tuontia.

Todistuksen mallista on säädetty komission täytäntöönpanoasetuksella.

Jalostuseläinten tai sukusolujen tai alkioiden myyjän tulee hankkia jalostusto-

distus siitä kantakirjasta, johon tuotavat eläimet tai sukusolujen tai alkioiden luovuttajaeläimet on merkitty.

Jalostustodistus tarvitaan, jotta tuodut eläimet tai tuoduista sukusoluista tai alkiosta syntyneet jälkeläiset voidaan Suomessa merkitä rodun kantakirjaan, ja niitä tai niiden jälkeläisiä voidaan markkinoida puhtasrotuisina jalostuseläiminä.

Eläimet voivat olla kantakirjattuna myös pelkästään toiseen jäsenvaltioon, jos kyseisen jalostusohjelman toiminnasta Suomessa on tehty ilmoitus Ruokavirastolle.

Lisätietoa Ruokaviraston verkkosivulta Ruokavirasto.fi > Viljelijät > Eläintenpito > Eläinjalostustoiminta > Jalostusaineksen kauppa.

Suosittelme, että sisämarkkinatuontia suunnittelevat ovat yhteydessä Ruokavirastoon tarkempaa neuvontaa varten.

Niemelän lammastila

Kainuunharmaa- jalostuseläimiä

linjoista A, I, L, P, R ja T

050 324 2379

<http://niemelantila.nettisivu.org/>

SIROLAN LAMMASTILA

OXFORD DOWN -jalostuslampola
jo vuodesta 1995

www.sirrolantila.com
040 566 4153

SUOMENLAMPAAN ja
KAINUUNHARMAKSEN
jalostuslampola, Pelson vankila

MYYNNISSÄ

3/21 syntyneitä EUROP-
arvosteltuja uuhi- ja pässi-
karitsoita. MVI.
Puh. 050 576 7729

JALOSTUSLAMPOLASTA
RAKENNEARVOSTELTUJA JA ULTRATTUJA
SUFFOLK-PASSEJÄ SIITOKSEEN

ANTTILA SUFFOLK
Juha ja Hannele Moisander
040 846 0524

Laadukkaita ja terveitä
Oxford Down -karitsoita
& jalostuspässejä
Oxford Down
-jalostuslampolasta.

www.woolenberg.com
info@woolenberg.com
+358 50 588 5399

Sheep farm Woolenberg Oxford Down

#sheepfarmwoolenberg

Woolenberg
Lammastila Kouvolassa

Suomen Lammasyhdistyksen kevätkokous ja kesäretki Tammelan Portaassa

Suomen Lammasyhdistyksen kevätkokous pidettiin Portaan Nahkuriverstaassa 28.7.2021. Sääntömääräisten asioiden lisäksi kokouksessa perehdyttiin laidunten ja peltomaan hiilensidontaan sekä kiertolaidunnukseen. Kokouksen yhteydessä vietettiin myös lampureiden kesäretkeä tutustumalla historiallisesti mielenkiintoiseen Portaan kylään sekä Syrjälän tilan upeaan vanhaan päärakennukseen, lampoloihin ja laitumiin. Päivä päättyi herkulliseen lammaspataan Mustialan Kievarissa.

PÄIVÄN ALOITETTIIN Lammasyhdistyksen kevätkokouksella, jonka puheenjohtajaksi valittiin **Tapio Rintala**. Kokouksessa käytiin läpi vuoden 2020 toimintakertomus ja 51 euroa plussalle päätynyt tilinpäätös sekä kuultiin tilin- ja toiminnantarkastajien lausunnot. Kevätkokous vahvisti tilinpäätöksen sekä myönsi vastuuvapauden hallitukselle ja rahastonhoitajalle. Jäsenmaksut päätettiin pitää ennallaan myös vuonna 2022. Muissa asioissa ProAgrian **Milla Alanco-Ollqvist** ja **Kaie Ahlskog** kertoivat uuden tuotosseurantaohjelmiston NettiKatraan tilanteesta. Alun haasteiden jälkeen

ohjelmointi oli sujunut hyvin, ja vanhojen tietojen synkronointiin sekä ohjelmiston testaukseen olisi tarkoitus päästä syys-lokakuussa. Mikäli testauksessa ei ilmene suurempia ongelmia, NettiKatra, jota voidaan käyttää myös mobiilisovelluksena, saadaan käyttöön loppusyksyn aikana. Indeksilaskennat toteutetaan näillä näkymin jatkosakin kahden viikon välein.

Kokousasioiden jälkeen oli kahvitauko, jonka yhteydessä Lammasmaailma tarjosi kokousväelle lasilliset kuohuvaa. Samalla **Johanna Rautiainen** esitteli Lammasmaailman lanseeraamaa Kelpolammasta-laatu-merkkiä. Kelpolampaaseen voi käydä tutustumassa Lammasmaailman kotisivuilla www.lammasmaailma.fi. Sivuille on koottu tietoa suomalaisesta lammastaloudesta myös kuluttajia silmällä pitäen – infopakettin avulla on helppo perustella, miksi kotimainen lammas on hintansa väärti.

Laitumien hiilensidontaa teoriassa...

Kahvitauon jälkeen päästiin päivän teemaan, eli peltojen ja laitumien hiilensidontaan niin teorian kuin käytännön esimerkkienkin kautta. Maanviljelijä ja Baltic Sea Action Groupin suunnittelija **Eliisa Malin** kertoi maaperää cheyttävän viljelyn peruseriaatteista.

Malin sanoi viljelijöiden olevan erinomaisessa asemassa, sillä he voivat omilla toimillaan konkreettisesti vaikuttaa sekä ilmastonmuutokseen että planeettamme ekosysteemin säilymiseen. Maaperän kun-

nosta huolehtiminen on äärimmäisen tärkeää, sillä maapallon kaikesta biodiversiteetistä 25 % on peräisin maaperästä. Vain siirtymällä maaperää näivettävästä maataloudesta sitä uudistavaan viljelytapaan, voidaan ruuantuotanto mahdollistaa myös tulevaisuudessa.

Hyväkuntoinen maaperä pidättää ravinteita ja vettä sekä mahdollistaa eliöiden aktiivisen toiminnan. Näin ollen maaperän kunto on myös avainasemassa siinä, onko viljely hiiltä sitovaa vai sitä vapauttavaa. Maaperän kuntoa olisi syytä tarkkailla jatkuvasti ja sen tilanteeseen tulisi reagoida ajoissa. Hiiliviljelyn kannalta oleellisia toimia ovat mm. toimivasta salaojitukselta huolehtiminen, muokkauksen vähentäminen, eloperäisten lannoitteiden ja maanparannusaineiden käyttö, torjunta-aineiden käytön minimointi sekä monipuolinen viljelykierto. Viljelykierrossa olisi oltava nurmia, syväjuurisia kasveja sekä kerääjä- ja aluskasveja. Ympäri vuotiseen vihreään kasvipeitteisyyteen tulisi pyrkiä.

Oikein toteutettuna laidunnus on maaperää hyvin uudistavaa toimintaa. Laidunnus myös ylläpitää tehokkaasti luonnon monimuotoisuutta ja yhä harvinaisemmaksi käyviä perinnebiotooppeja. Ylilaidunnus sen sijaan toimii täysin päinvastaisesti. Kestävässä ja hiiltä sitovassa laidunnuksessa oleellisia asioita ovat laidunlohkojen hyvinkin lyhyet laidunjakso, laidunkasvien riittävät lepojaksot ja se, että kasveille jää tarpeeksi lehtiä uuteen kasvuun sekä maaperän kattamiseen. Esityksensä lopuksi Malin jakoi kaikille läsnäolijoille BSAG:n oppaan hiiltä maksimaalisesti sitovaan laidunnukseen.

...ja käytännössä

Teorian jälkeen päästiin kuulemaan, miten kestävä laidunnus ja viljely voidaan toteuttaa käytännössä. **Katja Syrjälä** kertoi ja **Hannu-Pekka Syrjälä** täydensi, miten Syrjälän tilan 500 texel-uhuen ja noin 600 karitsan kiertolaidunnus tapahtuu. Tilalla on peltoa yhteensä noin 380 hehtaaria, joista kolmasosa on nurmella ja lopuilla viljellään luomukauraa. Pellot ovat laitumina yleensä 4–5 vuoden ajan, minkä jälkeen ne ovat muutaman vuoden viljalla ja rehunurmina. Kiertolaidunnuksen käytäntöä on hiottu jo kymmenen vuoden ajan. Syrjälässä

Yhdessä enemmän!
POSITIIVINEN
HINNANNOUSU JATKUU.

POHJANMAAN LAMMASOSUUSKUNTA
Lisätiedot: Anniina Holopainen puh. 050 9131 845
pohjanmaanlammassosuuskunta@gmail.com
TOIMIALUEENA KOKO SUOMI

Kuva: Gleange

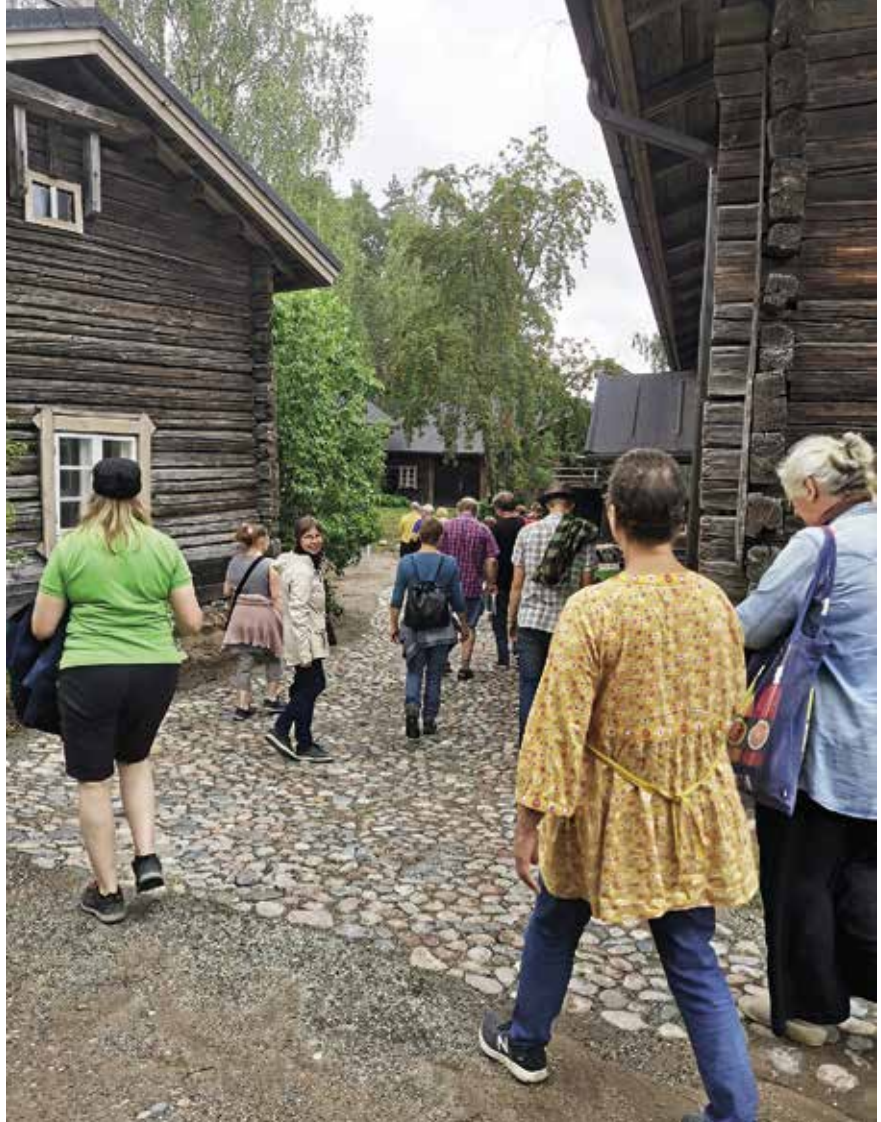

Uuhet olivat karitsoiden vieroituksen jälkeen tulleet hetkeksi laitumelta sisään sorkkahoittoa ym. varten.

Oikealla lepäämässä oleva lohko, vasemmalla laidunnuksessa oleva lohko.

Vierailijat kävelemässä Syrjälän pihaan.

laitumet on jaettu pääsääntöisesti neljään lohkoon. Lampaat ovat yhdellä loholla kerrallaan pari viikkoa, minkä jälkeen ne siirretään seuraavalle lohkolle. Näin ollen koko laitumen kierto kestää noin kahdeksan viikkoa, ja kukin lohko saa levätä yhtäjaksoisesti kuutisen viikkoa. Lohkojen tilannetta seurataan kuitenkin tarkasti, ja kiertoa muutetaan tarvittaessa. Toisinaan lampaat tekevät päätöksen lohkon vaihtamisesta myös itse. Ideaalitilanteessa lampaat kuitenkin siirretään lohkolta toiselle emännän ja paimenkoirien toimesta. Paitsi että kiertoalaidunnuksella on positiivisia vaikutuksia maaperään, se edistää myös eläinten terveyttä. Syrjälä totesi, että tarkasti suunnitellun lohkolaidunnuksen ansiosta lampaiden loislääkityksen tarve on vähentynyt merkittävästi.

Hannu-Pekka ja Katja Syrjälä kertoivat miten tilalla toteutetaan kestävästä laidunnuksesta.

Eliisa Malin kertoi maaperää eheyttävän viljelyn peruseräiteistä.

LINKKI LAIDUNNUSOPPAASEEN sekä Eliisa Malinin esitys löytyvät Lammasyhdistyksen kotisivuilta: <https://lammasyhdistys.fi/kevatkokouksen-2021-esitykset/>

TOIMINTAKERTOMUS 2020 löytyy ylläpäältä tältä sivulta: <https://lammasyhdistys.fi/yhdistys/toimintakertomus/>

Pehmeän mausteinen

IRAKILAINEN LAMMASQUZI

RESEPTI JA KUVAT

Ali Saleem al-Ibraheem

IRAKILAISEN RUOKAKULTTUURIN perusta ovat öljy, mausteet ja ohut arabialainen leipä, kubuz, jota syödään joka aterialla. Lihoista suosituimpia ovat lampaan- ja vuohenliha, myös kalaa syödään runsaasti. Mausteita käytetään paljon, mutta ruoat eivät ole kuitenkaan liian tulisia suomalaiseseenkaan makuun. Jälkiruokana tarjotaan teetä tai pieni kuppi arabialaista kahvia makean kakun kera, kesällä suositaan hedelmiä.

Irakilaiseen perinteeseen kuuluu ruokailu suurella joukolla perheen, suvun ja ystävien kanssa seurustellen. Vieraanvaraisuus on olennainen osa kulttuuria ja vieraat huomioidaan tarjoamalla heille kotikeitettiin parasta.

Quzi on suosittu irakilainen lammasruoka ja jokaisella perheellä on oma suvussa kulkeva reseptinsä. Suomalainen sanonta ”Joka keitetyn paistaa, se makean maistaa” tunnetaan myös Irakissa ja kuvaa hyvin tämän ruokalajin herkullisuutta.

LAMMASQUZI (6 hengelle)

reilu kilo luullista lampaanlihaa, esim. lapa- tai paistiviipaleita, etuselkää tai potkia

1 + 2 sipulia

6 rkl rypsiöljyä

350 g paseerattua tomaattia

700 g perunoita

¼ tl kardemummaa

¼ tl mustapippuria

¼ tl paprikajauhetta

riipaus chilijauhetta

½ tl currya

½ tl juustokuminaa (jeera)

suolaa maun mukaan

Pilko lihat suurehkoiksi annospaloiksi (10 x 10 cm), älä poista luita. Laita lihat kiehuvaan veteen, poista vaahto keittämisen aikana ja keitä noin tunti, kunnes lihat ovat pehmeitä. Lisää kardemumma ja yksi iso sipuli puolitettuina renkaina, keitä vielä hiljalleen tunti. Ota lihat liemestä odottamaan ja säästä keittoliemi.

Laita kattilaan 6 rkl rypsiöljyä ja 2 sipulia silputtuna, kuullota. Leikkaa 6 perunaa pieniksi kuutioiksi, lisää kattilaan. Mausta mustapippurilla, paprikajauheella, chilijauheella, currylla ja juustokuminalla. Lisää

levyn tehoa ja jatka kuullottamista. Lisää 350 g paseerattua tomaattia, sekoita. Lisää lopuksi liha ja ruskista kevyesti. Lisää lihan keitinlientä niin että ainekset peittyvät, jätä liedelle hautumaan.

IRAKILAINEN RIISI (TIMMEN) (6 hengelle)

3 ½ dl basmatiriisiä

½ pussia (175 g) pätkäspagettia

1 sipuli

6 rkl rypsiöljyä + 2 rkl oliiviöljyä

1-2 tl currya

¼ tl kardemummaa

1 tl suolaa

Huuhto riisit ja jätä turpoamaan kylmään veteen 15 minuutiksi. Silppua sipuli hienoksi. Laita kattilaan valutettu riisi, öljyt, mausteet, sipuli ja pätkäspagetit. Sekoita hyvin ja kuullota. Lisää kiehuva vettä sormentien paksuuden verran riisiseoksen yläpuolelle. Mikäli lihan keitinnettä jäi yli, voit

käyttää sen riisin keittämiseen. Hauduta hiljalleen kypsäksi 20 minuuttia kannen alla.

IRAKILAINEN SALAATTI (SALATA)

Silppua salaatinlehdet, tomaatit, sipuli, punainen paprika, tuorekurkku ja oliivit pieniksi paloiksi. Sekoita ainekset ja mausta reilusti sitruunamehulla.

AIDAN TOISELTA PUOLEN

Lammas- ja vuohiaiheisia kuulumisia maailmalta

Koonnut **Silja Jokimies**

TUOTOSSEURANNAN AVULLA KATRAISTA VOIDAAN SAADA VÄHÄPÄÄSTÖISEMPIÄ

AGRISearch, AFBI, CAFRE, AHDB ja Sheep Ireland järjestämässä seminaarissa Pohjois-Irlannissa tuotiin esiin tuotosseurannan hyötyjä tehokkuuden ja kannattavuuden parantamisen näkökulman lisäksi siinä mielessä, kuinka merkittävässä asemassa se on, kun halutaan vähentää lampaista tulevaa hiilijalanjälkeä. Jo nyt on olemassa tutkimuksia, joiden perusteella karitsoiden valitsemisen kasvunopeuden ja selkälihaksen paksuuden mukaan vähentää karitsoiden tuotannossa syntyviä kasvihuonekaasupäästöjä.

RamCompare-tutkimusprojektissa on havaittu, että isän lihaksikkuuden jalostusarvon ennuste on yhteydessä karitsoiden parempaan tuotokseen ja ruhon laatuun. Korkeamman jalostusarvon ennusteen omaavien pässien karitsat olivat järjestäen painavampia kuin huonomman jalostusarvon ennusteen omaavien pässien karitsat. Painavampien karitsoiden päiväkasvu syntymästä vieroitukseen oli keskimäärin 274 grammaa, kun taas kevyempien karitsoiden päiväkasvu oli 265 grammaa. Kun päiväkasvua vertailtiin syntymästä aina teurastukseen asti, olivat päiväkasvut korkeamman jalostusarvon ennusteen omaavien pässien karitsoilla 199 grammaa ja huonomman jalostusarvon ennusteen omaavien pässien karitsoilla 192 grammaa. Karitsoiden tavoiteltu teuraspaino oli 45 kilogrammaa, mikä tarkoitti sitä, että nopeammin kasvavat karitsat saavuttivat teuraspainoin keskimäärin 10 päivää nuorempina kuin hitaammin kasvavat karitsat, jolloin myös tuotantopainoksia säästyy 10 päivän ajalta.

Tutkimuksessa käytettiin hyväksi myös karitsoille 14 viikon iässä tehtyjä ultraäänimittauksia ja 16 viikon iässä tehtyjä tietokonetomografiakuvia. Ultraäänimittauksilla selvitettiin lihaksen ja rasvan paksuudet. Tietokonetomografialla taas selvitettiin lihasten, rasvan ja luiden osuudet karitsoissa. Tuloksista nähtiin, että korkeamman jalostusarvon ennusteen omaavien pässien karitsoilla oli enemmän lihasta ja vähemmän rasvaa kuin alemman jalostusarvon ennusteen omaavien pässien karitsoilla.

Tässä tutkimuksessa käytettiin pelkästään tuotosseurannassa mukana olevia pässejä, minkä takia erot eri ryhmien välillä eivät olleet niin suuret kuin mitä ne olisivat voineet olla korkean jalostusarvon ennusteen omaavien ja täysin mittaamattomien pässien välillä.

Agriland 06/2021

ISO-BRITANNIA AIKOO KIELTÄÄ ELÄINTEN KULJETTAMISEN ULKOMAILLE LOPPUKASVATUSTA JA TEURASTUSTA VARTEN

ISO-BRITANNIAN HALLITUS on ilmoittanut 19.8.2021 hyväksyneensä lain, joka kieltää eläinten kuljettamisen ulkomaille loppukasvatusta ja teurastusta varten. Lakiesityksessä määrätään myös eläinten kuljetusajoista, kuljetustilojen minimikorkeudesta ja muista hyvinvointiin liittyvistä tekijöistä, kun eläimiä liikutellaan Englannissa ja Walesissa. Uudessa lakiesityksessä tuotantoeläimiä saisi kuljettaa kerrallaan korkeintaan 4–24 tuntia eläinlajista riippuen, eläimillä on oltava enemmän ilmatilaa kuljetuksen aikana ja eläinkuljetuksia erittäin kylminä tai kuumina aikoina rajoitetaisiin tarkemmin.

Aikaisemmin EU-tason lait ovat estäneet muokkaamasta eläinten hyvinvointilakeja tiukemmaksi Iso-Britanniassa. Kuitenkin nykyään, kun maa ei kuulu enää EU:n, voidaan siellä säätää tiukempia lakeja. Uudet säädökset tulisivat koskettamaan kaikkia yli 65 kilometrin mittaisia siirtomatkoja, sillä toisistaan riippumattomat todisteet ovat osoittaneet pitkien siirtomatkojen aiheuttavan eläimille lämpöstressiä, kuivumista ja fyysisiä vaurioita.

Vuosittain Iso-Britanniassa kasvatetaan yli miljardi eläintä, joista isoa osaa kuljetetaan maan sisällä teurastuksen, loppukasvatuksen tai jalostuseläinten myynnin takia.

Agriland 08/2021

LAMPAANMAITOTUTKIMUS PALJASTI SOMAATTISEN SOLULUVUN JA JUUSTOTUOTOKSEN VÄLISEN YHTEYDEN

Lampaanmaidosta saatavan juuston määrää pystyttäisiin lisäämään, mikäli katraissa pyrittäisiin suosimaan sellaisia uuhia, joiden maidon somaattinen solulukku on alhaisempi. European Innovation Partnership organisoima tutkimus on osoittanut, että maidon somaattisella soluluvulla ja kroonisella piilevällä utaretulehduksella voi olla merkittävä vaikutus katraan tuottavuuteen.

Tutkimuksessa käytettiin kolmea uuhiryhmää, jossa jokaisessa oli 15 uuhia. Ensimmäinen ryhmä oli Frieslands-rotua, toinen ryhmä Lleys-rotua ja kolmas myös Lleys-rotua, mutta kolmannelle ryhmälle annettiin lisäseleeniä. Kun maidon somaattista solulukua verrattiin uuhien tuottamiin maitomääriin, huomattiin, että suurin osa korkean somaattisen soluluvun omaavista uuhista tuotti vähemmän maitoa. Maidon korkeampi somaattinen solulukku kertoo uuhista, joilla on mahdollisesti piilevä krooninen utaretulehdus, minkä takia maidon laatu on alhaisempi ja siitä voidaan tehdä vähemmän juustoa.

FarmingUK 08/2021

Käsilaukkukin kipeänä

Tätä kirjoittaessa alkaa meikälämpurin päivät olla vähissä. Henki ei oo lähtemässä (tai mistä sitä tietää), mutta siirtyminen nelosella alkaviin ikävuosiin, käymään viirettä vuosikymmentä kohti ja elä-kepäivät nykypolitiikan malliin ehkä jo siellä 40 vuoden päässä. Sehän ei haittaa vaikka vähän ikäänny kun lammastyöhän on sillai keviää, että esimerkiksi lehmää olis vaikia kantaa takasi omalle plassilleen, jos se änkee väärille mestoille. Meillä mennään aina takasi samaa kautta kun on tultu, eli niskaperseotteella ohjaten mars. Siinä sitte ihmetellään, että miksi selekä on kipiä kun on ensi puntannu pässin aidan yli, mutta oppipa saatana olemaan ja näytin sille. Sisäruokintakaurella jaetaan hangolla 400–600 palloa, esikuivista eli slöriä tahi kuivoohinöö, sehän on köykästä kunnei vettä pyritä paalaamaan. Biljoonasatamiljoonaämpärillistä väki-rehua ja sitte voiki mieltä minkä tähären vasen olokapää roikkuu tuuman alempana ku toinen. Muttei sekään sillai haittaa kun sen voi tasapuolittaa kerintäkoneenkuskina, sillä saa oikian lapasen puutuun öisin makiasti. Saa purotella lattialle niin veri alakaa taas kiertää, tai ittestään se sinne putuaa, puutunu käsi tottele eres kiroomista.

Lairunkaurella onneks on viä keviämpää, koira se on joka juoksee, itte saa vaan reenata kaunista ja kantavaa poikkeuslaista

ääntä. Toki sitä pitää muistaa pitää ittensä kunnos, niin jaksaa sitte taas talavella. Ja erinomanen kuntoiluutuohan on kävely, mutta kun se on tämmösille teräsmiesnaisihmisille joita lampu-reiksi kutsutaa ajan haaskausta, niin tottahan me otetaan raivaus-saha följyyn. Muutaman kilometrin poikittaiskävely aidanalusia siivotessa tekee polville kyllä yhtä hyvää kuin kulmahiomakoneen kipinäsuihku naamaan. Tuos voi olla kyllä vähä niis keeneiski sanomista, pojasta ei o polvet parantunu, mun maailmaan tulo ei auttanut isäukkoa eikä meikäläisen polvia jeesannu nuo kaks omaa rakkauden hedelmää. Tapaturma-alttiin ihmisen kans on muuten mielenkiitosta teherä hommia, oon havaannu, että kipu vaihtuu hyvin äkkiä toisenlaisiin tunteisiin kun alat kuvaamaan sitä kun toinen on telonu itteensä... Meillä tuolle vaimolle sattuu yhtenä jotaki, mutta kerran oli terveystätillä ikimuistoinen ilme kun mentiin paikkaamaan sormeaa, vähäsen häntä puukotin kun yhdessä palasteltiin ruhoa, sattuuhan sitä tekeväälle.

Syysterveisin
Ikäkriisimikko

Kotimaista Startti –maitojuomaa karitsan on turvallista imeä

Startti-maitojuoma on korkealaatuinen suomalaisesta maitoraaka-aineesta valmistettu kotimainen juomarehu.

Toimii hienosti:

- Kotimaisesta maidosta valmistettu
- Erinomainen liukenevuus
- Hyvä saatavuus kautta maan

Käyttö: Sekoita noin 1 dl (58 g) Startti-jauhetta 2 desilitraan +40 asteista vettä ja käytä tarpeen mukaan, esimerkiksi:

Karitsan ikä/vrk	Kerta-annos dl juomaa	juottokertoja päivässä
1	0,5-1,0	5-6
2-7	1,0-2,0	4-5
8-14	3,0-4,0	3-4
15-28	4,0-6,0	3
29-42	5,0-6,0	2

Hyvä saatavuus:

Startti-maitojuomaa on saatavana lampaan kasvattajille meijereiden myymälöistä sekä Lantmännen Agron kaupoista.

Uusi Startti-maitojuoma
– parasta alkuruokintaan

www.valio.fi/startti

Yhteisöllisyys ja muuttuva maisema

Näin suhteellisen uutena lampurina, olen mielenkiinnolla seurannut alan sisäistä keskustelua ja yhteistyötä eri tuotantosuuntien välillä. Lammastalouden monipuolisuus ja sen erilaiset mahdollisuudet ovat yllättäneet positiivisesti. Lammaspaimenlomat ovat nousseet hiteiksi ja niistä kiinnostuneita on jatkuvasti lisää. Kotimainen villa nousee toistuvasti keskusteluihin mediasa ja kahvipöytäkeskusteluissa. Luonnon monimuotoisuuden häviämisestä ollaan huolissaan ja lampureita etsitään avuksi palauttamaan umpeenkasvaneet niityt entiseen loistoonsa. Esimerkkejä lammastalouden monipuolisuudesta löytyy useita ja olemme nousseet suuren yleisön huomioon maatalouden tuotantosuuntana.

Maisemanhoito on yksi lammastalouden tuotantosuunnista, meidänkin tilallamme sen viivan alle jäävän summan määrittelevä tekijä. Suomen sisällä eri alueiden välillä on kuitenkin isoja eroja hoidettavien alojen koossa. Siinä missä täällä Pohjanmaalla voi saada hoidettavakseen 100 hehtaarin alueen, toisaalla alat saattavat olla yhden hehtaarin kokoisia. Jokainen ymmärtää, että alan koolla on iso merkitys siihen, kuinka kiinnostavaa ja kannattavaa se lampurista on hoitaakseen ottaa. Pienemmillekin aloille olisi kuitenkin tärkeää löytää asiasta innostunut hoitaja, joka samalla olisi valmis mainostamaan omalla toiminnallaan lammastalouden puolesta. Usein pienemmät maisemanhoitoalat sijaitsevat erityisen tärkeillä paikoilla, niiden maisema- ja luontoarvot ovat korkeat ja niistä nauttii useampia katsojia. Hyvin hoidettu maisema, jossa hyvin hoidetut

lampaat laiduntavat, ovat käyntikortteja lammastaloudesta parhaimmillaan! Hyvin usein laitumenreunalla ihmisten kanssa puhuessaan, kuulee kerrottavan tarinoita entisistä ajoista ja laiduntavista eläimistä, jotka ovat siihen aikaan olleet jokapäiväinen näky maamme kesäisessä maisemassa. Ihmiset nauttivat katsellessaan laiduntavia eläimiä ja jos niitä vielä pääsee rapsuttelemaan, on kokemus erityisen mieleenpainuva.

Tämä asia on huomattu myös tieteellisessä tutkimuksessa ja viime vuosina yhä tärkeämpään rooliin sosiaali- ja terveyspalveluissa on noussut Green Care -palvelut. Luonnon hyvinvointivaikutukset ovat tieteellisesti todennettu ja yhtenä erityisen voimauttavana kokemuksena pidetään eläinten kanssa yhdessä toimimista. Terapiakoirat ja -hevoset ovat jo lähes jokaiselle tuttuja, mutta ei lammaskaan ole tässä asiassa yhtään hullumpi eläin! Asiakkaiden kanssa keskusteltaessa, lampaista nousee pääasiallisesti positiivisia mielleyhtymiä mieleen. Joillakin toki voi olla pahapäisistä pässeistä kokemuksia, mutta yleensä ne eivät ole pahoja traumoja jättäneet. Ja kun kädet saa upottaa pehmeään villaan lempeää uuhta rapsuteltaessa tai utelias karitsa kiiruhtaa tutustumaan, unohtuvat vanhat pelot nopeasti.

Uteliaana ja sosiaalisena eläimenä lammas soveltuu oikein hyvin asiakastyössä käytettäväksi eläimeksi. Tokihan se vaatii lampurilta useita hetkiä ketassa rapsutellukoulutuksessa, lampaiden sosiaalistamiseksi. Mutta onhan se samalla lampurillekin henkisiä voimavaroja lisäävää aikaa. En usko olevani ainoa, joka usein unohtuu

ketan tai laitumen reunalle tuijottelemaan märehäviä eläimiä ja huomaamatta päätyy rentoutumaan ja rauhoittumaan arjen stressistä ja kiireestä. Ja kaikista voimauttavimpina koen hetket laiduntavan lauman seassa, kauniissa suomalaisessa maisemassa! Ei siis ihme, että niin monenlaiset asiakkaat kaipaavat meiltä lampureilta eläimiä ja elämyksiä hoitamaan maisemaa ja mieltä.

Jollen olisi lampuri, hakisin taatusti lammaspaimenlomalle itsekini!

Saija Niemi-Erkkilä

MAASEUDUN INNOVAATIORYHMIEN HAKU KÄYNNISSÄ

Rahoitusta on jälleen tarjolla maaseudun innovaatioryhmien toimintaan. Maaseudun innovaatioryhmien haku päättyy 29.10.2021. Maaseudun innovaatioryhmien tavoitteena on ratkaista etukäteen tunnistettu, alkutuotantoon liittyvä ongelma, mistä saattaa syntyä uusi innovaatio tai toimintamalli. Hankkeessa kehitettävä ratkaisu perustuu alkutuotantoyritysten tarpeisiin ja liittyy maatalouden tai metsätalouden uudistamiseen tai biotalouden

edistämiseen.

Syksyn 2021 hakukierros rahoitetaan EU:n elpymisvaroista, joten hankkeen pitää myös edistää joko digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoa, siirtymistä vihreään talouteen tai parantaa alkutuotannon resilienssiä, eli sopeutumisen- ja stressinsietokykyä muuttuvissa olosuhteissa.

Syventävä webinaari, jossa perehdytään tarkemmin EIP-toiminnan yksityiskohtiin ja vastataan hakijoilta tulleisiin kysymyk-

siin järjestetään 7.10.2021.

Lisätietoja:

<https://www.maaseutu.fi/maaseutuverkosto/uutiset/uutiset-2021/maaseudun-innovaatioryhmien-haku-aukeaa-rahoitusta-tarjolla-alkutuotannon-ongelmiin>

ja

<https://www.maaseutu.fi/maaseutuverkosto/teemat/innovaatiot/innovaatioryhmat>

Lammastalous palaamassa Valam

Veli Mikael ohjaa lempeästi ja tottunein ottein katrastaan luostarin tunnelmallisilla rantalaituilla.

Onnistuneen kesälammaskauden jälkeen Valamon luostarin suunnitelmat maatalouden kehittämiseksi lammastalouteen panostamalla vahvistuivat.

VALAMON LUOSTARIN nuoremman veljeyden toive kotieläimistä toteutui viime keväänä 14 karitsapässin saavuttua useamman vuosikymmenen kotieläimettömän jakson jälkeen laiduntamaan luostarin Juojärven rantaan rajoittuvia luonnonlaitumia.

Opintielä lampuriksi

Kuuliaisuusveli **Mikaelin** kuuliaisuustehtävänä on lampaiden hoito ja maatalouden kehittäminen, tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteistyökumppaneiden etsiminen. Lampurin uralle kouluttautuminen alkoi syksyllä 2020 Savon ammattiopistossa maatalouden perustutkinnon koulutusohjelmassa. Käytännön kokemuksen kerryttämisen lammastaloudesta ja maanviljelystä veli Mikael aloitti ensimmäisillä harjoittelujaksoillaan Soinilanmäen tilalla Savonlinnassa ja Noittaaan tilalla Tohmajärvellä. Kerinnän alkeet tulivat tutuiksi paikallisella Pirteä Pässä -tilalla Heinävedellä.

– Kiinnostuin lampaista toden teolla toissa kesänä, jolloin aloitin määrätietoisien pohjatiedon keräämisen. Rotuvalinta oli helppo, kainuunharmaa itäsuomalaisena alkuperäisrotuna ja ketteränä maisemanhoitajana sekä laadukkaana villan tuottajana sopii luostarin perinteisiin hyvin.

Tähtäimessä toimiva lammastila

Lammastalouden suunnitellaan lähivuosiina kasvavan ympärivuotiseksi toiminnaksi hankkimalla luostarille oma katra ja rakentamalla lampola. Laidunala luostarin maatilalla riittää kunnostettavaksi isomallekin katraalle.

Yhteistyö luostarin peltoja vuokraviljelyä lypsykarjatilalla kanssa jatkuu, ja lampaiden rehujen urakointisopimuksesta tullaan neuvottelemaan kyseisen tilan kanssa. Veli Mikael kiittää luostarin talkoolaisia ja lammastalouden parissa toimijoita avusta, ohjauksesta ja kannustuksesta.

– Laitumien kunnostukseen ja aitaamiseen saimme ahkeria talkoolaisia, joiden joukossa oli onnekaasti perinneaitojen teon taitaja. Lammastalouden suunnittelussa on ollut mukana ProAgrarian lammastalouden asiantuntijan lisäksi useampi ammattilampuri.

Noittaaan L. Seppo syntyi harjoittelujakson aikana Veli Mikaelin valvonnassa.

Lampaat palkitsevat rauhallisen ja hyvän hoidon luottavaisuudella.

Lammastalouden monet mahdollisuudet

Maisemanhoidon lisäksi luostari haluaa hyödyntää lampaasta saatavia tuotteita monipuolisesti. Veljestö ei syö luostaripeirinteen mukaisesti lainkaan lihaa, lukuun ottamatta joulun ja pääsiäisen juhla-aterioita, joilla tarjottavat liharuoat nautitaan yhdessä luostarin vieraiden kanssa. Omaan käyttöön lihaa ei tulla kasvattamaan, vaan se myydään suoraan teurastamolle.

Erityisesti luostarin lampaiden villalle ja siitä valmistettujen lankojen sekä käsitöiden tuotekehittelylle on tilausta, kertoo veli Mikael arvioidessaan ja vertaillen kesälampaiden villan laatua.

– Luostarin matkamuistomyymälä Tuohuksessa myyvät pappismunkki Aleksanterin keinokuitulangasta valmistavat rukous-

nauhat ovat suosittu artikkeli, eikä niitä olla poistamassa valikoimasta. Villasta valmistetut rukousnauhat ovat kuitenkin perinteisempiä ja meillä on pyrkimyksenä aloittaa myös niiden valmistus. Itse pidän luonnollisista materiaaleista ja suosin villaa. Mainitakoon vielä, että rukousnauhojen helmet valmistetaan oman metsän visakoivusta.

Lampaat kiinnostavat ja herättävät ihastusta luostarin vierailijoissa. Veli Mikaelin opastuksella turisteilla on ollut mahdollisuus osallistua laidunkierroksille tutustuen maisemanhoitoon ja lampaiden elämään.

Lampaat ovat tehneet hyvää työtä Valamon niityillä ja metsäisillä laitumilla. Jo yhden kesän aikana tehtyjen puuston harvennustöiden ja lampaiden ahkeran laidunnuksen jälkeen tulokset näkyvät, vaikka

rehevät laidunalat olisivat ruokkineet isommankin katraan. Ensi kesänä laidunala ja myös kesälampaiden määrää lisätään.

Luostarielämän alkutaipaleella

Kolme vuotta luostarielämää viettänyt veli Mikael ei pelkää kuuliaisuustehtävänsä vastuuta ja työtaakkaa. Alan opiskelu, oma innostus ja rakkaus mielekkääseen luonnoläheiseen työhön kantaa pitkälle veljestön ja talkoolaisten sekä asiantuntijoiden tukemana.

– Luostariin tullessa sitoudutaan ja omistaudutaan kilvoitteluun ja rukouselämään sekä annetun kuuliaisuustehtävän täyttämiseen. Kaikki työtehtävät ovat samanarvoisia ja niiden kuuliaisen suorittamisen voi rinnastaa rukoukseen.

KIRJOITTAJA JA KUVAAJA
Eila Pennanen

Valamon Kristuksen kirkastumisen luostari eli Uusi Valamo

LAATOKAN VALAMON SAARELLE viimeistään 1300-luvulla perustettu Valamon ortodoksinen munkkiluostari e-

va- kuotiin sodan aikana nykyisen Suomen puolelle. Pysyvä paikka löytyi Heinävedeltä Papinniemen tilalta. Tilalla on nykyään viitisentoista hehtaaria peltoa ja laidunmaata sekä 450 hehtaaria metsää.

Maataloutta jatkettiin Uudessa Valamossa pienentyneen ja ikääntyvän veljestön voimin aina 1960-luvulle asti, jonka jälkeen viljelyksiä ovat hoitaneet

vuokraviljelijät lukuun ottamatta luostarin puutarhaa ja marjaviljelmää.

Taloudellisesti vaikeiden vuosien jälkeen luostarin talous näyttää valoisammalta. Päätulo saadaan matkailu-, hotelli- ja ravintolatoiminnasta sekä metsätilan tuloista ja viinitilan tuotteiden myynnistä. Luostari harjoittaa kurssi- ja julkaisutoimintaa sekä omistaa osake-enemmistön Valamon Viinitila ja Tislaamo Oy:stä.

Luostarissa asuu tällä hetkellä 13 kilvoittelijaa, joista kuusi on vihittyjä munkkeja ja seitsemän noviiseja.

**VAATIVAT, JOUSTAVAT
JA YKSILÖLLISET
RAHTILEIKKUU-
PALVELUT,
MYÖS LUOMUNA**

CRAFT BUTCHERY

050 327 2272

Siri Taalas kertoo, että maitolampaat ovat rakenteeltaan korkeita ja luonteeltaan rohkeita ja itsenäisiä, mikä helpottaa päivittäistä lypsystä. Hän toivoo lisää kotimaisia lampaanmaitotuotteita markkinoille, jotta ne nousisivat kuluttajien tietoisuuteen ja kuluttajat osaisivat niitä pyytää.

Bäätelöä, olkaa hyvä!

Pekkolan tilan puodissa moni asiakas suunnistaa suoraan pakastimelle. Sieltä löytyy harvinaisempaa herkkua: lampaanmaidosta tehtyä jäätelöä, osuvalla tuotenimellä Bäätelö.

PEKKOLAN TILAA Hauhon Meihoilassa pyörittää **Siri Taalas** ja **Jani Pekkola**. Lampaat ja maidontuotanto ovat emännän vastuulla, isäntä keskittyy viljelyyn ja konehommiin ja tekee koneurakointia myös tilan ulkopuolella.

Ennen kuin päästään Bäätelöön, kelaataan tilan historiaa taaksepäin, ei ihan perustamisvuoteen 1733, vaan 2000-luvun puoliväliin. Tuolloin isäntäpariskunnan ensimmäiset suomenlampaat tulivat tilalle lemmikeiksi, ja muutaman vuoden päästä lampaista alettiin kasvattaa ammattimaisesti. Vajaan 40 uuhien katras tuotti lihaa ja taljoja, joita myytiin suoraan asiakkaille. Vuonna 2015 Siri suoritti maidonjalostajan ammattitutkinnon, joka oli lähtölaukaus tilan nykyiselle maidontuotannolle. Tutkimon suoritettuaan hän teki pieniä koe-eriä erilaisia lampaanmaitotuotteita.

– Lampaanmaidosta puuttuu tunnistettava oma maku, se on hyvin neutraali. Sillä saa täysin omaleimaisen maun juustoon, mikä voi olla valtti. Suomenlammasta on kuitenkin hankala lypsää, ja sen lisäksi se tuottaa liian vähän maitoa, Siri kertoo.

Tilalle rakennettiin uusi 160 uuhien lampaala 2019, ja samalla tehtiin päätös panos-

ta suuremmissa mittakaavassa lampaanmaidon tuotantoon. Edellytys oli saada hankittua maitolampaista, joka on Suomessa harvinainen rotu.

– Muista roduista yksittäiset yksilöt voivat lypsää hyvin, mutta rotuna ne eivät tuotoksessa yllä maitolampaan tasolle. Omista risteytyksistäni noin yksi kymmenestä vastaa keskiverto maitolammasta, Siri kertoo.

Siri sai ostettua ensimmäiset 10 maitolammasta Ahvenanmaalta, ja myöhemmin 17 lisää Ruotsista.

– Maitolammasta on luonteeltaan itsenäinen ja rohkea, mikä helpottaa lypsulle meno. Lisäksi se on esimerkiksi suomenlammasta korkeampi, jolloin utareet on helppo lypsää lypsämällä.

Suurin ero maidontuotannossa näkyy vasta 8–10 viikkoa karitsoinnista.

– Suurin osa poikineista uuhista rodusta riippumatta tuottaa hyvin maitoa jälkeläisilleen, mutta keväällä poikineet maitolammasta tuottaa hyvälaatuista maitoa runsaasti pitkälle syksyyn.

Pekkolan tilalla uuhet hoitavat jälkeläisensä. Se tarkoittaa sitä, että poikineet maitolampaat imettävät ensin karitsansa, ja otetaan lypsyyseen vasta kun karitsat vieroi-

”Ehkä se onkin paras palaute kun ostopäätös realisoituu uudelleen ja uudelleen.”

tetaan 8–10 viikon ikäisinä. Vaihtoehtona olisi siirtää karitsat juottorehulle ja ottaa uuhet lypsättäväksi aikaisemmin.

– Tähän päätökseen vaikuttaa eettisyys, imago, työnkäyttö ja hinta. Se, ettei karitsoita vieroiteta aikaisin tarkoittaa, että maitomäärästä menetetään paljon, mutta ovathan karitsat arvokkaita sellaisenaankin.

Pekkolan tilalla on edelleen myös suomenlampaista.

– Maitolammasta häviää suomenlampaalle lihausuudessa. Minulla on kaksi eri linjan maitolammaspässiä, mutta risteytän myös joitakin maitolammassuuhiä dorperilla jotta saan lihaisampia karitsoita. Maitolampaan liha on hyvin rasvatonta, kun teuraspaino on 50 kiloa, rasvaluokka on silti aina ollut 1 tai 2.

Nyt haetaan sopivaa karitsointiryhmiä. Suomenlampaat karitsoivat syksyllä, ja maitolampaat keväällä. Tulevaisuudessa kaudeksi maitolampaat jaetaan kahteen eri ryhmään

Bäätelö on gelato-tyyppistä jäätelöä, ja lampaanmaidon ansiosta pehmeää ja täyteläistä ilman lisäaineita. Kuvassa mintunmakuinen Bäätelö. Lampaanmaito sisältää enemmän proteiinia, magnesiumia, sinkkiä sekä vitamiineja A, B, D ja E kuin lehmän- tai vuohenmaito.

niin, että ensikot poikivat aiemmin ja muut kuukautta myöhemmin.

– Maitolammas tuottaa lypsyn alkaessa 2–3 litraa maitoa päivässä, jonka jälkeen määrä hiipuu. Parhaat antavat noin litran vielä pitkälle syksyyn.

Lampaiden ollessa talvikauden ummessa, myöskään jäätelöä ei tuoteta.

– Tämä sopii hyvin, koska jäätelön kypsyntä on suurinta kesäisin. Tämä seutu on mökkialuetta, eikä täällä liiku asiakkaita yhtä paljon talvisin.

Oma brändi vaatii paneutumista

Palataan tähän hetkeen, kun Bäätelö on jo saavuttanut mainetta. Sitä valmistetaan tuoreesta maidosta yhteistyössä Sarkasen tilan kanssa, itse valmistuksesta vastaa artesaanijäätelön tekijä. Lisäksi Pekkolan tilan lampaanmaitoa myydään pakastettuna kahteen pienjuustolaan.

Oma brändi ja tilapuoti vaativat yrittäjältä jatkuvaa panostusta. Tilapuoti on auki kerran viikossa, ja sitä hoidetaan ilman ulkopuolista työvoimaa.

– Alkuun piti miettiä myyntikanavia, pakkauskojoja ja pakkausmerkintöjä sekä elintarvikelainsäädäntöä. Se oli sellaista ajatustyötä, miten asiat on fiksuinta viedä eteenpäin. Nyt mietin enemmän tuotekehitystä. Onhan tämä jatkuvaa palapelin miettimistä, Siri summaa.

Jotta kaikkeen työhön jää aikaa, tilalla ollaan mietitty miten tehtävät hoituvat mahdollisimman tehokkaasti. Joitakin töitä ollaan ulkoistettu.

– Esimerkiksi rehunpaalauksen ostamme, koska siihen ei meillä ole aikaa. Koska pystymme jakamaan konekustannukset urakointiin, peltoviljelyyn ja lampaille, olemme voineet hankkia uudempia ja tehokkaampia koneita, joilla työt sujuvat nopeasti. Lisäksi teemme yhteistyötä lähitilojen kanssa, Jani kertoo.

Jani Pekkola ja Siri Taalas ovat Pekkolan tilan yhdeksäs isäntäpariskunta. Tilalla on noin 100 hehtaaria, joilla viljellään nurmea, viljaa ja härkäpapua. Lampaanmaidon lisäksi tilan lampaista valmistutetaan erilaisia lihatuotteita, villalankoja ja taljoja. Tuotteiden myynti tapahtuu pääasiassa tilan omassa puodissa suoraan asiakkaille.

Kuva: Siri Taalas

Maitolammas tuottaa paitsi suuren määrän myös hyvälaatuaista maitoa kauan, mikä mahdollistaa pitkän lypsykauden. Lampaan rakenne on korkea, ja lypsäminen onnistuu lypsimillä.

Allekirjoittanut saa vierailta tilapuodissa ja maistaa Bäätelöä. Miten jäätelöreseptit syntyvät?

– Lähtökohtana oli, että jäätelön pitää käydä myös erityisryhmille. Ei olisi mitään järkeä lisätä esimerkiksi rasvatonta lehmänmaitojauhetta reseptiin, vaan Bäätelöstä tehtiin täysin lehmänmaidoton ja lisäaineton. Jäätelömassaan on aika helppo testaila eri makuja ja teemme myös erikoiseriä. Esimerkiksi keskiaikamarkkinoilla myimme ruusunmakuista jäätelöä, joka oli tosi suosittu.

Vakimakuja ovat vanilja, suklaa ja minttu, joita myydään sekä kahdessa erikokoisessa pahvipikarissa sekä suuremmissa laati-koissa joillekin ravintoloille. Kokonaistu-

tanto on 1000 litraa jäätelöä vuodessa.

– Ne asiakkaat jotka sanovat jotain, antavat yleensä hyvää palautetta. Meillä on jo vakiasiakkaita, ja ehkä se onkin paras palaute kun ostopäätös realisoituu uudelleen ja uudelleen.

Siri miettii, miten huonosti lampaanmaito Suomessa tunnetaan.

– Suomalaiset kuluttajat eivät osaa itse aktiivisesti kysyä lampaanmaitotuotteita. Olisi hienoa, jos useampi lammastila tuottaisi maitoa ja saisimme erilaisia maitotuotteita tarjolle laajalla rintamalla ja koko ajan.

KIRJOITTAJA JA KUVAAJA

Anna Kujala

Tolvilan kartanon ”lammaskauppa” Paimenen Makasiini

Tolvilan kartanon lammastilan oma tilamyymälä, Paimenen Makasiini, on toiminut vuodesta 2013 alkaen. Avajaisia edeltäneet pari vuotta olivat vierähtäneet vanhaa tiilimakasiinia entisöiden ja pohtien, mitä toimintaa rakennukseen kehitetään. Ajatus omasta tilamyymälästä lähti sellaisista mietteistä, että onko arvokkaasta tuotteesta mahdollista saada arvoisensa hinta, ja voiko tuotteen tuotanto ja myyntiprosessi säilyä mahdollisimman pienellä maantieteellisellä alueella. Halusimme olla uskollisia omalle ”näylemme” tuottaa ajatuksella ja arvostuksella luomukaritsaa. Negatiivisvuonoumaa ja ”ei kannata” -haraajia riitti. Me tartuimme ajatuksen siitä, että voisi tämä onnistuakin.

Meille oli alusta alkaen selvää, että myyntipuitteet Paimenen Makasiinilla, toiminta siellä sekä asiakkaiden kohtaamisen tapa, pitää olla harkittua ja tuotteiden arvoisia - eli huippua. Asiakkaat pitää kohdata, halukkaille on hyvä jutella neuvoja karitsanlihan valmistuksesta, kuin myös tavastamme hoitaa lampaita ja ympäristöä. Meiltä saa aina reseptit mukaan, ja kauppareissulla voi piipahtaa katsomaan lampaiden elinolosuhteita. Arviolta tuhansia reseptejä on lähtenyt kasseissa koteihin, ja lampaamme ovat poseeranneet monissa mobiililaitteissa.

Ajattelimme, että myös pakkausten, kassien ja etikettien pitää näyttää edustavilta, ja kertoa tuotteen tarinaa. Koko tuotantoprosessi pitää olla harkittua, ja sen pitää näkyä katsojalle. Mitään ei ole ollut mahdollista tehdä ns. vasemmalla kädellä, ja hommaan olemme panostaneet ammattimaisesti tuotannosta markkinointiin.

Paimenen Makasiini on avoinna erikseen ilmoitettuina päivinä aina perjantai – lauantai parikkina, jolloin myymme tuoretta tuotetta. Pääsiäisen lähestyessä myymälä on avoinna useamman päivän. Vuosien myötä olemme laajentaneet tuotevalikoimaamme tuoreen luomukaritsanlihan, palvien ja makkaroiden lisäksi pieneen määrään naapuritilan tuotteita, mm. vihanneksia, ja muutama muuhun kokonaisuuteen sopivaan luomuelintarvikkeeseen. Kun tarpeeksi monta vuotta olimme kuulleet ”kuinka onnetonta suomenlampaan villa on”, tuli tarve katsoa, miten nopeasti tästä tuotteesta saa tilan oman lankabrändin. Tolvila WOOL 100% suomenlampaan -villatuotteet brändättiin vuonna 2018, jolloin isot erät oman tilan villalankaa ja oheistuotteita tulivat myyntiin Makasiinille, ja verkko-kauppa osoitettiin tarpeelliseksi. Taljoja, lankoja ja pieni määrä villa- tai lammashiisiä käsitöitä on ollut myynnissä aina .

Paimenen Makasiini on tunnettu ”lammaskauppana”.

Kehittämistyö on ollut pitkäjänteistä ja kärsivällisyyttä vaativaa – pikavoittoja ei ole ollut tarjolla. Erityisen merkittävää on ollut löytää hyvin toimivat yhteistyökumppanit läheltä. Yhteistyössä pitää olla molemminpuolinen arvostuksen kokemus ja kehittymisen halu. Yhteistyöstä kiitämme erityisesti Pajjan tilateurastamo, jonka kanssa monet asiat olemme laittaneet sujumaan arvostaen toinen toisiamme. Leikkausysteemiä ja tapaa pakata liha on kehitetty. Asiakkaiden toiveita ja ideoita on kuultu. Meille on ollut tärkeää noudattaa elintarvikelainsäädäntöä tarkasti. Myymme vain säädösten mukaisesti pakattua ja mittarillisissa kylmäkuljetuslaatikoissa kuljetettua lihaa. Villa-asioissa yhteistyötä on tehty Virtain Villan kanssa toisiamme kuunnellen ja arvostaen.

Kun Suomen luonnon päivää vietettiin ensimmäistä kertaa vuonna 2013, osallistuimme jo silloin tapahtumaan. Tilallamme on vuosien mittaan ollut erilaisia tapahtumapäiviä, sellaisia, jotka ottavat paikkansa vuosittain, ja sellaisia, joita järjestetään kysynnän tai tilanteen mukaan. Tapahtumapäivät ovat tilamyymälän aukiolopäiviä, ja myynnin lisäksi Paimen on kertomassa lammasta-, historia- ja ympäristöasioita asiakkaille. Erilaiset tapahtumat voivat toimia ns. ”sisäänheitto”-tapahtumina. Ei ole ongelma saada asiakasta tulemaan kerran, haasteena on saada hänet tulemaan toisen, kolmannen jne. kerran.

Kolme vuotta sitten jouduimme lopettamaan luomukaritsanlihan myymisen ravintoloille, sillä 99 % tilan tuotannosta myydään tilamyymälän kautta. Lihan myymme tuoreena, mikä edellyttää sitä, että karitsointi tapahtuu kolmesti vuodessa. Myymme karitsanlihasta kokonaisia ja puolikkaita ruhoja, mutta sitäkin enemmän yksittäisiä ruhonosia ja sisäelimiä. Joihinkin osiin on jonotuslista. Aina kärvistelemme sellaisten

Kuva: Anna Kujala

tuotteiden kuten paahtopaistin, fileiden, kareiden, kyljysten ja maksan kanssa, sillä tiedätte, miten vähän yhdessä eläimessä niitä on.

Asiakaskunta on aika tavalla vakiintunut, joskin uusia asiakkaita astuu myös joka kerta ovesta sisään. On ollut ilo tutustua asiakkaisiin. Monet tulevat ympäri vuoden, kuukausittainkin, hankkimaan tuotteita. Joistain on tämän myötä tullut ihan ystäviäkin. Paimenen Makasiinista on tullut kanta-asiakkaille eräänlainen kohtaamispaikka, yhteisö. Siellä on jaettu elämän iloja ja suruja useiden kanssa jo yhdeksän vuoden ajan. Lammastuotteet ovat olleet osa ihmisten elämää, ruokaa raskautta toivolle parille, taljaa vauvalle, luomukaritsaa kasvavalle pienokaiselle, villalangasta tuotteita vauvasta vaariin, hoitovillaa isovanhemmalle, lahjoja tuliaisiksi, huiveista lämmikettä maailman metropoleihin ja reseptejä kotien huippukokeille. Herrasmiehesten ruokaklubin ja juustoseuran kanssa on yhdessä mietitty reseptejä ja tuotteita.

Markkinointi, myynti ja tilamyymälän ylläpitäminen vievät aikaa. Kaikki se pitää tapahtua perustyön ohessa, mikä tietysti kuormittaa jaksamista. Pääsiäisen sesonki, jolloin myydään noin 150-170 ruoha

muutamassa päivässä, on valtava urakka, ja se vaatii tarkan organisoiminnan. Etukäteën otetaan sähköpostilla tai puhelimitse vastaan tilauksia ja neuvotaan näiden valinnassa. Osa arvo-osista on kuukausi ennen pääsiäistä varattu loppuun. Pääsiäisesonkina pakataan noin 300 etukäteisvarausta, minkä lisäksi ns. ”ei varatut” -tuotteet myydään suoraan tilamyymälästä. Tämän organisointi on edellyttänyt meiltä useamman jakelu- ja kassapisteen, kylmäkuljetusauton pihaan, ylimääräistä henkilökuntaa ja eritoten korona-aikana terveysturvallisuuden huomiointia mm. autokaistan kehittämisellä ja Mobilepay maksumahdollisuuden pankkikortin ohella. Olemme toistaiseksi säilyneet hyvin pienillä harmeilla. Virheitä voi aina sattua kenelle tahansa, ja ne pitää voida hoitaa hyvin.

Erinäisiä käyntimaksun maksavia ryhmiä meillä on käynyt vuosien varrella runsaasti, arviolta 2-5 ryhmää kuukaudessa. Viime vuosina olemme sen sijaan reilusti vähentäneet ryhmien vastaanottoa, sillä ne alkoivat tuntua työläältä ja aikaa vievältä. Tilamyymälän aukioloaikoja olemme jäsentäneet vähemmäksi. Teetettyjä makkara- ja palvituotteita on vähennetty yksinkertaistamisen tavoitteella. Näin mm. etukäteistilauksen pakkaaminen helpottuu.

Kaiken kehittäminen ja ylläpitäminen hyvin hoidetun perustyön ohessa on ollut raskas urakka. Ehkä tämä näkyy siinäkin, ettei terveysongelmilta ole säästytty. Tilalla on itseni lisäksi ollut yksi työntekijä. Puoliso, oman työnsä jälkeen, sekä lapset opiskeluidensa ohella, ovat osallistuneet urakkaan mahdollisuuksiensa mukaan. Nyt kun lapset ovat jo aikuisia, ja muuttaneet omilleen, on tämä apu luonnollisesti vähissä. Kysymys kuuluu, mistä apua saadaan.

Nyt kun katsomme taaksepäin, olemme luoneet tarinaa meidän eläimistämme, tilasta, tilamyymälästä, ympäristöstä, historiasta ja ruokakulttuurista. Tarinoiden luominen, tilan arjen ja ilmiöiden näkyväksi tekeminen on meille ollut tärkeää. Näistä on kerrottu koulutuksissa, ja niitä voit löytää tilamme sosiaalisen median sivuilla. Tällä tavoin toteutettu lammastalous on meille mahdollistanut tilan kannattavana pysymisen. Ja vielä kehittämissideoita olisi taskussa.

Jarmo Latvanen

Paimen

Tolvilan Kartanon lammastila

Laadukas villa – Laadukkaat tuotteet

VILLAN YMPÄRILLÄ on tapahtunut viime aikoina paljon ja kiinnostus kotimaista villaa kohtaan on noussut hurjasti. Käynnissä on varsinainen villabuumi, jota myös korona-aika on omalla tavallaan vauhdittanut ihmisten innostuessa neulomaan, kun kotona vietetty aika on lisääntynyt. Villa-alan toimijat tunnistavat tiettyjä pullonkauloja villan tuotantoketjussa, joista yksi on villan laatuun ja lajitteluun liittyvä osaaminen. Tähän pyrittiin tarjoamaan apua Lammastalouden Tuotannon tekijät-hankkeen järjestämällä Laadukas villa – Laadukkaat tuotteet -koulutuspäivällä, jossa käsiteltiin villan laatuun vaikuttavia tekijöitä sekä kerintää ja lajittelua. Koulutuksen yhtenä tavoitteena oli myös saattaa yhteen villanostajia ja lampureita, sekä lisätä lampureiden tietoisuutta eri ostajaryitysten villanostokriteereistä. Korona väritti taas tilannetta ja paikan päällä toteutettavaksi aiottu koulutus jouduttiin viime hetkellä siirtämään paikan päältä Jämsästä verkko-koulutukseksi.

Monet tekijät vaikuttavat villan laatuun

Laadukkaat villatuotteet vaativat laadukasta villaa, mutta mitkä tekijät laatuun vaikuttavat? Koulutuspäivän ensimmäinen puheenvuoro oli varattu ProAgria Etelä-Pohjanmaan lammastaloukselle **Milla Alanco-Ollqvistille** ja **Sini Sillanpäälle**, jotka esityksessään avasivat eri tekijöiden ja olosuhteiden vaikutusta villan laatuun.

Villa on usein lammastalouden sivutuote, josta johtuen tilan toiminnot, kuten ruokintajärjestelmät, rakenteet ja laitumet, eivät välttämättä ole optimaaliset laadukkaan villan tuottamisen kannalta. Alanco-Ollqvist avasi, että keskimäärin arviolta 10 % lammastilan tuloista tulee raakavillasta, tilasta riippuen, ja villan laadun kohdalla joudutaan usein tasapainoilemaan työtapojen, ajankäytön ja rakennatarkkaisuun osalta siinä, mikä on taloudellista, järkevää ja tehokasta koko tuotantoa ajatellen.

Villan laatuun vaikuttavat tekijät eivät myöskään rajoitu vain ympäröiviin olosuhteisiin, merkittävässä roolissa on etenkin lampaan perintötekijät. Sillanpää kertoi, että jalostuksella voidaan vaikuttaa villan eri ominaisuuksiin vaihtelevasti: villan pituuteen sillä voidaan vaikuttaa hyvin, kun taas villan kiilto ei ole herkästi periytyvä ominaisuus ja sen parantamiseksi vaaditaan huolellisen jalostuksen lisäksi myös optimaalinen ruokinta ja olosuhteet. Eri lammastalouksien villa on lähtökohtaisesti hyvin erilaista, mutta kaikille niille löytyy kuitenkin oma käyttötarkoituksensa. Sairaudet,

Kuva: Pirin Kehreä

loiset ja rotukohtaiset erot, esimerkiksi kuparin puutteen osalta, näkyvät herkästi villassa. Lampaan ruokinta ja tuotantovaihe ovat muutenkin merkittäviä tekijöitä laadusta puhuttaessa. Villassa näkyy herkästi valkuaisen, vitamiinien ja kivennäisainesten puute ja uuden tiineysajan ruokinnalla vaikutetaan myös syntyvän karitsan villan laatuun, Sillanpää ja Alanco-Ollqvist muistuttivat.

Oikea-aikaisuus ja oikeat työtavat takaavat laadun

Seuraavaksi vuorossa olivat laadukkaan villan kerintä, lajittelu, pakkaaminen ja varastointi. Näihin teemoihin osallistujat pääsivät syventymään ProAgria Etelä-Pohjanmaan kotieläintuotannon asiantuntija **Silja Jokiniemen** puheenvuorossa.

Jokiniemi avasi, että kerinnän tavoitteena on irrottaa villakuitu lampaasta mahdollisimman pitkänä, kuivana ja oikeaan aikaan. Eläinsuojelulaki velvoittaa kerimään lampaat vähintään kerran vuodessa, mutta se ei riitä, mikäli tavoitteena on saada laadukasta raakavillaa. Laadukkaasta villasta puhuttaessa lampaiden kerintäväli ajoittuu 4–8 kk välille, joidenkin rotujen yksilöt

tarvitsevat kerinnän siis jopa kolme kertaa vuodessa.

Kerintäväliin vaikuttavat tekijät eivät rajoitu pelkästään villan pituuteen, vaan huomio kannattaa kiinnittää myös villakuidun rakenteeseen. Villakuitu ei kasva tasaisesti ja erilaisilla olosuhteilla, kuten ruokinnan muutoksilla, karitsoinnilla tai vaikka pitkällä pakkasjaksoilla on vaikutus siihen, millaiseksi villakuitu muodostuu.

Jokiniemen mukaan villakuidun rakenteen merkitys korostuu kehruprosessissa, jossa huonoon aikaan keritty villa katkeaa väärästä kohdasta aiheuttaen näin suuremman hävikin, kuin optimaaliseen aikaan keritty villa. Hän antoi osallistujille kattavat ohjeet siitä, mitä kannattaa pohtia kerintäajankohtaa suunniteltaessa, kuinka kerintään kannattaa valmistautua ja millainen hyvä kerintäpaikka on.

Jokiniemi kertoi, että villan lajittelun tehtävänä on lisätä villasta saatavaa hintaa. Lajitteluun tarkkuuteen vaikuttaa se, millaiseen käyttötarkoitukseen villa on menossa, joten villan ostajan toiveet ja vaatimukset tulee selvittää ennen villan kerintää ja lajittelua. Villan lajittelu kannattaa tehdä yhden eläimen fleecce kerrallaan ja työergo-

nomia huomioon ottaen. Jokiniemi antoi hyviä vinkkejä villan laadun arviointiin ja lajittelun toteuttamiseen. Puheenvuoronsa päätteeksi hän antoi hyvät perusohjeet ja neuvot myös villan pakkaamiseen, pakatun villan oikeanlaiseen varastointiin sekä kuljettamiseen.

Suunnitelmallisuutta villan myyntiin

Koulutuksen iltapäivän osio koostui villanostajajayritysten esittäytymisestä. Kotimaisen villan ostajapuolelle on viime aikoina ilmaantunut useita yrityksiä, jotka mielivät saada omaan tuotantoonsa sopivaa villaa ja kotimaisen villan tuotannon ja hyödyntämiseen toivotaankin kasvavan.

Ostoinnostuksen myötä jotkut esittivät jopa huolta, että riittääkö kotimaista villaa kaikkien halukkaiden toimijoiden käyttöön, mikäli kysyntä jatkuu yhtä kiivaana jatkossakin. Osa ostajista onkin alkanut rakentaa omia sopimustuottajaverkostojaan turvatakseen laadukkaan villan saannin omaan tuotantoonsa. Jotkin ostajajayritykset olivat myös kehitelleet erilaisia käyttötapoja niin sanotulle roskavillalle tavoitteenaan, että kaikki lampaista saatava villa tulisi

mahdollisimman hyvin hyödynnetyksi.

Kilpailun kasvaessa kotimaisilla villanostomarkkinoilla myös villasta saatava hinta on kivunnut ylöspäin, mikä nostanee myös lampureiden motivaatiota villan talteenottoa ajatellen. Kotimaisen villan hyödyntämiseen onkin jo arvioitu nousseen viime aikoina.

Lampurin kannattaa ottaa ostajajayrityksiin yhteyttä jo ennen kerintöjä ja perehtyä, millaista villaa ostajat haluavat, miten lajiteltuna, kuinka paljon ja mitä villasta maksetaan. Ostajia kannattaa mahdollisesti myös kilpailuttaa tai muuten valita oman tilansa systeemiin parhaiten sopiva ostaja. Näin lampurilla on mahdollisuus maksimoida villasta saatava tulos omalla tilallaan. Rahtikehäämöjen ollessa suuren kysynnän vuoksi tukossa kannattaa myös miettiä, löytyisikö villan myynnistä jollekin ostajajayritykselle hyvä vaihtoehto omien suoramyyntilankojen odottelun sijaan, jolloin villatulojakin saataisiin tilalle nopeammin eikä villojen laatu heikkenisi varastoissa seisottaessa.

LaTu-hanke kouluttaa lampureita vielä loppuvuoden 2021 ajan. Myös Laadukas

villa – laadukkaat tuotteet -koulutuksen tallenne on vielä saatavilla vuoden loppuun asti. Lisätietoja löydät www.aitomaaseutu.fi/latu -sivustolta.

KIRJOITTAJAT

Aija Hytönen ja **Marianne Niinikoski**
JAMK

Kirjoittajat ovat Jyväskylän ammattikorkeakoulu Oy:n TKI-asiantuntijoita. Marianne Niinikoski toimii LaTu-hankkeen projektipäällikkönä ja Aija Hytönen LaTu-hankkeen projektityöntekijänä.

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Lammastalouden tuotannontekijät (LaTu) -hanke on Jyväskylän ammattikorkeakoulun hallinnoima ja ProAgria Etelä-Pohjanmaan osatoteuttama, Euroopan unionin maatalousrahaston rahoittama hanke.

Oma seos
Tilan yksilöllisiin
tarpeisiin

Lammasnurmi
Mehevä ja
maittava

Aina jyvällä!

NATURCOM OY

92400 Ruukki, Puh. (08) 270 7200, (02) 762 6200

www.naturcom.fi

RUSTICUS PLANTA - lystikäs pieni maatila

Omena- ja tammipuiden katveessa, metsän ja peltoaukeiden ympäröimänä, on Lähteenkorvan tila Somerolla, Lahden kylässä. Jo 1800-luvun alkupuolelta asti, entisenä Lahden kartanon torppana aloittanut tila, on sinnikkäästi jatkanut matkaansa sukupolvesta toiseen. Alueen seutu on historiallisesti merkittävää. Esimerkiksi linnuntietä kuljettaessa, vain parin kilometrin päässä tilakeskuksesta, on löydöksiä kivikautisista asujaimistoista. Tilan väki kokee ensiarvoisen tärkeäksi toimia menneitä aikakausia kunnioittaen ja ympäristöstään huolehtien. Kaikissa toimissa pyritään välttämään tarpeetonta luonnon tasapainon horjuttamista, vaikka onkin tavanomainen tuotantotila.

Päätoimenaan tilaa hoitaa **Matti Lähteenkorvan** puoliso **Kristiina Lähteenkorva**. Tilan repertuaariin kuuluvat kasvinviljely, vuohien kasvatusta ja nahkuritoiminta. Noin 15 hehtaarin peltoalan ja noin 30 yksilön vuohilauman myötä tila luokitellaan tilastollisesti kooltaan pieneksi, mutta tilallisia se ei haittaa. Tila hyödyntää ympärillä olevaa talousmetsäänsä, niin vuohien ja kasvien kasvatuksessa, kuin muun muassa nahaksen valmistuksessa käytettävien aineksien hankintalähteenä. Esimerkiksi taimikoiden hoidosta, ja yleensä harvennuksessa poistuva puusto, varsinkin yli-innokkaat pihlaja- ja haapakasvustot, ovat vuohien herkkuruokaa ja varsin terveellistä sellaista, mutta myös erinomaista parkitus- ja värjäysmateriaalia. Tuulten katkomat oksat kerätään vuohille ”nakerrettaviksi”, ja sen jälkeen ne hyödynnetään polttopuuna. Vastaavasti isojen puiden siimeksessä olevat tarhat antavat vuohille suojaa sään vaihte-

Kristiina Lähteenkorva on tilan pääviljelijä ja vastaa tilan toiminnoista. T:mi Rusticus planta (latinaa ja tarkoittaa ”maalla kasvi”) on hänen nimissään. Koulutukseltaan mm. agrologi (valmistunut Hämeen Ammattikorkeakoulusta, Mustialasta, 2019). Lähteenkorvan tila on aviomies Matti Lähteenkorvan suvun tila.

luilta, kuten kesän helteeltä, sekä syksyn ja talven kylmyydeltä. Laiduntamaan voi päästää turvallisesti suoraan tarhasta.

Vanhon käytöstä poistuvien ulkotarhojen pohjia käytetään ensin kasvualustoina tuotantokasveille, ja sen jälkeen taimien/puuston kasvatukseen. Tarhapohjilla kasvatettavat erikoiskasvit ovat maatais- tai luonnonkantaa. Tilan omaa peltoalaa käytetään viljan- ja heinän kasvatukseen. Tavotteena tilan toiminnassa on kiertokulku,

josta hyötyvät niin maatila, eläimet, kasvit, kuin ympärillä kasvava metsä.

Tilan jalostustavoitteena vuohien kasvatuksessa ovat terveet ja hyvinvoivat eläimet, joilla on isot sarvet, hyvä karvanlaatu ja -rakenne, sekä niiden erilaiset väriyhdistelmät. Pyritään tuottamaan vuohtia, joista saadaan maidon ja lihan lisäksi, myös muun muassa kauniita taljoja ja upeita sarvia. Omilla toimilla; mahdollisimman monipuolisella ruokinnalla, eläinten hyvinvoinnista huolehtimisella ja antamalla niiden toteuttaa lajiomaista käyttäytymistään, annetaan eläimelle hyvä elämä, ja tarjotaan hieno ja arvokas jatkumo, eläimen elämän päätyttyä, jossain muussa muodossa.

Maito tilalla on toistaiseksi käytetty kilien kasvatukseen ja itselle. Liha myydään teurastamon kautta kuluttajalle. Vuodat, sarvet ja luut puhdistetaan ja työstetään tilalla käsityönä perinteisin menetelmin, ilman ympäristölle vaarallisia kemikaaleja. Tarjotaan materiaalia/aihiota, joita ostaja voi haluamallansa tavalla jatkokäsitellä.

Oppia perinteisestä nahankäsittelystä on hankittu Kemiönsaarella Brussaabyssä perinnenahkurimestari **Hanna Noren** opissa. Nahaksen parkitsemisessa käytettävät ainekset saadaan pääosin oman tilan maille kasvaneista kasveista ja puista, sekä omien kanojen munista. Perinteisessä nahankäsittelymenetelmässä yhdistyvät niin kestävä kehitys, kuin luontoystävällisyys, terveellisyys ja ennen kaikkea työstettävän eläimen elämän arvostaminen, sekä kunnioitus mahdollistaen sen kulkua eteenpäin toisella tavalla. Jokainen eläin on yksilö jolla on oma tarinansa, ja se tarina välittyy jokaisesta maitotipasta, lihapalasta, lämpimästä taljasta, kauniisti soivasta sarvesta tai hienosta luukorusta.

Monipuolinen perinneparkkaus

Jotta talja tai nahka saadaan säilymään pilaantumattomana se parkitaan. Siten siitä saadaan stabiili tuote, joka sietää kosteutta, lämpöä ja kulutusta. Parkintatapoja, joita ihmiset eripuolilla maailmaa ovat tehneet vuosisatoja, ovat rasva-, kasvi- ja savuparkitus, tai niiden yhdistelmät, jolla saadaan aikaan muun muassa parempaa säänkestävyyttä tuotteeseen. Perinteisin menetelmin valmistettu tuote kestää myös vesipesun.

Nahan väriin voidaan vaikuttaa valitse-

malla parkitsemiseen käytettävä kasvi- ja/ tai puulaji halutun värisävyn mukaan. Eri kasvit ja puulajit antavat erilaista väriä, kuten esimerkiksi paju, josta saadaan punertavanruskeaa tai kuusi, josta saadaan tummanruskeaa värisävyä.

Talja tai nahka on hyvä valmistaa tulevan käyttökohteen mukaan. Esimerkiksi ompelukäyttöön tarkoitettun taljan tulee olla todella pehmeä, jotta siitä voidaan valmistaa pukine. Penkille istuinalustaksi tarkoitettu talja taas voi olla jäykempi, jotta se pysyy

ryhdissään.

Kun ymmärrämme arvostaa ja hyödynnä järkevästi asioita, joita luonto meille tarjoaa, niin samalla turvaamme elämän jatkuvuutta. Arvo, jota Rusticus planta, lystikäs pieni Lähteenkorvan maatila, haluaa toteuttaa. Pienistä puroista kasvaa vahva virta, joka vie meitä eteenpäin.

KIRJOITTAJA JA KUVAAJA
Kristiina Lähteenkorva

VUOHEN NAHKA – kestää, lumoa ja lämmittää

SITKEÄ JA VAHVA, mutta samalla niin upean silkkinen, lämpimän karvapeitteen omaava vuohi on ollut ennen elintärkeä ja arvostettu materiaali. Vuosisatoja vuohesta on valmistettu monet kovalle kulutukselle tulevat tuotteet, kuten kengät, vyöt ja reput. Muun muassa niin kutsuttu merimiesnahka eli merimiesten takkinahka on valmistettu vahvuutensa ansiosta juurikin vuohesta. Merimiesnahka on kuusenkuorella parkittua puoliparkkinahkaa, johon on parkituksen lopussa poljettu eli imeytetty sisään vielä hylkeen traania. Tämän perinneparkitustekniikan ansiosta pystymme edelleen valmistamaan täysin vettähylyttävää nahkaa esimerkiksi eräolosuhteisiin. Taljojen salaisuus pilee vuohen ilmassa karvapeitteessä, sillä se on rakenteeltaan ontelokarvainen, jonka ansiosta se antaa taljalle erinomaisen lämpöarvon, mutta ei irtoa ja katkea, kuten hirven, peuran tai poron karva.

KIRJOITTAJA JA KUVAAJA
Hanna Nore

Vuohen nahka on tasalaatuinen, ja usein myös pinnaltaan puhdas eli arpia tai muita rakennevaurioita pinnassa on vain harvoin. Vahvaa laukku-, reppu-, vyö- ja saapasnahkaa tarjoaisivat aikuiset jo iäkkäät pukit, joiden vahvasta ja paksusta nahasta on huu-tavaa pulaa muunmuassa kotimaisten kansallispukujen säämiskähousujen materiaalina. Tekijöitä ja kysyntää housuille löytyisi, mutta tarpeeksi paksua pukin nahkaa ei.

Nuoren kilin nahka on taipuisaa ja soveltuu erinomaisesti vaatetuskäyttöön niin pintaanahkana kuin karvapeitteisenäkin.

Karvaiset kilinnahkalakit ovat esimerkiksi tärkeä osa saamelaista perinnepukeutusta. Valitettavasti kilintaljoja hankitaan nykyisin Uudesta-Seelannista tai Norjasta, sillä kotimaista verkostoa tilallisten ja käsityöläisten välillä ei ole.

Meillä on maassamme upeita vuohia, ja jopa yksi kantarotumme suomenvuohi, jonka nahka ja taljat tarjoaisivat monipuolisia mahdollisuuksia, kunhan löytäisimme yhteisen sävelen sen kokonaisvaltaiseen jatkojalostamiseen.

Nahan jäljillä – Metsän unohdetut aarteet

NAHAN JÄLJILLÄ

on opas nahan ja turkisten parkituksen perinteisiin, ympäristöystävällisiin menetelmiin.

Raaka-aineet perinnenahkurin töihin saadaan kokonaan kotimaisesta luonnosta.

Teos esittelee selkeiden ohjeiden kautta perinneparkituksen eri menetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja. Perinneparkituksella tarkoitetaan nahan ja turkisten muokkausta ilman teollisia kemikaaleja.

Nahan jäljillä -kaupasta www.nahanjaljilla.fi ostat kirjan suoraan tekijältä ja tuet kotimaista käsityöläisperinnettä. Luonnonmukainen, perinneparkittu nahka on tulevaisuuden tuote!

KAKSIKIELISIÄ PERINNEPARKITUSKURSSIJA vuodesta 2010 lähtien Kemiönsaarella. Järjestäjänä Västra Nylands folkhögskola, opettajana perinnenahkurimestari Hanna Nore. Katso www.vnf.fi.

Tiedustelut yksilöllisiin lyhytkursseihin suoraan osoitteesta www.hannanore.fi.

Kirjoittaja on Kemiönsaarelainen perinnenahkurimestari Hanna Nore, joka on työskennellyt parkituksen parissa kohta 20 vuotta ja opettanut nahan parkitusta päätyökseen viimeiset 11 vuotta. Kesäkuussa Nore julkaisi esikoisteoksensa Nahan jäljillä- Metsän unohdetut aarteet. Kirja keskittyy riistaeläinten parkitukseen, mutta tekniikat ovat hyvin sovellettavissa myös vuohen nahan käsittelyyn. Noren haaveena on kirjoittaa trilogia, jonka viimeinen osa käsittelee lautumien aarteita, eli keskittyisi tuotantoeläinten nahkojen ja taljojen muokkaukseen ympäristöystävällisiin perinneparkituksen keinoin.

Tutki ontuvat eläimet - syynä voi olla sorkkamätä

Ruokavirastolla on uusi tutkimuspaketti lampaiden ja vuohien sorkkamädän varalta. Sorkkamätä on tarttuva kivulias, kuolioinen tulehdus lampaiden ja vuohien sorkkaväleissä ja sorkkissa. Sorkkamätää esiintyy yleisesti monissa suurissa lammastalousmaissa, ja sillä on huomattavia vaikutuksia eläinten hyvinvointiin ja tuotantoon. Myös Suomessa on ensimmäisiä havaintoja sorkkamädästä.

KIRJOITTAJA

Teija Kokkonen

erikoistutkija

Ruokavirasto, Eläintautibakteriologian

ja -patologian tutkimusyksikkö

RUOKAVIRASTO

Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Kosteat ja lämpimät olosuhteet ovat ratkaisevia sorkkamädän puhkeamiselle

Sorkkamädän aiheuttaa *Dichelobacterium nodosus* -bakteeri yhdessä kuoliobakteerin (*Fusobacterium necrophorum*) ja altistavien olosuhdetekijöiden kanssa. *F. necrophorum* on märehitijöiden suolistobakteeri ja sitä esiintyy lampaiden ulosteissa ja siten myös ympäristössä. *D. nodosus* sen sijaan on sopeutunut elämään sorkkissa ja siksi se säilyy ympäristössä vain rajallisen ajan (7–14 päivää). Leikatuissa sorkan paloissa bakteeri voi kuitenkin selvitä pitkiäkin aikoja. Sorkkamätää edeltää sorkkavälin ihotulehdus, joka kehittyy, kun kuoliobakteeri läpäisee kosteassa ja lämpimässä pehmenneen sorkkavälin ihon. Tulehduksen vaurioittama iho ei pysty rajoittamaan *D. nodosus* -bakteerin kasvua ja tulehdus leviää iholta sorkan sarveiseen.

D. nodosus -bakteerista esiintyy taudinaiheutuskyvyltään poikkeavia kantoja. Muutosten voimakkuus riippuu *D. nodosus* -bakteerin taudinaiheutuskyvystä ja altistavista olosuhteista. Taudinaiheutuskyvyltään heikompi *D. nodosus* -kanta voi aiheuttaa huonoissa olosuhteissa voimakkaitakin muutoksia, mutta usein se aiheuttaa vain lievää ontumaa ja tulehduksen, joka ei juurikaan eroa sorkkavälin ihotulehduksesta. Taudinaiheuttamiskyvyltään voimakkaammat, niin sanotut virulentit *D. nodosus* -kannat sen sijaan johtavat useammin etenevään kuolioiseen tulehdukseen, joka lopulta hoitamattomana voi aiheuttaa sarveissorkkan irttoamisen. Kuivissa ja puhtaissa olosuhteissa virulenttikin sorkkamätätartunta voi olla lieväoireinen tai jopa oireeton.

Ontuminen tavallisin sorkkamädän oire

Sorkkamätää voi esiintyä yhdessä tai useammassa jalassa ja oireena on yleensä voimakas kipu ja ontuminen. Lampaat voivat kontata etupolvillaan välttääkseen kipua, mutta oireettomia tartuntojakini esiintyy.

Sorkkamätä alkaa sorkkavälin ihotulehduksesta. Alussa sorkkavälin iho on turvonnut, kostea ja ihon pinnalla on vaalea eritekerros, joka sorkkamädässä on tyypillisesti pahanhajuinen. Pidemmälle edetessään sorkkamätä leviää sorkkavälin seinämän pehmeän sarveisen alle ja siitä anturaan ja kannoille, jolloin sarveinen irtoaa alla olevista kudoksista. Kärpäsien toukat pesiytyvät myös helposti tulehdusalueelle.

Taudinpurkaukset ovat tavallisia lämpiminä ja kosteina vuodenaikoina, erityisesti loppukesällä ja syksyllä. Lampolan kostea ja likainen alusta voi myös laukaista sorkkamädän vuodenajasta riippumatta.

Älä osta tilalle sorkkamätää

Sorkkamätää on kallista ja työlästä hoitaa ja siitä on vaikea päästä eroon. Tärkein ennaltaehkäisevä toimenpide on estää *D. nodosus* -bakteerin pääsy katraaseen. Tartunta leviää tavallisimmin eläinsiirtojen mukana. Selvitä lähtötilan sorkkaterveystilanne, kun suunnittelet eläinostoa. Älä osta eläimiä tilalta, jolla esiintyy sorkkamätää ja varmista lisäksi, ettei tila ole käyttänyt ennaltaehkäiseviä sorkkakylpyjä. Pidä ostoeläimet eristyksissä muusta katraasta vähintään neljä viikon ajan, ja tutki niiden sorkat eristyksen alussa ja lopussa sekä käsittele sorkkakylvyllä.

Tartunta voi levitä myös likaisten saappaiden, välineiden ja yhteislaitumien välityksellä. *D. nodosus* -bakteeria voi esiintyä myös nautojen ja vuohien sorkkatulehduksissa. Naudoissa esiintyvät *D. nodosus* -kannat aiheuttavat lampaille yleensä vain lievän tulehduksen, kun taas vuohilla esiintyvät kannat voivat olla hyvinkin ärhäköitä.

Sorkkamätä on koko katraan sairaus. Kun tilalla on todettu esiintyvän *D. nodosus* -bakteerin aiheuttamaa sorkkamätää, jatko-seuranta perustuu lähinnä oireisiin ja sorkkamutoksiin. Katraan sisäisen taudin le-

viämisen estämiseksi eläinten sorkat tarkastetaan säännöllisesti ja oireettomat eläimet erotetaan sairastuneista mahdollisimman pian. Lisäksi tartunnan hallinnassa käytetään sorkkakylpyjä ja tarvittaessa antibioottilääkitystä eläinlääkäriin arvion mukaan. Kroonisesti sairastuneet ja hoitoon vastamattomat eläimet poistetaan katraasta.

Näytteet vain sorkista

joissa on tulehdus sorkkavälissä

Jos katraassa on useita ontuvia eläimiä, kutsu eläinlääkäri tutkimaan eläimet ja tarvittaessa ottamaan näytteet sorkkamädän varalta.

Sorkkamätädiagnostiikka perustuu *D. nodosus* -bakteerin osoittamiseen tulehtuneista sorkista. Jos *D. nodosus* -bakteeria todetaan, sen taudinaiheutuskyky määritetään, eli onko kyseessä virulentti kanta.

Ruokaviraston sorkkamätätutkimuspaketti sisältää tutkimuksen viiden eläimen sorkkasivelynäytteistä. Näytteet sorkkamätätutkimukseen otetaan vain sorkista, joissa on tulehdusmuutoksia sorkkavälissä. Parhaan näytteen saa alkuvaiheen muutoksesta, jossa sorkkaväli on karvaton ja ihoa peittää vaalea, tahmainen ja haiseva kuolioerite. Näytteet lähetetään Ruokaviraston Kuopion toimipisteeseen.

Lisätietoja ja ohjeita:

www.ruokavirasto.fi/ Laboratoriokäsikirja

Bioturvallisuus lammas- ja vuohi

Bioturvallisuus lammastilalla – mitä se tarkoittaa käytännössä? Miten ehkäistä tarttuvien tautien tuloa omalle tilalle? Mitkä tekijät ovat riski ja mitä toimia tarvitaan?

KIRJOITTAJAT

Johanna Rautiainen,

eläinlääketieteen lisensiaatti,
Lammasmaailma Oy:n asiantuntijaeläinlääkäri.
info@lammasmaailma.fi

Miia Kontturi,

tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon erikoiseläinlääkäri ELT, Ruokaviraston tuotanto- ja seuraeläinpatologian jaoston erikoistutkija.
miia.kontturi@ruokavirasto.fi

Eeva Mustonen,

tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon erikoiseläinlääkäri ELT, Helsingin yliopiston Kliinisen tuotantoeläinlääketieteen osaston kliininen opettaja.
eeva.mustonen@helsinki.fi

REALISOITUESSAAN TARTTUVA TAUTI aiheuttaa lampaiden sairastumisia ja tuo murheita, lisätyötä ja rahanmenoa lampurille – joskus myös riskin, että lampuri itse sairastuu. Todennäköisimmät taudit leviävät tilalta toiselle elävien eläinten välityksellä tai ihmisten ja välineiden mukana. Hyvinvoivan eläimen oma vastustuskyky kantaa pitkälle, mutta muutamalla perustoimella vähennät tartuntariskejä merkittävästi.

Uudet eläinkontaktit ovat suurin riski tarttuville taudeilla

Tarttuvat taudit leviävät tilalle tavallisimmin elävien eläinten mukana. Siksi eläinten ostot täytyy tehdä harkiten ja pyytää myyjältä kirjallinen selvitys katraan terveydentilasta. Pyydä eläinlääkäriä tutkimaan ostoeläimet ja niiden terveydentila ostohetkellä. Eristä uudet eläimet tilan muista eläimistä noin kuuden viikon ajaksi erilliseen rakennukseen. Hoida ostoeläimet aina viimeisenä ja käytä eristystilassa eri suojarusteita ja tarvikkeita kuin muualla eläintiloissa. Mahdollisten lainaeläinten kanssa menettele samoin.

Eläinnäyttelyt ja pössihuutokaupat ovat esimerkkejä paikoista, joissa eri tilojen eläimet ovat kontaktissa toistensa kanssa. Va-

Hoitokäytävä karsinoiden takana helpottaa työtä erityisesti karitsointiaikana ja vähentää lannan joutumista käytäville tai ruokintapöydälle.

littevästi osa tarttuvista taudeista voi sairastuttaa eri eläinlajeja. Etenkin naudat ja muut märehitjät voivat levittää samoja tautteja kuin lampaat ja vuohet. Myös alpakat ja laamat voivat olla tautiriski pienmärehitjöille. Osa näistä taudeista voi esiintyä piilevänä toisella eläinlajilla ja aiheuttaa selkeitä oireita toisella. Esimerkiksi orf voi siirtyä lampaista vuohiin. Lampaalla kinokuume on oireeton, mutta voi naudoilla aiheuttaa voimakkaita oireita ja jopa kuoleman.

Hanki vierailijoille suojavaatteet ja jalkineet

Tarttuvat taudit voivat levitä tilalta toiselle ihmisten mukana. Vierailijoista ne, jotka käyvät muilla eläintiloilla, ovat isoin riski tarttuvien tautien leviämiseksi. Varaa vierailijoille sopivankokoiset ja puhtaat haalarit ja saappaat. Pese varusteet käytön jälkeen ja varastoi puhtaana odottamaan seuraavaa käyntiä.

Asiallinen käsi- ja saappaiden pesupaikka tarvitaan eläintiloissa, samoin mahdollisuus tilakäynnillä tarvittavien tavaroiden pesuun. Kysy keritsijältä millaisissa vaatteissa hän mieluiten työskentelee ja hanki hänelle omat työvaatteet ja kengät sekä järjestä hänelle hyvä paikka huoltaa ja puhdistaa kerintäkone ennen lähtöä tilalta.

Älä päästä teurasauton kuljettajaa sisälle eläintilaan, vaan tuo itse teuraseläimet ulkotarhaan tai tilapäisesti rakennettuun aitaukseen, josta ne siirretään teurasalustalle.

JOS KÄYT ULKOMAILLA

- **Muista 48 h sääntö: pysy kotiin tultuasi 48 h poissa eläintiloista**
- **Sauno**
- **Älä mene matkavaatteilla ja -kengillä eläintiloihin**

Jos kuljetat itse eläimet teurastamolle, älä mene teurastamon sisäpuolelle omilla kengillä ja ilman suojaalaria. Monet taudinaiheuttajat voivat helposti kulkeutua vaatteiden mukana paikasta toiseen.

Nauta-, sika- ja siipikarjatilalla käytetään usein tautisulkua, jossa vierailija jättää omat vaatteensa sulun ”liikaiselle” puolelle ja pukeutuu tilan tarjoamiin suojavaatteisiin ”puhtaalla” puolella ennen käyntiä eläintiloihin. Kylmiin rakennuksiin, jollaisia lampolat usein ovat, on mahdollista rakentaa erillinen lämmin tila, jossa on helpo pestä kädet ja huoltaa välineet lämpimällä vedellä hyvässä valaistuksessa. Muista itse olla vastuullinen vierailija – pese kädet mennen tullen ja käytä tilan tarjoamia suojavaatteita.

Tarttuvat taudit voivat levitä tavaroiden mukana. Älä lainaa tavaroita tilalta toiselle. Jos välineitä, kuten vaaka, ränni, käsitylhäkki, kääntöteline tai sorkkasakset on

tiloilla

yhteisomistuksessa, täytyy sopia säännöt niiden huolellisesta puhdistuksesta, pesusta ja desinfiointista tilalta toiselle siirryttäessä. Kaikkien käyttäjien tulee noudattaa sovit- tuja käytäntöjä.

Myös paimenkoirat voivat levittää tasuissaan ja karvoissaan taudinaiheuttajia. Riskien minimoimiseksi pese tai pyyhi huolellisesti koirien tassut ja harjaa niiden turkki ennen lähtöä paimenkisoista tai treeneistä. Ole vastuullinen kisailija, käytä koira tarpeillaan sille osoitetulla alueella ja kerää ulosteet pois.

Muista hyvä rehuhygieniä ja suojaa rehut haittaeläimiltä

Eläimille täytyy olla tarjolla hyvälaatuista rehua ja vettä. Osta rehut vain luotettavilta toimijoilta. Noudata rehunteossa hyvää hygieniaa, ettei esimerkiksi multaa pääse rehun joukkoon ja aiheuta listeriariskiä. Suojaa rehut ja rehuvarastot haittaeläimiltä eli estä lintujen ja jyrssiöiden pääsy rehuihin. Suunnittele jyrssiätorjunta tai osta palvelu ulkopuoliselta toimijalta. Lampolassa tai kuttulassa voi hyvin olla muutama leikkutu kissa jyrssiöitä torjumassa.

Lampoloissa pesii helposti aikamoinen lintuparvi. Jos lintujen uloste pääsee sotkemaan rehut rehuvarastossa tai ruokintapöydällä, riski tarttuville taudeille, kuten salmonellalle kasvaa. Mieti miten saat eläinrakennuksesta lintutiiviin. Tarvittaessa asenna lintuverkkoa räystäiden alle tai avoimelle katonharjalle. Jo rakennusten suunnitteluvaiheessa kannattaa miettiä, ettei vahingossa rakennettaisi linnuille hyviä istumapaikkoja juuri ruokintapöydän yläpuolelle. Jos tällaisia kohtia eläinsuojasta löytyy, asenna niihin lintupiikit.

Eiväthän rehu- ja lantareitit risteä?

Lanta ei saa liata rehua tai juomavettä. Mieti miten saat rehut puhtaana ruokintapöydälle. Suunnittele päivittäiset ja kausittaiset työt ja toimet lampolassa niin, etteivät rehu- ja lannan kulkureitit risteä. Ruokintapöydien ja rehuhäkkien rakenteiden tulee olla sellaisia, etteivät kilrit tai karitsat pääse ulostamaan rehuihin.

Mieti ihmisten kulkureitit, koska saappaiden pohjassa sonta kulkeutuu hyvin. Järjestä mahdollisuuksien mukaan saappaiden pesupaikkoja kohtiin, jossa likaiselta lanta-alueelta siirrytään puhtaalle alueelle tai ruokintapöydälle. Karitsointiaikana tilannetta helpottavat hoitokäytävät isojen karsinoiden takana.

Lampurit tilavierailulla. Kaikilla suojavaatetus.

Tautivastustus on ideointia ja uusia tapoja toimia

Tautivastustus ei välttämättä vaadi isoja investointeja, sen sijaan monessa taudinpurkauksessa kustannukset voivat olla huomattavat. Ennaltaehkäisyssä pääsee alkuun miettimällä omia toimintatapojaan ja niihin liittyviä mahdollisia riskejä. Kannattaisiko omassa toiminnassaan tehdä jotakin toisin? Pyydä apua omalta eläinlääkäriltäsi ja kutsu hänet tilakäynnille. Eläinlääkärit ovat tautivastustuksen ammattilaisia.

ELÄINTEN TERVEYS ETT RY:N sivuilta löytyy paljon lisätietoa tautivastuksesta www.ett.fi

KUVAT: **Johanna Rautiainen**

Penkki erottaa tautisulun puhtaan ja likaisen puolen toisistaan. Huomaa hyvä käsienspesupaikka.

Tilaa Laidunnussuunnitelma-TH vuodelle 2022 jo tänään!

Lamma maailma Oy

Metsälammentie 20, 34130 Ylinen, info@lamma maailma.fi

LAMMASLÄÄKÄRI: puh. 0600 306 627 (maksullinen)

PALVELUT

- Sisäloistorjunta, papananäytteet
- Lammasterveys 2020 -ohjelma
- Tiineysneuvonta ja uuhineurolat
- Ongelmatilanteiden selvitykset
- Webinaarit maanantaisin ja lauantaisin
- **TILAUKSET: lamma maailma.fi**

Hyvästit kurapepuille, tervetuloa parempi ennakoitavuus

Kokemuksia kahden lampolan laidunnussuunnitelmasta

Oletko ammattilampurina törmännyt tilanteeseen, jossa karitsoiden likaiset takapäät (aargh!) ilmestyvät joka laidunkaudella uudelleen? Niitä vaan tulee, vaikka kuinka toivoisi, ettei taas tänä kesänä. Ja ne kasvut. On siellä niitä komeitakin yksilöitä, mutta monen karitsan kohdalla hätkähtää punnitessa, että tuonko verran vain. Päälimmäisinä tunteina ovat harmitus ja voimattomuus. Eikö kesän ja laidunkauden kuitenkin pitäisi olla niin lampurin kuin lampaiden elämässä iloisia asioita?

Hyvä uutinen on se, että asialle voi tehdä jotakin, kunhan selvittää syyt. Pelkkä luja toivominen paremmasta ei riitä. Sellainen ripuli, joka likaa karitsoiden takapäät ja alkaa aikaisintaan 3-4 viikon laiduntamisen jälkeen, tyypillisesti heinäkuun puolivälissä, johtuu voimakkaista sisäloistartunnoista, joka kannattaa vielä varmistaa papananäytein. Tällainen ripuli lisääntyy pitkin kesää erityisesti silloin, kun karitsat kiertävät jatkuvasti samoilla laitumilla ja viimeistään siinä vaiheessa, kun laitumilta alkaa syötävä käydä vähiin. Karitsoiden kasvu hidastuu jo ennen ripulioireita. Sisäloislääkkeet tuovat vain kertahelpotuksen, jos ei samalla tehdä parannuksia laidunhygieniaan.

Pitkäjänteisen sisäloistorjunnan tärkein yksittäinen tavoite on järjestää karitsuille puhdas ensilaidun vähintään 3-4 viikoksi ja mahdollisimman puhdas laidun myös ensilaidunta seuraavaksi laitumeksi. Tämän ei tarvitse olla utopiaa, kun avuksi otetaan terveydenhuollon tarpeet huomioon ottava laidunnussuunnitelma, jollaisia Lammasmaailma tarjoaa.

”Tämä on itselle tehty”

Janne ja Miila Viitaniemen tila levittäytyy Kelminselän kauniille rannoille lähellä Ikaalisten keskustaa. Lammastaloutta Janne ja Miila ovat harjoittaneet 14 vuotta. Tilalla on vähän toistasataa suomenlammasuuhua, jotka karitsoivat maaliskuussa ja syyskuussa. Viljeltyjä laitumia on noin 15 hehtaaria ja ne sijoittuvat tilakeskuksen ympärille. Näiden päälle löytyy vielä luonnonlaitumia useana lohkona.

Ensimmäinen laidunnussuunnitelma laadittiin tilalle laidunkaudelle 2017 ja sitä on päivitetty sen jälkeen vuosittain. Janne ja Miila innostuivat laidunnussuunnitelmasta ennen kaikkea sen vuoksi, että kaipaivat lisää

Kuva: Eero Rautiainen

Janne ja Miila Viitaniemen tilalla laidunnussuunnitelma onparantanut ennakoitavuutta ja lisännyt mielenrauhaa.

jaksamista laidunkaudelle. Karitsoiden terveyteen oli liittynyt liikaa ennakoimattomia haasteita ja tilanteet tuntuivat muuttuvan laitumella koko ajan. Oli ripulia ja kasvujen pysähtymistä. Loislääkkeisiin jouduttiin turvautumaan liian säännöllisesti. Karitsoita myös kuoli äkillisesti klostridioosiin.

Laidunpäiväkirjasta se alkaa

Kun laidunnusta alettiin suunnitella systemaattisemmin, oli Jannen rutiinisti pitämästä laidunpäiväkirjasta todella iso apu. Edellisen kesän laidunpäiväkirjan, laidunkartan ja viljelysuunnitelman perusteella laitumet ja lohkot luokiteltiin laidunhygienian ja tuottoisuuden perusteella. Sen jälkeen suunniteltiin, miten kukin lohko soveltuisi eri laidunnusryhmille alku-, keski- ja loppukesän laitumiksi. Iso yksittäinen oivallus oli, että vieroitetut pässikaritsat keskitettiin kokonaan omille laitumilleen etäälle uuhista. Aiempina vuosina niitä oli kierratetty vuorollaan samoilla laitumilla kuin uuhia ja uuhikaritsoita. Lisäksi toimit-

tiin niin, että voimakkaimmin loisilla kuormittuneita lohkoja käytettiin karitsoiden laitumina vasta ensimmäisen rehunteon jälkeen, elleivät nurmet sitten menneet kokonaan uudistukseen. Papananäyteenotot ajoitettiin niin, että loistilanteen mahdollista huononemista pystyttiin ennakoimaan ja puuttumaan siihen hyvissä ajoin, myös lääkityksin. Seuraavina vuosina puhtaiden ensilaidunten määrää on kyetty asteittain lisäämään ja lääkitystarve on jatkuvasti pienentynyt.

Vähemmän yllätyksiä, rauhallisempi mieli

Viime vuosina tilalla on siirrytty vieroittamaan myös uuhikaritsat ennen laidunkautta, jolloin tuottoisimmat laitumet ovat säästyneet kokonaisuudessaan karitsuille. Joutilaille uuhille riittää heikompikin laidun. Samasta syystä syyspoikivat uuhet on tiineysultrattu, jottei hyviä kasvustoja turhaan hukattaisi tyhjiin uuhien tunnuttamiseen.

Epävarmuutta suunnitelman toteut-

Kuvat: Karoliina Viinonen

Putkisalon kartanon Mikael Westersträhle tuskailee, ettei näin hienoa kasvustoa voi syöttää lampaille. Suunnitelmassa pysyminen palkitaan kuitenkin seuraavana kesänä karitsoiden puhtailla takapuolilla.

tamiseen voi tuoda kelien vaihtelevuus. Silloin, kun alkukesän nurmet kasvavat voimakkaasti, voi olla vaikea päättää, mikä on oikea hetki siirtää karitsat odelmalle, kun syötävää riittäisi vielä ensilaitumellakin. Myös laidunkirjanpidosta lipsuminen voi kostaautua silloin, kun pitäisi reagoida muuttuneisiin olosuhteisiin. Toisaalta laidunnussuunnitelma antaa raamit, joiden sisällä päätöksiä tehdään. Ja päätöksentekoon on eläinlääkäri **Johanna Rautiaiselta** saanut apua aina tarvittaessa pitkin kesää.

Laidunnussuunnitelman hyödyn Janne ja Miila mittaavat ennen kaikkea ennakoitavuuden lisääntymisenä ja mielenrauhan parantumisena. Puhtaiden karitsoiden katselu tuo mielihyvää. Lampuri voi loistorjunnan osalta keskittyä karitsoiden punnitsemiseen ja oikea-aikaisiin papananäytteenottoihin lääkitsemisen sijaan.

Jannen mukaan yksi iso asia oli ymmärtää, että laidunnussuunnitelma on omalle tilalle räätälöity, eikä mikään ulkopuolelta annettu ohje siitä, miten asiat pitäisi tehdä.

”Kun on selkeä suunnitelma asioista, loppu on tekemistä”

Susanna Nuutinen ja **Mikael Westersträhle** isännöivät historiallista Putkisalon kartanoa Etelä-Savossa Rantasalmella. Lampaiden kasvatuksellakin on pitkät perinteet. Nykysenkalainen lammastalous aloitettiin 2000-luvun alussa sukupolvenvaihdon yhteydessä. Tänäpäin jalostuslampolan uuhiluku pyörii noin 250:ssä, rotuina suomenlammas ja dorset, karitsat ovat sekä puhtasrotuisia että risteytyksiä. Viljelykierrossa olevia nurmia on jopa yli 60 hehtaaria, joista kolmasosa sijaitsee logistisesti melko kaukana. Maisemanhoitokohteita on runsaasti.

Ensimmäinen laidunnussuunnitelma laadittiin Putkisaloon laidunkaudelle 2020. Loistilannetta oli toki seurattu jo vuodesta 2012. Motivaatio laidunnussuunnitelman

laatimiseen alkoi kasvaa, kun oivallettiin, ettei haluttaisi enää ”vatkata” koko kesää, mille laitumelle karitsat pitäisi seuraavaksi siirtää. Siirtelyn liki ainoa johtoajatus oli ollut, ettei karitsoilta loppuisi eväät missään vaiheessa. Ahkerasta siirtelystä huolimatta karitsoiden kasvut olivat kuitenkin kovin vaihtelevia. Ja olihan niitä likaisia takapuoliakin...

Avain muutokseen

Kun halu muutokseen alkoi kypsyä, alkoi syntyä myös muutosta tukevia ideoita. Oleellisin oivallus oli tilan viljelysuunnitelman ja laidunnussuunnitelman integroiminen, eli nurmen kierron ja laidunten käyttöjärjestyksen yhdistäminen niin, että rehutarve tulisi tyydytetyksi ilman laidunhygienian vaarantumista. Kaikki nurmet soveltuvat sekä rehuksi että laitumeksi. Niiden siemenseokset ovat monipuolisia ja suunniteltu toimiviksi sekä rehuntekoon että laitumiksi. Laidunkarttoja tutkittiin myös ihan maantieteen kannalta; kuinka paljon eläimiä kannattaa kuljettaa edestakaisin pitkiä matkoja. Näillä ajatuksilla päädyttiin selkeästi rajaamaan sitä, millä pelloilla eläimet kiertävät ja mitkä alueet varataan vain rehuntuotantoon. Laidunta varattiin reilusti ja ylikasvaneet laitumet varauduttiin joko puhdistusniittämään tai tekemään rehuksi.

Suunnittelun käynnistymistä hidasti jonkin verran yhteisen kielen ja kartan puuttuminen. Kun jokainen arvioi samoja peltoja ja peltolohkoja omasta historiastaan, ei aina oltu yhtä mieltä lohkon käyttötarkoituksesta tai lohkon nimestä. Tututkin käsitteet ja perusfaktat loista kannattaisi päivittää heti alkuun, jotta kommunikointi olisi mahdollisimman hedelmällistä; mikä tosiasia on puhdas laidun, mitkä eläimet eivät muodosta riskiä laidunhygienialle, mille eläimille riittää heikompiakin laidun.

Susanna arvosti kovasti sitä, että eläinlääkäri **Johanna Rautiainen** jalkautui kahtena kesänä ihan laitumille asti.

Suunnitelma ja siinä pysymisen hyödyt

Alkukompuroinnin jälkeen suunnittelu sai kuitenkin vauhtia. Samalla tajuttiin, että tässäkin suunnittellessa tänä keväänä jo seuraavankin kevään laitumet. Kädestä suuhun eläminen ei nimittäin käy laatuun, jos karitsoille on tarkoitus varata puhdas laidun joka kevät vähintään 3–4 viikoksi. Ilman suunnitelman antamaa kehystä voi käydä niinkin, että liian hyvin kasvava nurmi syötetään lampaille loppukesästä, jolloin se ei sitten enää olekaan puhdas laidun seuraavana keväänä.

Suunnitelma on helpottanut lampurin elämää ihan selvästi, kun eläimet eivät enää kierrä mahdollisesti monella laitumella. Keväällä on jopa mahdollista pystyttää yhdellä kertaa aidantolpat kaikkialle sinne, missä niitä tullaan sinä kesänä tarvitsemaan. Susanna kertoo, ettei hän alunperin uskonut, että suunnitelma jumpattaisiin näin valmiiksi. Eikä Johannan tuki loppunut siihen, että suunnitelma tulostettiin. Papanäytteen tulokset ja sääolosuhteiden vaihtelut saattavat vaatia myös kesken laidunkauden yhteistä pohdintaa lampurin päätöksenteon tueksi.

Karitsoiden elämää suunnitelma on parantanut ihan silmämääräisesti; likaiset takapäät puuttuvat! Vaaka taas kertoo lahjomattomasti, että karitsat ovat kasvaneet erinomaisesti jopa tällaisena huippukuumana kesänä.

KIRJOITTAJA
Eero Rautiainen

LEIKKIMINEN tukee kehitystä ja terveyttä

Leikkiminen on tärkeää, erityisesti nuorille lampaille ja vuohille, sillä se kehittää elimistöä monella eritavalla. Etenkin leikki lisää taitoja toimia laumassa sekä parantaa stressinsietokykyä. Lisäksi leikkiminen on hauskaa.

KIRJOITTAJA

Ann-Helena Hokkanen

ELT

Eläimen hyvinvointi on yksilön ominaisuus, joka kuvaa sitä, miten eläin voi ja kuinka se pystyy sopeutumaan ympäristöönsä. Hyvinvointi voidaankin määritellä eläimen fyysisten ja psyykkisten kokemusten summaksi. Siksi mahdollisuus positiivisiin tunnetiloihin ja mielihyvää tuottavaan toimintaan edistävät lampaiden ja vuohien hyvinvointia.

Leikkiminen lisää lampaiden ja vuohien hyvinvointia, sillä leikki tuottaa mielihyvää, vahvistaa sosiaalisia suhteita sekä parantaa eläinten kykyä kohdata uusia ja haastavia asioita. Leikkimiseen liittyvä positiivinen, mielihyvää tuottava stressi antaa eläimille valmiuksia selvitä myös ikävistä haastavista tilanteista, joihin liittyy negatiivisia tunnetiloja. Lisäksi laumaeläimille leikki opettaa kuinka laumassa toimitaan. Erityisen tärkeää leikki on nuorille, kasvaville eläimille. Niiden tiedetäänkin leikkivän paljon enemmän kuin aikuisten yksilöiden.

Leikkiminen ei ole turhaa

Pitkään ajateltiin, että eläimet eivät koe tunteita ja että leikkiminen on niille vain tapa viettää aikaa ja tuhlaa ”ylimääräistä” energiaa. Nykyään kuitenkin tiedämme, ettei tämä ole totta, vaan eläimet kokevat erilaisia tunteita, niin negatiivisia kuin positiivisiakin. Samoin tiede on osoittanut, että leikkiminen on eläinten hyvinvoinnille tärkeää. Leikkiminen onkin eläinmaailmassa erittäin yleistä; lähes kaikkien eläinlajien nisäkkäistä liskoihin on todettu leikkivän. Epäillään kuitenkin, että kaikkia leikin merkityksiä eläinten hyvinvoinnille ja kehitykselle ei vielä tiedetä ja asiaa onkin syytä tutkia lisää.

Eläimet leikkivät vaikka ne samalla kulluttavat paljon arvokasta energiaa. Lisäksi eläin on suuremmissa vaarassa loukkaantua tai joutua petojen saaliiksi silloin, kun

se leikkii. Lajien kehityksessä ei ole ollut varaa suosia tarpeetonta käyttäytymistä tai resurssien tuhlaamista. Eikä nuorilla, kasvavilla eläimillä edes ole ylimääräistä energiaa hukattavaksi. Siksi leikkimisen täytyykin olla tärkeää ja sen hyötyjen pitää olla vaaroja suuremmat. Evoluutio onkin suosinut leikkiviä yksilöitä, jotka ovat saaneet paremmat valmiudet selvitä elossa, löytää ruokaa ja näin jatkaa sukuaan. Siten leikki on säilynyt.

Leikki siis opettaa eläintä. Lisäksi leikkiminen aiheuttaa elimistössä stressireaktion, johon siis liittyy mielihyvää. Eläimet tarvitsevat näitä positiivisia haasteita ja leikkimisen aiheuttaman stressin tiedetään olevan hyväksi, sillä se kehittää eläimen aivoja ja aktivoi elimistön puolustusjärjestelmää parantaen eläimen mahdollisuuksia selvitä taudinaiheuttajista. Samalla leikki antaa valmiuksia selvitä myös ikävistä stressaavista tilanteista. Leikin varjolla voidaan siis turvallisesti opetella mitä tehdään, jos asiat menevät pieleen. Virikkeet, hyvä käsittely ja hyvät sosiaaliset suhteet sekä mahdollisuus leikkiin ovat siis siksikin tärkeitä. Tiedetään, että virikkeellisessä ympäristössä pidetyt eläimet suhtautuvat virikkeettömässä oloissa pidettyihin lajitoverihinsa verrattuna rauhallisemmin uusiin ja yllättäviin tilanteisiin.

Leikkiminen on hauskaa

Leikkiminen on itsessään arvokasta toimintaa, sillä se tuottaa mielihyvää. Eläimet siis leikkivät, koska se on hauskaa.

Leikkimisen tunnistaa siitä, että se on käytöksenä yllätyksellistä, ylläpöydyttävää ja usein liioiteltua eikä leikkivän eläimen käytös ole tilanteeseen nähden aina täysin tarkoituksenmukaista. Leikkivä eläin on epäsymmetrinen ja se ei täysin hallitse liikeratojaan ja on siksi altis saalistajille tai loukkaantumiselle. Leikistä ei myöskään ole näennäisesti eläimelle hyötyä juuri sillä hetkellä eikä se tähtää mihinkään tiettyyn tarkoitukseen, kuten henkiinjäämiseen, suvun jatkamiseen tai ruuan hankintaan. Käytöksensä leikkiminen on toistuvaa, mutta ei kuitenkaan stereotyyppistä. Leikille on myös ominaista, että se kestää hyvin vähän aikaa kerrallaan.

Eläinten leikki voidaan jakaa liikunnalliseen leikkiin, sosiaaliseen leikkiin sekä leikkimiseen jollakin asialla tai esineellä. Karitsat ja kilit alkavat leikkiä pian syntymänsä jälkeen. Leikkiä voi havaita usein, mutta koska eläimet leikkivät kerrallaan vain lyhyen ajan, vuorokaudesta leikkiin käytetyn ajan osuus on kuitenkin siis pieni. Leikki-

misen voivat laukaista ympäristön muutokset, esimerkiksi uudet esineet tai ruuan ja kuivikkeiden jako. Aamun ja etenkin illan on todettu olevan karitsoiden leikille otollista aikaa. Iltavilli iskee siis myös lampaiden ja vuohien jälkikasvuun.

Leikki myös tarttuu; kun yksi eläin aloittaa leikin, muut yleensä liittyvät mukaan. Erityisen mielenkiintoista eläinten leikkimisessä on se, että leikki tarttuu myös eri eläinlajien välillä. Karitsat ja kilit voivat esimerkiksi leikkiä koirien, kissojen ja ihmisten kanssa.

Leikki opettaa

Eri eläinlajit leikkivät eri tavoin. Siinä missä kissanpojat leikkivät paljon vaanimis- ja saalistusleikkejä, karitsoille ja kileille tärkeitä leikin osa-alueita ovat liikunnallinen ja sosiaalinen leikki sekä ympäristön ja uusien asioiden tutkiminen. Tarve tällaiseen leikkiin on helppo ymmärtää, sillä opeteltavat taidot ovat tärkeitä lauma- ja saaliseläimille.

Karitsat ja kilit leikkivät siis paljon juoksuleikkejä, hyppivät, jahtaavat toisiaan, vaihtavat nopeasti suuntaa, puskevat leikkimielisissä tappeluissa sekä hyppivät toistensa ja aikuisten eläinten päälle. Lisäksi tutkitaan asioita, erityisesti suulla, sekä pusketaan kuivikkeita ja erilaisia rakenteita. Urosten on todettu leikkivän naaraista enemmän lisääntymiseen liittyviä leikkejä.

Nuoret eläimet eivät leikkiessään käytä aikaansa ja energiaansa siis turhaan touhuun. Voidaan sanoa, että leikki opettaa kuinka hankaluuksista päästään eroon, kun taas ympäristön tutkiminen opettaa kuinka niistä pysytään erossa. Leikkiminen kehittää fyysisesti eläinten kehoa, kuten sydäntä ja verenkiertoelimistöä, luita ja lihaksia sekä tasapainoa ja koordinaatiokykyä. Juoksuleikit kehittävät erityisesti kykyä paeta, mikä on luonnollisesti ollut saaliseläimille lajinkehityksessä hyvin tärkeää.

Leikkiessään eläimet myös opettelevat hallitsemaan tunteitaan, kohtaamaan uusia asioita sekä kommunikoimaan lajitoverien kanssa ja myös muiden eläinten tai ihmisten kanssa. Tämä on tärkeää erityisesti laumassa toimimisen kannalta. Myös muita aikuisena tarvittavia taitoja, kuten siis esimerkiksi lisääntymiseen liittyvää toimintaa, harjoitellaan.

Erityisesti leikin varjolla on hyvä harjoitella kehonkielen käyttöä. Leikkimieliset tappelut opettavat nopeasti, miten toista uhkaillaan, kuinka kovaa saa puskea ja miten häviöllä oleva yksilö voi osoittaa lajitoverilleen, että ei halua enää jatkaa tappelua. Lampaat ja vuohet oppivat paljon myös

Kuva: Päivi Nietosvaara

ottamalla mallia. Matkimalla kokeneempia eläimiä opitaan esimerkiksi toimimaan uudessa ympäristössä sekä opitaan, mitä laiturilla voi syödä ja mitä ei.

Myös aikuiset leikkivät

Leikki siis opettaa eläimiä kohtaamaan uutta, suhtautumaan rauhallisesti yllättäviin asioihin sekä käsittelemään negatiivisia tunteita ja sietämään stressiä. Lauma ja yhdessä leikkiminen tuo turvaa. Esimerkiksi uutta ihmeellistä asiaa, kuten vaikkapa ämpäriä, arastellaan ensin ja tutkitaan sitten yleensä yhdessä, kunhan porukan rohkein on ensin kokeillut, ettei ämpäri vaan pure. Kun jännitys uudesta asiasta helpottaa, sitä yleensä vielä puretaan juoksemalla hetki porukalla. Näin leikki auttaa myös tunteiden säätelyssä.

Uudet asiat, kuten ympäristön vaihdos, laukaisevat leikin myös täysikasvaisilla eläimillä. Samoin jonkin hämmäntävän tai haastavan tilanteen jälkeen voidaan leikillä tavallaan ”nollata” tilanne ja purkaa syntyneet jännitykset.

Leikki kehittää myös vanhempien lampaiden ja vuohien sosiaalisia taitoja ja edistää lauman toimintaa vahvistamalla laumatovereiden välisiä siteitä. Laumaeläinten ystävyyssuhteet voivat olla hyvin tiiviitä ja kestää pitkään, joskus koko eliniän. Ystävän nuoleminen on tärkeä osa ystävällistä käytöstä. Leikkimällä voidaan usein lieventää eläinten välisiä aggressioita ja turhautumista. Leikki voikin toimia välineenä arvojärjestyksen selvittämisessä laumatovereiden kesken ilman vammoihin johtavia vakavia yhteenottoja. Joskus tappelu päättyy toisen alistumiseen, jonka jälkeen sitten nuollaan kaveria tai juostaan hetki peräkkäin.

Leikki voi estyä

Leikin ja leikkimisen merkitystä nuorten, kasvavien eläinten kehitykselle ja hyvin-

voinnille on alettu ymmärtää ja sitä korostetaan nykyään yhä enemmän. Leikki on mahdollista silloin, kun eläimellä on kaikki suhteellisen hyvin. Tiedetäänkin, että aliravitsemus, sairaus, stressi, turvattomuus, ahdistus, nälkä tai kipu vähentävät leikkimistä tai jopa estävät sen kokonaan. Esimerkiksi kastraation aiheuttama kipu vähensi merkittävästi viikon ikäisten karitsoiden leikkimistä englantilaisessa tutkimuksessa.

Hoidolla ja ympäristöolosuhteilla onkin suuri merkitys leikin onnistumiselle. Juoksu- ja hyppyleikit vaativat energiaa, tilaa ja pitävän alustan. Sosiaalista leikkiä varten tarvitaan kavereita. Eläimen on myös oltava suhteellisen terve, jotta se leikkii. Ympäristössä täytyy myös olla sopivasti virikkeitä, kuten kuivikkeita. Eläimen täytyy myös tuntea olonsa turvalliseksi, jotta se uskalltaa leikkiä. Siksiinkin hyvät suhteet hoitajaan ovat tärkeitä.

Leikin on todettu olevan patoutuvaa toimintaa, eli eläimet, joita on estetty leikkimästä, leikkivät enemmän saadessaan siihen taas tilaisuuden. Leikki onkin uusimpia kotieläinten hyvinvoinnin tutkimuksissa käytettäviä mittareita ja sen tutkiminen voi tarjota meille arvokasta tietoa siitä, miten eläimet kokevat olonsa eri tilanteissa. Eläinten leikkikäyttäytymistä voidaan käyttää myös apuna päivittäin eläimiä hoitaessaan. Jos kuivikkeiden lisäämisen jälkeen kaikki muut kilat tai karitsat leikkivät ja juoksevat ympäriinsä, mutta yksi kyyhöttää nurkassa, on sen vointi syytä tarkistaa. Yleensä tällainen muista eroava käytös on merkki vamman tai sairaudesta.

Eläinten leikki kertoo myös olosuhteista. Jos eläimet lähtevät juoksemaan keskenään, mutta joutuvat lopettamaan leikin liukastumisten takia, lattia on liian liukas. Liukaus estää myös hyppimistä ja kehonhoitoa sekä altistaa erilaisille loukkaantumisille.

Tällöin kannattaa pohtia, saako liukkaita vähennettyä jollakin konstilla.

Tutkimusten mukaan vieroituksen aikainen stressi ja ravinnonpuute vähentävät eläinten leikkimistä ja vieroituksen on todettu voivan vähentää myös karitsoiden leikkimistä. Kannattaa siis seurata oman tilan eläimiä vieroituksen jälkeen. Jos leikkiminen vähenee, onko jotain, mitä voisi muuttaa omassa tavassaan vieroittaa?

Leikki on kasvavan työtä

Mahdollisuus leikkiin kannattaa turvata eläinten hoidossa. Riittävästi sopivaa ravintoa, runsaasti tilaa, pitävä lattia, stressitön ympäristö, hyvä suhde hoitajaan ja runsas kuivitus tukevat karitsoiden ja kilien hyvinvointia, terveyttä, kasvua ja kehitystä myös muuten. Kipua kannattaa hoitaa tehokkaasti ja negatiivista stressiä välttää aina kun mahdollista.

Nuorena leikkineet eläimet osaavat siis toimia laumassa ja ymmärtävät paremmin toistensa kehonkieltä. Lisäksi ne siis myös kestävät negatiivista stressiä ja selviävät uusista, yllättävistä ja haastavista tilanteista paremmin kuin yksilöt, joiden leikki on syystä tai toisesta estynyt. Leikkiminen siis valmistaa elämään ja opettaa tärkeitä taitoja. Siksi jokainen mahdollisuus leikkiin on arvokas. Ja niinhän sitä sanotaan: leikki on lapsen työtä.

Lue lisää karitsoiden leikistä ruotsalaisesta opinnäytetyöstä: Augustsson, Samantha, 2014. A survey of play behaviour in domestic lambs out on pasture. Second cycle, A2E. Uppsala: SLU, Dept. of Animal Environment and Health.
<https://stud.epsilon.slu.se/13350/>

Kuva: Riitta Saloniemi

Pennusta paimenkoiraksi, osa 4/5

KOIRA VUOHEN PAIMENTAJANA

Juttusarjassa on aiemmin käsitelty paimenkoiran hankkimista ja hyvää eläinten käsittelyä paimenkoiraa apuna käyttäen. Nyt olisi tarkoitus pureutua siihen, mitä sitten kun se koira jo on hankittuna?

KIRJOITTAJA JA KUVAAJA
Anniina Holopainen

Paimenkoiraa käytetään Suomessa eri eläinlajien paimentamiseen. Yleisimmän kokoavia paimenkoiria löytyy lammas- sekä nautatiloilta. Näiden lisäksi koiria käytetään myös vuohien, porojen ja siipikarjan käsittelyssä. Tämän lehden teemana ovat vuohet. Oma vuohien paimennuskokemukseni ollessa kohtuullisen vähäinen, haastattelin juttua varten enemmän vuohia paimentaneita **Saloniemen Riittaa** ja **Jussilan Leenaa**.

Riitta Saloniemen tilalla Laitilassa lypsetään suomen alkuperäiskarjaa, nautoja ja vuohia ja niiden maidosta jatkojalostetaan herkullisia juustoja ja muita maitotuotteita. Tilalla on käytössä useampi working kelpie auttamassa eläinten siirroissa ja hoitotoissa. Siirtoja tilalla riittääkin, eläimiä siirretään kahden rakennuksen välillä kahdesti päivässä lypsymylle ja lisäksi kesällä laidunsiirrot päälle.

Koirat auttavat saamaan eläimet lypsäsemalle. Koiria käyttävät tilan väen lisäksi

si työntekijät sekä osa lomittajista. Koirat osaavat myös etsiä ja ilmaista hävinneitä eläimiä, esimerkiksi ojaan pudonneita. Koirat ovat tilalle melkoisen välttämättömiä ja koska niitä tarvitaan päivittäin vähintään viisi tuntia, tulee niitä olla useampi. Saloniemi kertoo koiran säästävän vähintään 30 minuuttia lypsyyntä ajasta, joka tekee jo tunnin päivän töistä.

Leena Jussila on kokenut paimenkoiran kouluttaja ja käyttäjä. Hän on edustanut Suomea monta vuotta paimennuksen maa-joukkueessa usealla eri koiralla. Leenalla on kotonaan Loviisassa lampaista ja hän kouluttaa ja kasvattaa paimenkoiria nykyään päätyökseen.

Työskennellessään Jokiniemen kartanolla, hän käytti paimenkoiriaan vuohien paimentamiseen. Jokiniemen kartanolla tuotetaan luomuvuohenmaitoa ja lypsyyntä on pian 1200 kuttua, yhteiseläinmäärä nousee 1600:aan, ollen näin Suomen ja Pohjoismaiden suurin.

Ovelia ja uteliaita

Vuohet poikkeavat haastateltavien mielestä paljonkin lampaista. Vuohet osaavat olla

ovelia ja itsenäisempiä. Ne ovat usein uteliaita ja tulevat tekemään tuttavuutta. Vuohet voivat olla hyvin reaktiivisia, eivätkä ne laumaannu yhtä herkästi kuin lampaat. Lypsyvuohien kanssa tehdään paljon töitä sisällä ahtaissa tiloissa ja lähellä eläimiä. Koirien pitää olla rauhallisia ja itsevarmoja, vuohet ja naudat huomaavat, jos koira pelottaa. Ne pahimmillaan piirittävät koiran kuin koulukiusaajat konsanaan. Vuohia käsittelevä koira saisi olla mieluummin liikkuva kuin paikallaan tuijotteleva. Leenan mielestä parhaiten toimii hyvin eläimiä lukeva, ajatteleva koira. Eläimiä tulee koiran käsitellä kauniisti, liika paine saattaa säikäyttää vuohet, jolloin ne voivat jumittua paikoilleen tai vaikka puolustautua.

Sarvelliset vuohet todellakin tietävät omistavansa sarvet. Riitta Saloniemi ei paimenna koiralla pukkeja, kun ne ovat kiimaisten kuttujen kanssa, isot sarvet ovat koiralle vaaralliset.

Leena joutui koiraamaan kaikki Jokiniemessä koiralla käsiteltävät eläimet, sillä ne eivät olleet tottuneet aiemmin koiraan. Koiraaminen on usein raskasta ja voi olla vaarallistakin. Vuohet voivat tulla koiran

Kuva: Leena Jussila

päälle porukassakin ja terävillä sarvilla saada isoakin vahinkoa aikaiseksi.

Sinänsä samat lainalaisuudet pätevät, oli sitten kyseessä lampaat, vuohet tai naudat. Koiraaminen tarkoittaa siis eläinten totuttamista paimentavaan koiraan. Siinä koira esittelee itsensä eläimille, vaikuttaa niihin niin, että ne lähtevät väistämään koira, jonka jälkeen koiran tulee ottaa paine pois ja viestittää eläimille, ettei jahtaa niitä. Mikäli eläimet yrittävät karkuun, tulee koiran kiertää ja estää pakoyritys.

Eläimet alkavat pian huomata, ettei koira pääse karkuun, mutta koira on reilu,

eikä painosta kun eläimet tottelevat sitä.

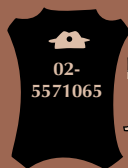
Vuohien koiraaminen kannattaa aloittaa nuorista ja mahdollisesti nupoista eläimistä, joilla ei ole pieniä kilejä alla. Syntymästään asti koiraan tottuvat eläimet ovat tietysti helpoimpia käsiteltäviä. Vanhat emot voivat olla haastavia. Hyvä suunnitelma on koirata vieroitettuja nuoret kutut. Ne ovat sitten huomattavasti helpompia käsitellä myös vuonimisen jälkeen, kun koira on jo tuttu. Pikku kilit oppivat aika automaattisesti koiran käyttöön, kun ne seuraavat emiään.

Paimennettavia eläimiä käsitellään kun-

nioituksella, etenkin lypsettäviä kuttuja ja nautoja. Isot utareet ovat arat saamaan vaurioita liian nopeissa liikkeissä. Vuohet ovat fiksuja eläimiä ja ne oppivat rutiinit hyvin nopeasti. Jos pääasiallinen ruokinta on sisällä, niillä on usein kiire sisälle. Ne oppivat kuljettavat reitit ja usein toistuvat askareet nopeasti kuten kuivituksen ajaksi siirtymisen tarhaan, lypsyasemalle nousemisen tms. Koiran ja ihmisen mielen virkistykseksi on kuitenkin aina joku, joka haluaa kokeilla vaihtoehtoista toimintatapaa. Kun olisihan se perin tylsää, jos elämässä kaikki menisi aina kuin Strömsössä.

Muokkaamme lampaanvuotanne
KORISTETAJJOIKSI

Myymme myös erilaisia lammasturkist tuotteita

Rantasen
**NAHKA
JALOSTAMO Oy**

38600 LAVIA

www.nahkajalostamo.fi
puh. 02 557 1065

RETRONIK
lammaskalusteet

- pyöröpaalihäkit
- heinärit ja seinärit
- käsittelyaidat
- hoito-/eläinportit
- juomakupit + suojakaaret
- stopparit + rännityslaitteet
- ruokintakourut (muovi tai metalli)

Katso video www.retronik.com

Raija 040 7022 162, Reino 050 521 0082
rareko105@gmail.com

Suomenvuohipukkien TYTTÄRIEN MAITOTUOTOKSET

OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS aiheesta, josta ei juurikaan ole tietoa suomeksi, oli haastava, mutta kiinnostava tehtävä. Monella eri kielellä löytyi tietoa eri roduista ja niiden ominaisuuksista, mutta ne eivät aina kovin pitkälle tukeneet aihetta, kun jo otsikossakin mainittiin suomenvuohi nimeltä.

Pohjatietojen kirjoittaminen oli työlästä ja kirjoittaessa piti olla lähdekriittinen, etenkin internet lähteitä käyttäessä. Onneksi tietokirjallisuutta oli jonkin verran.

Lähteistä oli pääteltävissä, että suomenvuohen ulkonäöstä tiedetään paljon, mutta muut osa-alueet ovat vähän suuntaa antavia.

Maitotuotos mainittiin lähes joka lähteessä, mutta tuotokset olivat jotain 2–5 kg väliltä, joka on vuohen maitomäärissä melko laaja skaala. Vuohilla ei ole Suomessa tällä hetkellä tuotosseurantaa ja harva tila järjestää mittalypsyjä, joten oli mielenkiintoista lähteä selvittämään, että mihin kohtaan tätä tuotosskaalaa tutkimustilalla kuttujen tuotoksista osuu, jakautuuko se tasaisesti vai onko se kokonaan skaalan ulkopuolella?

Kuttujen tuotoksia tutkittiin Halmelan vuohitilalla, jossa lypsykone Gean Autorotor Gapri 24 kerää dataa jokaisella lypsällä. Eläinten tunnistus asemalla tapahtuu e-merkin avulla. Tämän ansiosta saatiin jokaiselta kutulta paljon tietoa niiden tuotoksista. Tutkimuksessa haluttiin tietää isäpukin merkityksestä tyttären maitotuotokseen ja lypsynopeuteen. Opinnäytetyössä tarkasteltiin 148 kutun tietoa, jotka valikoituivat isäpukin riittävän suurien tyttäryhmien mukaan. Jotta pukka valittiin tarkasteltavaksi, sillä piti olla minimissään 10 tytärtä. Kuttujen maidontuotantokaudet sijoituivat vuosille 2019 ja 2020.

Isälinjoittain tutkimisessa pystyttiin tarkastelemaan eri pukkilinjojen välisiä eroja.

Kuvan kuttu 830 Outi
i: 8. Kashmir e: Obonjovi ei: 8. Kasper
Kuluvan kauden tuotos 2,48 kg maitoa päivässä

Kuvan kuttu 595 Taika
i: 1. Mestari e: Lotion ei: 2. Antti
1. kauden tuotos 2091kg maitoa 756 päivässä. Lypsää nyt toisella kaudellaan 2,88kg/pv.

Kuvat: Jonna Ukkola ja Katja Laurila

Tutkimuksessa myös selvisi sukulaisuksia pukkien kesken, ja silti voitiin todeta eroavaisuuksia tuotoksissa.

Opinnäytetyöhön taulukoitiin kuttujen tuotostiedot yksilöinä, sekä lopuksi koottiin keskiarvoista yhteenveto pukkilinjoittain. Tutkimustuloksista selvisi keskimääräisten päivätuotosten olevan tyttäryhmillä noin 2 kg. Pukkilinjoittain vaihtelut tuotostiedoissa olivat pieniä. Kuttujen Days in Milk (eli päiviä maidossa) vaihteli eikä selkeitä eroja ensimmäisen tai toisen lypsykauden tuotosten välillä ilmennyt. Suurimmat erot olivat maidon virtausnopeuksien, lypsyaikojen ja elopainojen välillä. Uutena tietona suomenvuohista saatiin talteen keskimääräiset lypsyaajat, jotka olivat noin 2 minuuttia ja keskimääräinen maidon virtausnopeus 0,6 kg/min. Keskiarvoiltaan herumishuiput olivat 2–3,08 kg välillä.

Tuotosseurannan toteutus vuohille Suomessa olisi tärkeää elinkeinon taloudellisen

kehittämisen sekä eläinaineksen jalostamisen kannalta.

Opinnäytetyötä tehdessä löytyi paljon uusia mielenkiintoisia aiheita, joista olisi mukava saada tulevaisuudessa tutkimuksia, vaikkapa lopputöiden muodossa. Omasta opinnäytetyöstä ja sen teosta jäi hyvä mieli, sekä toiveikas olo siitä, josko se joskus autaisi työn tilaajan lisäksi myös muita.

Vuohiaiheisia tutkimuksia saisi varmasti tehdä miltei loputtomiin ja etenkin jos kyseessä on suomenvuohi, niin aiheet eivät lopu kesken.

KIRJOITTAJA

Carita Jalkanen

Agrologi AMK

Julkaisun pysyvä osoite on: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202104064276>

Pukki	Linja ja sukupolvi	Tyttäriä lkm	Tyttären DIM	Maitotuotos/ DIM kg	Keskimääräinen päivätuotos kg	Herumishuipun maito kg	Lypsyaika (min:-sec)	Maidon virtaus kg/min	Elopaino kg
Mestari	1N	33	433	941	2,17	3,08	2:12	0,63	57,4
Nooh	1N	19	410	653	1,69	2,66	1:52	0,61	49,9
Pentele	4D	20	268	509	1,88	2,62	1:51	0,61	45,57
Vuohiojan Kaarle	5F	28	300	547	1,81	2,66	1:47	0,61	49,02
Vuohiojan Lumimies	6G	13	361	695	1,96	2,75	2:08	0,66	49,96
Napoleon	8E	17	411	821	2,05	2,86	2:01	0,56	51,3
Kashmir	8E	18	346	653	1,93	2,85	1:56	0,66	49,9

Tutustu uusimpiin kantakirjarekisterituloksiin. Mukana myös vuohirekisterihankkeen aikana kootut sekä lammastuotosseurantatiloilla olevat vuohet.

Vuohien kantakirjarekisterin vuosiyhteenvedo 2020

Jalostusvuohien määrä on nouseva

Kantakirjarekisterin tavoitteena on keskitysti ylläpitää sukutiedot ja saada eläimille viralliset polveutumistodistukset muun muassa alkuperäisrotutuen hakua varten. Sukutietojen koonti yhteen tietokantaan mahdollistaa myös pukkilinjakartoitukset ja sukusiitoslaskennan. Lampaan ja vuohen jalostusjärjestönä ProAgria ylläpitää suomenvuohirotun kantakirjaa, jonka ohjesääntö uudistettiin vuonna 2017. Julkaistuissa tilastoissa on mukana vuohirekisterihankkeessa vuosien 2014–2015 aikana koottujen vuohien tietoja sekä lammastuotosseurantatilojen vuohia. Sen vuoksi aineistossa on 38 tilan tietoja, vaikka aktiivituloja on noin 10 kpl. Vuohet ovat mukana uudessa NettiKatras-ohjelmistossa ja niitä varten on kehitetty uusi kuttujen ja pukkien rakennearvostelujärjestelmä.

Eteläisessä-Suomensa edelleen eniten kuttuja

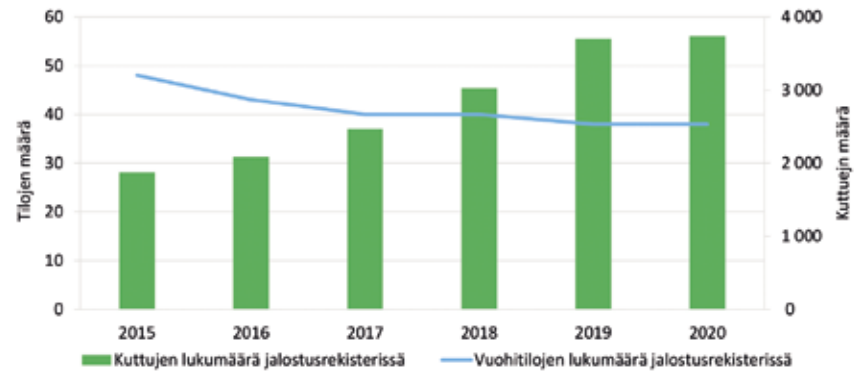
Vuohitilojen määrä kantakirjarekisterissä on laskenut tarkastelujaksolla 48 tilasta 38 tilaan. Kuitenkin kuttujen määrä on lisääntynyt 1 857 kutusta 3 742 kuttuun. Maantieteellistä tarkastelua varten tilat ryhmiteltiin neljään ryhmään. Alueellisesti eniten kuttuja on Etelä-Suomessa ja toisena tulevat Pohjanmaat ja Keski-Suomi. Vuohitilojen määrä on pysynyt edellisvuoden tasolla. Vuohien kokonaismäärä on noussut hieman. Suurin vuohimäärän nousu oli alueella Pohjanmaat ja Keski-Suomi. Tilakohtainen vuohimäärä vaihtelee muutamasta yksilöstä useampaan sataan.

”Vuohitilojen määrä on pysynyt edellisvuoden tasolla. Vuohien kokonaismäärä on noussut hieman.”

Pukkien määrä on nousussa

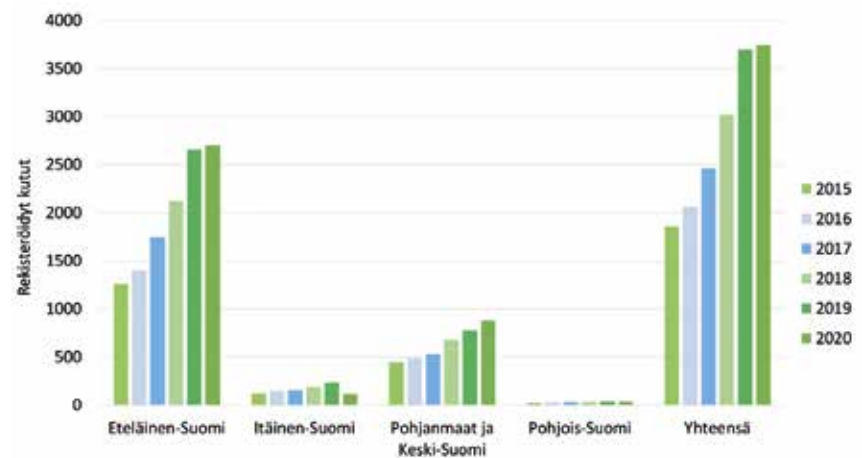
Pukkien lukumäärä WebVuoheen tallennetuilla tiloilla kohosi vuoden 2020 aikana kahdellatoista pukilla. Suomenvuohipukkien lisäksi käytössä on risteytyspukkeja ja siemennystä. Jalostuksen pukkivalinnoissa tulisi huomioida sukulaisuusasteet ja myöskin säilyttää harvinaisia linjoja. Pukkien säilyttämisestä siemennesteenä on tehty yhteistyötä Luken geenivarahankkeen kanssa. Projektin tavoitteena on kerätä siementä 25 pukista. Valmistelut siemenannosten keräämiseksi on aloitettu.

Vuohitilojen ja kuttujen määrä WebVuoheessa 2015–2020

Kuttujen lukumäärän kehitys alueittain jalostusrekisterissä 2015–2020

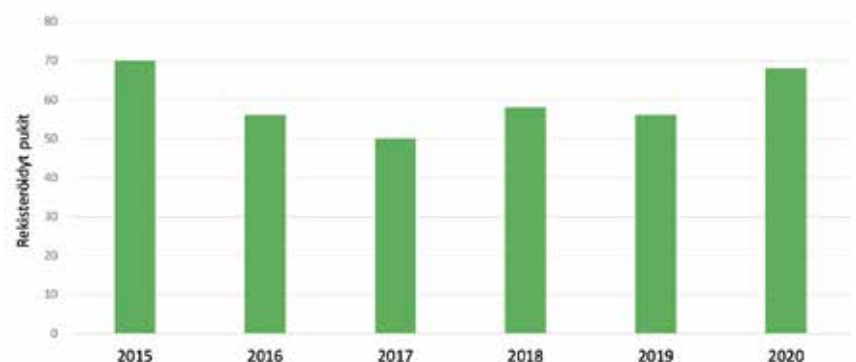
Kutut	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eteläinen-Suomi	1 261	1 399	1 745	2 126	2 655	2 704
Itäinen-Suomi	122	146	155	187	233	119
Pohjanmaat ja Keski-Suomi	446	488	531	679	775	882
Pohjois-Suomi	28	32	31	31	37	37
Yhteensä	1 857	2 065	2 462	3 023	3 700	3 742

Pukkien lukumäärän kehitys jalostusrekisterissä 2015–2020

Jalostuspukit, joille on rekisteröity jälkeläisiä.

Pukit	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Yhteensä	70	56	50	58	56	68

Vuonna 2020 jälkeläisiä tuotta-neista pukeista on julkaistu ”top 20” -lista. Käytössä on ollut kahdeksan eri suomenvuohen isälinjaa. Eniten on ollut käytössä 3. linjan pukkeja. Lisäksi suosituimpien joukkoon kuuluu yhdeksän risteytyspukkia. Pukkilinjakartoitusta tehdään vuosittain. Viimeisimmän kartoituksen mukaan pukkeja on elossa 13 isälinjasta, mutta kolmen linjan tilanne on kriittinen (1–2 pukkia elossa). Pukkilinja kartta on julkaistu ProAgrian nettisivulla www.proagria.fi/sisalto/suomenvuohi-11817

Käytetyimmät pukit kilimäärän mukaan vuonna 2020

Rotu	Isälinja	Isä	Isän nimi	Kilejä rekisteröity kpl
saanen 50 % x 50 % suomenvuohi		1565709	Prince Sahne	109
SS1	3	1268545	Lingami	75
SS1	7	1277205	Lumiukko	74
SS1	6	1354691	Vuohiojan Lakimies	69
saanen 50 % x suomenvuohi 50 %		1565707	Presley Sahne	64
alpine 50 % x suomenvuohi 50 %		1540928	Halmelan Poika AL50	60
saanen 50 % x suomenvuohi 50 %		1534993	Halmelan SA50 Prinssi	55
alpine 50 % x suomenvuohi 50 %		1536804	Halmelan Pepe AL50	55
SS1	5	1448269	Vuohiojan Nuorimies	53
SS1	14	1311356	Vuohiojan Ikuri	48
SS1	4	1277800	Saloniemen Pekka	48
SS1	8	1542320	Puupää	43
alpine 50 % x suomenvuohi 50 %		1537810	Halmelan AL50 Peukaloinen	29
SS1	8	1367557	Perkkiön Kaaleppi	28
SS1	9	1609616	Noukan Rölli	28
SS1	7	1436285	Nykä.C	25
saanen 50 % x suomenvuohi 50 %		1565710	Pascale Sahne	20
SS1	5	1569248	Untamo	19
alpine		1504263	Chili	10
alpine 50 % x suomenvuohi 50 %		1537809	Halmelan Päällikkö	10
SS1	3	1504277	Vuohiojan Nokimies	10

Kilien määrä

Kilejä rekisteröidään noin 29 prosenttia kuttujen määrästä. Kileistä rekisteröidään yleensä ne, jotka jätetään jatkokasvatukseen. Suurin osa on uudistukseen meneviä kilejä, jonkin verran lihakasvatukseen jätettäviä. Kilejä rekisteröidään eniten Eteläisen-Suomen alueella.

Kilien lukumäärän kehitys alueittain jalostusrekisterissä 2015–2020

Kilit	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eteläinen-Suomi	257	436	749	1233	608	951
Itäinen-Suomi	60	28	37	78	15	12
Pohjanmaat ja Keski-Suomi	146	164	349	120	186	116
Pohjois-Suomi	4	4		11		
Yhteensä	467	632	1 135	1 442	809	1 079

ProAgrian lammas- ja vuohiasiantuntijat

Lammas- ja vuohitilojen asiantuntija- ja tuotosseurantapalvelut järjestetään alueellisten ProAgria Keskusten kautta. Sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

Uusimaa ja Nylands Svenska, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Häme, Kymenlaakso ja Etelä-Karjala ja Finska Hushållningssällskapet
ProAgria Pirkanmaa, Näsilinnankatu 48, PL 97, 33101 Tampere
Kaie Ahlskog 0400 731 811, **Marja Jalo** 040 572 8387, **Merja Hietamäki** (lammasnetti ja tuse-tallennukset)

Etelä-Savo, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala
ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva
Sari Heltelä 040 593 7528, **Niina Saastamoinen** 040 735 9912 (ruokintasuunnitelmat)

Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi ja Österbottens Svenska Lantbrukssällskap
ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki
Milla Alanco-Ollqvist 040 706 0558, **Sini Sillanpää** 043 825 0526, **Silja Alamikkotervo** 041 731 2017 (hanketyöt ja uä-mittaukset)
Sanni Nikkola 043 826 8639 (vuohien ruokinta ja vuohitilojen pienryhmätoiminta)

Oulu, Kainuu ja Lappi
ProAgria Oulu, Kauppurienkatu 23, PL 106, 90101 Oulu
Milla Sirviö 043 827 2999, **Johanna Alamikkotervo** 043 827 1443 (uä-mittaukset, Lapin alue)

ProAgria Keskusten Liitto
Lammastuotannon asiantuntijat **Milla Alanco-Ollqvist** ja **Kaie Ahlskog**
Palveluryhmäpäällikkö **Tuija Huhtamäki** 040 137 9371

Myös muut ProAgrian asiantuntijat ovat käytettävissäsi, katso lisää www.proagria.fi

Kuva: Arja Leppänen

VALTAKUNNALLISET LAMMASPÄIVÄT

SAVONLINNASSA
16.–18.11.2021

PAIKKA Spahotel Casino, Kylpylaitoksentie 7, 57130 Savonlinna p. 029 320 0540, www.spahotelcasino.fi

TI 16.11.

OPINTORETKI

12.00 Lähtö hotellilta

12.40 **Putkisaloon kartano**, *Susanna Nuutinen* ja *Mikael Westerståhle*, Rantasalmi.

Tilalla n. 250 uuhua neljässä eri lampolassa. Niistä 150 kpl huhtikuussa karitsoivaa dorset-rotuista jalostusuuhua, 50 elokuussa karitsoivaa suomenlammasuuhua sekä n. 50 finndorset-risteytystä, joilla tuotetaan 3-roturisteytyksiä suffolkilla ja texelillä tammikuussa.

Kierroksella nähdään erilaisia lampolan rakenneratkaisuja, eläinten käsittelynäytös, Pirtin Kehräämön villan lajittelupiste ja Suur-Savon lampureiden karsauskone.

Ruokamatkailu on noussut merkittäväksi tilan liiketoiminnassa, ja siitä pääsemme nauttimaan ruokailun merkeissä. Tarjolla on Suur-Savon Lampurit -kerhon kehittämiä tuotteita.

16.40 **Järvenpään tila**, *Simo Havia*, Savonlinna.

Tilalla noin 130 suomenlammasuuhua, joista osa risteytystuotannossa. Suffolk-pässi. Tilalla sekä syys-, että kevätkaritsointia. Työt pyritään tekemään helposti. Lampola eristämätön.

Esitellyssä myös Suur-Savon Lampurit -kerhon yhteiskuljetuslupa sekä Pattoin perinnetilan laidunnussopimus.

18.15 Paluu hotellille

Osallistumismaksu 88 € (+ alv 24 %) sisältäen bussikuljetuksen, vierailukäynnin, ruokailun, kahvin ja suojavaatteet.

KE 17.11.

SUUNNITELMALLISELLA TUOTANNOLLA ENEMMÄN EUROJA -SEMINAARI

9.00 Seminaarin avaus, *Heikki Pakkasalo*, ProAgria Etelä-Savo

9.15 Strategiavalinnat toiminnan pohjaksi lammastilalla, *Arto Karila*, ProAgria Etelä-Savo

10.15 Hyödynnettävissä olevat EU-tuet loppu-ohjelmakaudella. Ennakkotietoa valmistelussa olevista tulevista tukiehdoista, Etelä-Savon ELY-keskus

11.15 Markkinoiden toiveet ja hintaohjaus tuotannolle, Pohjanmaan Lammasosuuskunta ja tuottajaorganisaatio, *Anniina Holopainen*

12.00 Ruokailu

13.00 Karitsointiajankohdan valinta ja vaikutus tuotantoon (learning cafe): vaatimukset, kenelle sopii, edut ja haitat, vuosikellot
- kevätkaritsointi, *Milla Alanco-Ollqvist*
- talvikaritsointi, *Sini Sillanpää*
- syyskaritsointi, *Sari Heltelä*

14.00 Ruokinta on avain kasvuun ja tulokseen, esimerkkilaskelmia, *Sini Sillanpää*

14.45 Työkaluja suunnitteluun ja seurantaan
- NettiKatras, *Milla Alanco Ollqvist*
- Lampurivalmennus, *Sari Heltelä*

16.00 Seminaarin päätös

Väliajoilla esillä: ProAgrian palveluja lammastiloille tuotantoon, talouteen ja johtamiseen sekä Suur-Savon Lampureiden osastolla tuote-esittely ja myyntipöytä

19.00 Lampuri-illallinen, Spahotel Casino

Seminaarin hinta 120 € (+ alv 24 %) sisältäen ohjelman mukaisen koulutuksen, koulutusmateriaalit ja kokoustarjoilut. Etäosallistumismahdollisuus järjestetään, hinta 90 € (+ alv 24 %). Ilmoittautuneille lähetetään linkki sähköpostilla ennen seminaaria.

TO 18.11.

SUOMEN LAMMASYHDISTYKSEN SYYSKOKOUS

9.00 Kokouksen avaus, puheenjohtaja *Petri Leinonen*

9.15 CAP-uudistuksen valmistelutilanne, *Vesa Kallio*, toiminnanjohtaja, MTK-Etelä-Savo

9.45 Ruoantuotannon kestävä kehitys: Enemmän kuin hiiliviljelyä, professori *Juha Helenius*, Ruralia-instituutti, Helsingin yliopisto

11.45 Lounas (omakustanteinen 15 €)

13.00 Sääntömääräiset asiat, §4 Hallituksen jäsenistä ja vara-jäsenistä erovuorossa ovat puheenjohtaja sekä edustajat alueilta:

II: Uusimaa, Päijät-Häme, Kymenlaakso, Etelä-Karjala

III: Etelä-Pohjanmaa, Österbotten, Keski-Suomi

14.30 Kahvitauko, SLY tarjoaa kokouskahvit

16.00 Valtakunnallisten lammaspäivien päätös

MENU

Lämminsavuleipänen salaattipedillä ja yrttiöljy

Karitsa Wallenberg terästetty palvikaritsalla, perunasose ja hernepyre

Kuohuviinihyttelö ja minttu-mehustettuja marjoja.

Illalliskortti 38 €

TERVETULOA!

ProAgria Keskusten Liitto ja Suomen Lammasyhdistys

VIIMEISIN OHJELMAVERSIO on nähtävissä Suomen Lammasyhdistyksen www.lammasyhdistys.fi ja

ProAgrian verkkosivuilla www.proagria.fi. Oikeus ohjelmamuutoksiin pidätetään.

SITOVAT ILMOITTAUTUMISET 1.11. mennessä www.proagria.fi/lammaspaiivat tai ProAgria Keskusten Liittoon eila.peitsi@proagria.fi, p. 040 356 1734

MAJOITUS 2hh 52 €/hlö/vrk. 1hh 94 €/vrk. Hinta sisältää aamiaisen. Majoitus maksetaan suoraan hotelliin.

LISÄTIETOJA, Retki ja seminaari *Eila Peitsi* ja *Milla Alanco-Ollqvist*, milla.alanco-ollqvist@proagria.fi, p. 040 706 0558.

Kokous Marjo Simpanen, marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi, p. 044 973 7000.

PRO
Agria